LATVIA
Latvian Newspaper
Nr. 51 (495), July 4, 1951
Publisher: Vilis Janums, Augustdorf b. Detmold, Lager, Germany. Phone Augustdorf 02.
Editorial and Business Office: Grafenaschau, Obb., Regierungslager, Germany.
USA Office: 187-16, Ilion Ave., St. Albans, L. I., N. Y., Phone VI 9-7770. Subscription rates to USA: $ 2.— or 1.50 monthly.
Printer: Weilheimer Druckerei, G.m.b.H., Weilheim/Obb., Germany.
Publ. twice weekly. Circul. 11.000.
Sponsor — IRO.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 51 (495)
Treŝdien, 1951. g. 4. jūlijā

Iznāk treŝdienās un sestdienās. Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja. Galvenais redaktors: Maksis Caltis, galv. red vietn V Lesiņš. Redaktori: G Grīnbergs, P. Kļāns, E Miesnieks, L. Švarcs Apgāda saimniecības vadītājs H Zāgars. Apgāda un redakcijas adrese: (13b) Grafenaschau, Obb., Lager. Austrālijas redakc. vad.: A. Šmits, 18. Linden Avenue, Wendouree, Ballarat, Vic., Australia

Kāpēc Staļins jātiesā par slepkavošanu,—

JAUTĀ IEVĒROJAMAIS AMERIKĀŅU ŽURNĀLS, PLAŠĀ RAKSTĀ ATTĒLOJOT BALTIJAS TAUTU IZNĪCINĀŠANU

SPECIĀLZIŅOJUMS LATVIJAI NO ASV

Izplatītais amerikāņu ilustrētais žurnāls Collier's, kas jau agrāk vairākārt asi vērsies pret Maskavas boļševiku režīmu un tā metodēm, savā 30. jūnija izdevumā publicējis plašu, ar materiāliem un faktiem bagātu rakstu par boļševiku briesmu darbiem Baltijas valstīs. Ar vairākām ilustrācijām papildinātā raksta autori — Collier's Eiropas korespondenti Viljems Etvūds (Attwood) un Selmūrs Freidins (Freidin) tiešās sarunās guvuši autentisku un precīzu informāciju gan no 64 baltiešu bēgļiem, kas savas zemes atstājuši tikai pēdējos gados un tagad uzturas Zviedrijā, Dānijā un Norvēģijā, gan no trimdinieku vadītājiem Stokholmā, Parīzē un Minchenē, daudzus jautājumus pārrunājuši ar brīvās Lietuvas sūtni Vatikānā Stanislavu Lozoraiti un ziņas pārbaudījuši pie amerikāņu izlūkošanas ierēdņiem un IRO galvenajā mītnē Ženēvā.

Rezultātā viņu 3 lpp. garais raksts Kāpēc Staļins jātiesā par slepkavošanu ir viens no pamatīgākajiem un mūsu tautu visvairāk sapratējiem publicējumiem, kādi vispār parādījušies kaisos rietumu sabiedroto izdevumos. Pie tam blakus mums zināmajiem, bet rietumu demokratiju cilvēkiem vēl ne visai labi izprotamajiem faktiem par slepkavošanām, deportācijām un garīgajiem spaidiem, kas žurnālā attēloti neklūdīgi un saistošā stāstījumā, jauns ir tas, ka autori prasa, lai UN ar savām palīgorganizācijām šīs noziedzības izmeklētu un sauktu tiesas priekšā par tām atbildīgos padomju valsts vadītājus. Gan labi zinām, ka šāda prasība bez kara un uzvaras ir neiespējama, tomēr šie vārdi tik asā veidā no rietumu puses attiecībā par boļševiku tautām skan pirmo reizi.

Ar sekojošu pretstatījumu amerikāņu žurnālisti sāk savu rakstu:

„1948. g. 9. decembra pēcpusdienā bija viens no tiem retajiem gadījumiem, kad likās esam attaisnoti Apvienoto nāciju solījumi. Parīzē īstas vienprātības atmosfairā UN kopsapulce ar 55 pret 0 balsīm nolēma, ka genosids — sistēmatiska sociālu, rasisku vai nacionālu grupu iznīcināšana — ir kriminālnoziegums, un morāliski noteica saviem locekļiem rīkoties šīs konvencijas garā. Delegātu vidū, kas nodeva savas balsis, bija arī Pad. savienības pārstāvji, ar toreiz lūpno Andreju Višinski priekšgalā.“

(Attiecībā par minētās balsošanas rezultātu gan ir nesaskaņa ar citiem avotiem; arī Latvju Enciklopēdijas 8. grāmatas 674. lpp. rakstā Genosids teikts, ka, balsojot par universālo cilvēku tiesību deklarāciju un konvenciju par genosida noziegumu aizkavēšanu un sodīšanu, Krievija ar savām 5 satelītu valstīm gan nav balsojusi pretim, bet atturējusies. — Arv. B.)

„Tajā pašā dienā,“ turpina Collier's, „dažas stundas agrāk pirms padomju pārstāvis pacēla roku svinīgā vienprātībā ar civilizēto pasauli, 1100

(Turpinājums 8. lpp.)

Krievu trāleri „zvejo“ dāņu territorijā

Stokholma (vv). — Dāņu laikraksts Berlinske Aftenavis ziņo, ka pēdējos mēnešos gandrīz rēgulāri novērota krievu vai austrumvācu zvejas trāleru kustība dāņu territoriālos ūdeņos, — caurbraucot Lielo vai Mazo Beltu. Sevišķu vērību krievi veltī Kategata jūras šaurumam. Laikraksts tālāk norāda, ka pašreiz katram civilam kuģim ir atļauts iebraukt dāņu ūdeņos. Taču padomju intensīvā kustība, kas sākās pirms apm. gada un aizvien pieaugusi, nada iemeslu veltīt šai ne visai patīkamajai satiksmei lielāku vērību. Jo vairāk tādēļ, ka bieži dāņu un zviedru iestādēm nācies konstatēt, ka šie padomju „zvejnieki“ atgriežas ar jūrā nelietotiem zvejniecības piederumiem un bez loma. Novērots arī, ka bieži trāleru apkalpes līdzinājušās civīlī tērptiem jūras virsniekiem un ka tie „zvejo“ ūdeņos, kur parasti nekad netiek zvejots.

Laikraksts beidzot atgādina arī faktu, ka padomju trāleri nekaunīgi tuvu novēroja pag. gadā notikušos dāņu-norvēģu-angļu flotes manevrus Baltijas jūrā un Ziemeļjūrā, kā arī rietumvalstu flotes manevrus Lamanša kanālī.

Arī Rumānijā evakuē pierobežu

Hamburga (al). — Vācu laikraksta Die Welt Belgrades speciālkorespondents kā pirmajam žurnālistam izdevies apmeklēt Jugoslavijas-Rumānijas robežpilsētu Veliko Gradištu, lai iegūtu tur tuvākus novērojumus un informāciju par rumāņu pilsētiņu un ciemu piespiedu evakuāciju pierobežas apgabalā.

Tieši pretī Veliko Gradištas pilsētiņai atrodas vairāki rumāņu ciemi, ko loti labi var novērot ar tālskašiem. Belobreškas ciemā, kura iedzīvotāju vairākumu sastāda serbi, pirms dažām dienām agrā rītā iebrauca divas karaspēka automašīnas, un no tām izkāpa ar automatiskiem ieročiem apbruņoti rumāņu kareivji. Pēc divām stundām karavīri atgriezās un dzina sev pa priekšu lielāku grupu vīriešu, sieviešu un bērnu ar sainīšiem rokā. Laudis „iekrāva“ smagajos automobiļos, kas aizbrauca austrumu virzienā. Dažas stundas vēlāk līdzīgas nodarbības atkārtojās.

Šo, kā arī pāris citu ciemu, rūpīgi novērojot, bija konstatējams, ka tie pēc dažām dienām bija tukši un izmiruši. Uz laukiem un ap mājām nebija redzams neviens cilvēks, un pa skursteņiem vairs nepacēlās dūmi. Pretstatā dzīvai rosībai Donavas Jugoslavijas krastā, otrā pusē neredzēja neviena zvejnieka. Vienīgais dzīvais cilvēks, kas katru dienu soļoja otrā upes krastā, bija rumāņu sargpostenis. Arī vakaros pierobežas rumāņu ciemus apņem pilnīga tumsa.

Jugoslavu muitas ierēdņi un robežsargi žurnālistiem pastāstījuši, ka rumāņu pierobežas piespiedu evakuācija sākusies 18. jūnijā; tā aptver 50 km dziļu joslu gar visu Jugoslavijas pierobežu, no Temešvaras līdz Oršovai un Turnu Severinai. Vissmagāk piemeklēta serbu minoritāte Rumānijā. Daudzos ciemos, kaut arī tie atrodas tālāk no pierobežas, palikušas tikai atsevišķas politiski rūpīgi izsijātas un pārbaudītas rumāņu ģimenes.

Par piespiedu evakuācijas detaļām zināms, ka pēc parastās kārtības vienu vai vairākus kaimiņu ciemus ielenc, un karavīri vai policija pavēl iedzīvotājiem 1—3 stundu laikā atstāt savus dzīvokļus, ņemot līdzi tikai to, ko katrs spēj panest. Pretestības vai nepaklausības gadījumā lieto varu. Masu mītiņos piespiedu evakuācijas apgabalos komūnisti savu necilvēcisko rīcību mēģina aizbildināt ar „militāriem sagatavošanās darbiem Jugoslavijā“, apgalvojot, ka tur kaujas gatavībā stāvot angļu un amerikāņu karaspēka vienības, lai uzbruktu „miermīlīgām tautas demokratijām“.

Svarīgākais īsumā

★ **140 sociālistu delegātu no 33 nācijām sestdien Frankfurtē pie Mainas vienprātīgi pieņēma lēmumu par 1940. g. izjukušās sociālistiskās internacionāles atjaunošanu. Vācu SPD vārdā partijas otrs priekšsēdis Ollenhauers paziņoja līdzšinējam starptautisko sociālistisko konferenču komitejas (Comiseo) priekšsēdim britu strādnieku partijas ģenerālsekretāram Morganam Fīlipam sarkanu karogu, ar kuŗa zelta burtiem uzrakstīts: „Sociālistiskā internacionāle“. Pirmo sociālistisko internacionāli, kā zināms, nodibināja 1864. g. Londonā, bet otra izjuka pasaules kara ietekmē 1940. g.**

★ **50 cilvēku upuŗus prasīja amerikāņu pasažieru lidmašīnas katastrofa Rokoja kalnos, Kolorado. Lidmašīna, kas atradās ceļā no San Francisko uz Čikagu, krēslas dēļ uzdūrās kādam kalnu ragam.**

★ **Siamā pag. nedēļas nogalē apspiesta štata sacelšanās pret valdību, ko atbalsta kājnieku un aviācijas ieroču šķiras. Ministru prezidents Pibuls Songgrams, ko ilotes virsnieki piektdienas vakarā apcietināja, sestdienas rītā varēja atkal stāties savā postenī. Viņa trīs ieroču šķiru augstākie virsnieki kopīgās sarunās cer panākt pieņemamu izlīgumu.**

Kremļa sensācija kļūst reālitāte

ZIEMEĻKOREJIEŠU UN ĶĪNAS „BRĪVPRĀTĪGO“ KOMANDIERI GATAVI SĀKT SARUNAS STARP 10. UN 15. JŪLIJU

MASKAVA AR SAVU „MIERA GRIBU“ GRIB PARALIZĒT RIETUMU MILITĀROS SPĒKUS, DOMĀ RIETUMU PRESE

Vašingtona (oe). — **Padomju UN delegāta Maļika miera priekšlikums kopš nedaudzām dienām saviļņojis visu pasauli un kļuvis par lielāko politisko sensāciju. Tokio raidītājā piektdienas vakarā, sestdien un svētdien vairākās valodās nolasīja UN bruņoto spēku virspavēlnieka ģen. Ridžveja vēstījumu komūnistu karaspēka komandierim Korejas frontē, aicinot to piedalīties miera sarunās. Par ģen. Ridžveja aicinājumu ziņoja arī Maskavas radiofons un prese. Un tiešām, 30 stundu vēlāk, svētdienas pēcpusdienā Pekingas radio nolasīja ziemeļkorejiešu armijas komandiera maršala Kimilsunga un Ķīnas „brīvprātīgo“ ģenerāļa Pengtē parakstītu komūnistu paskaidrojumu, kurā izteikta gatavība sākt miera sarunas.**

Par sarunu vietu komūnisti izraudzījuši Kaisongu, pie 38. plat. grāda, bet laiku starp 10. un 15. jūliju. Ģen. Ridžvejs par sarunu vietu bija izvēlējies ziemeļkorejiešu ostu Vonzanu, kurā apspriežu vajadzībām iebrauktu dāņu lazaretes kuģis Jütlandia. UN intereses sarunās pārstāvēs amerikāņu 8. armijas komandieris ģen. Vanflīts ar augstākiem štāba virsniekiem. Labi informētas aprindas pārliecinātas, ka ģen. Ridžvejs vadīsies pēc miera plāna, ko jau decembrī izstrādājušas UN. Pēc tā apvienoto nāciju sarunu vedēju prasības būs: 1) pārtraukt kara darbību visā Korejas pusalā; 2) ierīkot neitrālu joslu gar tagadējo frontes līniju; 3) neviena līdzēja puse nedrīkst pievilkt pastiprinājumus; 4) nozīmēt miera līguma pārkāpumu konstatēšanai speciālu komisiju, kas var brīvi kustēties tiklab Ziemeļ- kā Dienvidkorejā; 5) apmainīties ar vienādu skaitu gūstekņiem; 6) izveidot kopīgu neitrālās joslas pārvaldi; 7) aprūpēt bēgļus.

Par spīti Maļika dīvainai „diplomātiskai komēdijai“, kas sekoja viņa pirmajai deklarācijai, UN aprindas padomju miera priekšlikumu uzņēma ar gandarījumu. Nākamā dienā pēc savas radio runas, Maļiks, „nopietnas slimības kavēts“, nevarēja pieņemt UN pilnsapulces prezidentu Entezamu, bet pēc divi dienām vispārēju apmulsumu sagādāja padomju delegāta rīkotā lepnā dineja, kurā namatēvs Maļiks spirgts un vesels sagaidīja Drošības padomes locekļus uz kārtējo padomes prezidentu nomaiņu, kas notiek katra mēneša beigās. Žurnālisti novērojuši, ka Maļiks, tērpies nevainojami šūdinātā uzvalkā, tērzējis ar amerikāņu, angļu un franču delegātiem par padomju miera priekšlikumu. Dinejā nebija ielūgts vienīgi nacionālās Ķīnas valdības delegāts un UN ģenerāldirektors Trigve Lī, kura ievēlēšanai savā laikā pretojās Pad. savienība.

Amerikāņu aizsardzības viceministrs Roberts Lovets preses konferencē paskaidroja, ka UN bruņoto spēku virspavēlnieks speciālās instrukcijas un pilnvaras, kuŗu apmērus neizpaužot, saņēmis no ASV nacionālās drošības padomes, kurā bez prezidenta Trumena piedalās ASV viceprezidents, ārlietu un aizsardzības ministrs un bruņoto spēku štābu priekšnieki. Arī turpmāko miera sarunu noteikumi un panti var stāties spēkā tikai pēc tam, kad tos būs apstiprinājusi Vašingtona. Amerikāņu nacionālā drošības padome sanākusi pēc tam, kad 16 UN nācijas, kas sūtījušas karaspēka vienības uz Koreju, vienprātīgi bija nolēmušas nodot iniciātīvu miera sarunu

(Turpinājums 8. lpp.)

Čechu bēglis atklāj komūnistu gatavotu atentātu pret Masariku

Minchene (fm). — Nesen no Čechoslovakijas izbēgušais Jans Elners intervijā Brīvās Eiropas raidītājam sniedzis līdz šim vēl nepublicētu informāciju par plānotu atentātu pret bij. Čechoslovakijas ministru prezidentu Janu Masariku 1947. g. Komūnistu partijas vadība izdevusi slepenu pavēli Masarika un divu augstāku valdības ierēdņu nonāvēšanai. Masariku no drošas nāves pasargājis viņa sekretārs, kam licies aizdomīgs kāds pa pastu atsūtīts sainis. To atverot, atrasta bumba ar laika degli. Izdarīta izmeklēšana, dažas personas apcietinātas, bet visa lieta atkal apklusināta.

Pēc ziņām no avotiem, kuŗus Elners arī tagad neatklāja, viņš un vēl četri pretkomūnistiski čechi sadzinuši elles bumbas izgatavotāju. Tas bijis kāds lauku galdnieks. Tēlodami slepenpolicijas ierēdņus, viņi 1947. g. 23. jūlijā pusnaktī pārsteiguši galdnieku Kobku Krcmanas ciemā un panākuši viņa atzīšanos. Kobka arī uzrādījis komūnistiskā parlamenta locekļa Jaroslava Juras-Sosnara vēstuli, kurā Kobkam uzdots izgatavot bumbu. Galdnieks sākumā atteicies, bet vēlāk ar draudiem piespiests paklausīt. Viņam stingri piedraudēts arī arestēšanas gadījumā un nekādos apstākļos neatklāt rīkojuma devējus.

Apspriedīs bēgļu statusa konvenciju

Minchene (df). — Kā USIS ziņo no Nujorkas, 81 valsts valdība uzaicināta sūtīt speciālpilnvarotos uz UN konferenci, kurai bija jāsākas 2. jūlijā Ženēvā un kurā paredzēts apspriest konvencijas projektu par bēgļu un bezpavalstnieku statusu. Līdz jūnija beigu dienām savus pārstāvjus bija pieteikušas tikai 13 valstis. Konferences ilgums paredzēts vismaz trīs nedēļas.

Kā zviedri pēdējā karā gribēja nopirkt visu itaļu floti

ZVIEDRU SLEPENIE ZIŅOJUMI — CAUR OSLO TIEŠI UZ BERLĪNI

Stokholma (sd). — No līdz šim slepenībā turētiem kādas spiegošanas prāvas dokumentiem nule atklājies fantastisks angļu plāns pēdējā pasaules karā „izspiest“ Itāliju no kara lerindas, Anglijai vai ASV uzpērkot visu itaļu kara floti. Zviedru veikalnieks J. H. Valters, kas 1943. g. bija apsūdzēts kādā spiegošanas prāvā, saskaņā ar šiem dokumentiem, izteicies ka Lielbritānija 1941. g. gribējusi par 400 milj. dolaru nopirkt visu Itālijas kara floti, pie kam Valteram bijis jābūt par starpnieku starp britu vēstniecību Londonā un itaļu valdību, ievērojot Valtera labās attieksmes ar Itāliju. Šo plānu tomēr nav izdevies realizēt.

Tās pašas prāvas laikā Valters atklājis, ka Zviedrija pēc līktenīgās Minchenes sanāksmes 1938. g. apsvērusi plānu par visas Čechoslovakijas artilerijas atpirkšanu par 200 milj. Zviedrijas kronu. Arī šis plāns cietis neveiksmi. Turpretim Valteram sekmīgi izdevies veikt starpnieka uzdevumus kādā citā darījumā, kur Zviedrija 1941. g. kritiskajā periodā iegūvusi četrus itaļu iznīcinātājus. Pašu Valteru apcietināja zviedru drošības policija, apsūdzot viņu par nelegālas informācijas apmaiņu ar ārzemēm.

Cits tās pašas spiegošanas prāvas dokuments atklāj, ka vācieši kara laikā no okupētās Norvēģijas noorganizējuši teicamu telefona izspiegošanas dienestu Zviedrijā. Vācu patruļas pārgājušas Norvēģijas robežu un pievienojušas īpašus vadus zviedru tālruņu tiklam. Tādā kārtā Gestapo štābs Oslo spējis iegūt no Zviedrijas loti svarīgus militārus ziņojumus, kurus nekavējoties nosūtījis tālāk uz Berlīni.

Saimnieciskā brīvība

Cilvēks mīl brīvību, un visos laikos ir atskanējuši apspiesto saucieni pēc brīvības, tikai cilvēku attieksmes kļuvušas tik sarežģītas, ka bieži ir neiespējami pateikt, kurš ir brīvais un kurš nebrīvais. Vārda, preses, politiskā, ticības un saimnieciskā brīvība ir visu sabiedrisku cīnītāju ideāli. Bet vai šie ideāli ir tik cēli savā būtībā kā izklausās? Nebūdams kompetents citās disciplīnās, mēģināšu šīnī rakstā tvert saimnieciskās brīvības ideālu, un parādīt tā launās un labās puses.

Parasti saimniecisko brīvību iedomājas fiziokratu un klasiskā liberālisma mācības izpratnē: „Sabiedrības intereses ir atsevišķu individu interešu summa. Tāpēc laujiet individam brīvi rīkoties un līdz ar to tiks apmierinātas visas sabiedrības intereses.“ Brīvība šādā izpratnē nedeva gaidītos rezultātus, jo cilvēki ne vienmēr rīkojas prātīgi dažādu iemeslu dēļ. Pirmkārt, individs ne vienmēr apzinas savas intereses un neapzinīgi rīkojas pret savām interesēm, tā kaitēdams arī sabiedrības interesēm. Bez tam bieži nākotnes intereses tiek aizēnotas no šodienas interesēm, un individs rīkojas momenta patikas varā, tā bieži ņemdams sev iespēju apmierināt nākotnes vajadzības. Bet visnopietnākais iemesls šīs mācības sabrukumam ir cilvēku sadalīšanās šķirās gan valsts garantētu privilēģiju, gan materiālā stāvokļa dēļ. Tā sabrūk šīs mācības pamatteze, jo vienas šķiras interese bieži ir gluži pretējas citas šķiras interesēm, un apgalvojums, ka sabiedrības intereses ir individu interešu summa, sabrūk.

Visu šo iemeslu dēļ pilnīga saimnieciskā brīvība noved vai nu pie chaosa, pie saimnieciskas dzīves pagrimšanas, vai arī pie šķiru cīņas. Tāpēc radās jauna mācība par vienas šķiras diktatūru. Šīs mācības sludinātājs Markss apgalvoja, ka kapitālisti, izmantodami brīvību, esot apspieduši strādniekus un izmantojot tos par vergiem kapitāla vairošanai. Bez šaubām, šinī apgalvojumā ir daļa patiesības, jo materiāli bagātākie spēj izmantot brīvību savā labā. Tikai šīs sistēmas labošanai ieteiktais ceļš — strādnieku diktatūra — ir pilnīgi aplams, jo tas neved uz visas sabiedrības brīvību. Brīvības izmantotāji kļūtu strādnieki, bet pārējās šķiras kļūtu viņu vietā apspiestie. Vērojot šīs mācības iedzīvināšanu, jākonstatē pat tas, ka arī strādniekiem solītā brīvība netiek reālizēta, jo, nespēdama sevi uzturēt pie dzīvības uz ekonomiskas bazes, tā ir pārvērtusies par visu saimniecisko šķiru verdzības sistēmu, kur kārtība tiek uzspiesta ar ārpus ekonomiskās dzīves ņemtiem varas līdzekļiem.

No teiktā redzam, ka, laujot individam absolūto brīvību, brīvība nokauj pati sevi, bet uzspiežot saimniecisko kārtību no ārpuses ar neekonomiskiem līdzekļiem, to nokauj valsts. Nespējot dzīvot brīvībā un negribot no tās arī atteikties, cilvēkiem ir jāmeklē cits ceļš. Kāds ir šis ceļš? Individam jākļūst par sabiedrisku individu, kas apzinas ka viņa intereses un sabiedrības intereses atrodas savstarpējā funkcionālā sakarībā.

Tāpēc vispirms jāizskauž individu neapzinātība. Katram ir jābūt skaidrībā par ekonomiskām pamatproblēmām. Sabiedrības interesēs ir, lai katrs individs rīkotos prātīgi. Ja tas būs panākts, tad sabiedrībā nebūs chaosa, tur valdīs stingra saimnieciska kārtība. Tad nenotiks saimniecisku vērtību iznīcināšana, lai uzturētu cenas. Lai izskaustu šo individu neapzinātību, skolu programmās jāparedz vieta par saimnieciskiem jautājumiem.

Tālāk katram individam jāapzinās, ka viņš pats ir mirstīgs, bet sabiedrība ir mūžīga. Tāpēc jārada līdzsvars starp šodienas un nākotnes interesēm. No tā izriet plānošanas nepieciešamība.

Beidzot pats brīvības jēdziens ir jāpakļauj stingrai analizei un jāsaprot, ka absolūtas brīvības jēdziens ir absurds. Ja sabiedrībā kāds vēlētos absolūtu brīvību, tad viņš ar to nospiestu citus nebrīvībā. Sabiedrībā drīkst runāt tikai par vienlīdzīgu brīvību. Tāpēc nevis kādas šķiras diktatūru, bet visu šķiru sadarbību kopējā sociālprodukta vairošanai — tādam jābūt nākotnes lozungam. Šis tomēr ir loti delikāts jautājums, jo pilnīgi taisnīga sociālprodukta sadalīšana ir gandrīz neiespējama. Pareizā-

(Turpinājums 8. lpp.)

KĀ AUSTRIEŠI IEVĒLĒJA KOMŪNISTU ATBALSTĪTU VALSTS PREZIDENTU

VĒSTULE LATVIJAI NO AUSTRIJAS

Gada pirmajā pusē Austrijā politisku rosmi sagādāja valsts prezidenti: nelaika izvadīšana un jaunā ievēlēšana.

Mazs starpgadījums norisinājās pirms nelaika prezidenta Dr. Renera bērām. Katoļu baznīcas vadībai bija visai nepatīkami, ka tik dedzīgā katoļu zemē, kā Austrijā, tās pirmo pilsoni apbedī kā pēdējo grēcinieku — bez baznīcas svētības un līdzdalības. Mēģināja pierādīt, ka bijušais valsts prezidents neesot bijis baznīcas noliedzējs un tādēļ viņa bērēs būtu vēlama arī baznīcas piedalīšanās. Tam nepiekrita nelaika piederīgie un sociāldemokratu partijas vadība. Vienīgais bundeskanclera inž. Figla panākums bija, ka bij. prezidenta mirstīgās atliekas nekremēja. Lai gan bij. prezidentu pēdējā gaitā aizvadīja ar lielu cieņu un svinību, tomēr Vīnes sirmie un grezno baznīcu torņi mēmi noraudzījās gājienā — neviens zvans neatskanēja.

Šo sarūgtinājumu cerēja izlīdzināt ar jaunā valsts prezidenta vēlēšanām, bet to iznākums tomēr nav devis garantiju, ka nākotnē tamlīdzīgi sarūgtinājumi izpaliks.

Šoreiz valsts prezidentu ievēlēja tiešās vēlēšanās. Pirmajā gājienā, 6. maijā, tautas partijas kandidāts ieguva ap 1,75, soc. dem. 1,65 milj., neatkarīgie (Dr. Breitnera grupa — liberāļi, profesori, akadēmiķi, ierēdņi, inteliģence un pārējie neapmierinātie) — 660.000, bet komūnisti 220.000 balsu. Absolūtu vairākumu neviens neieguva. Otrā gājienā sacentās tikai tautas partijas (Dr. Gleisners) un soc. dem. (Dr. Kerners) kandidāts. Uzvaras iznākuma noteicēji bija neatkarīgie vēlētāji.

KOMŪNISTI IZMANTO NEATKARĪGO APJUKUMU

Komūnisti tūlīņ pēc pirmām vēlēšanām savu nostāju skaidri deklarēja un savus vēlētājus uzaicināja balsot par Dr. Kerneru. Turpretim Breitnera grupas vadība mīņājās uz vietas un, aizvainota par dažu tautas partijas locekļu izteicieniem pret Breitnera vēlētājiem vēlēšanu kampaņā, nevarēja pateikt nedz par, nedz pret. Pats prof. Breitners „pēdējā vārdā" ieteica vēlētājiem rīkoties pēc savas pārliecības. Plaši izplatītā „Salzburger Nachrichten", kas ar sirdi un dvēseli iestājās par bezpartejisku valsts prezidentu, arī līdz pēdējam brīdim nepateica, kas šādā situācijā darāms. Vienīgi 26. maijā šī laikraksta galvenais redaktors bija uzrakstījis pravietiskus vārdus, ka ikviens, kas balso par Dr. Kerneru vai urnā iemet balto zīmīti, balso par „tautas demokratiju". Bet šo laikraksta numuru, it sevišķi provincē, lasītāju vairums saņēma pēc vēlēšanām. Kreisie, it sevišķi komūnisti, kā propagandas lielmeistari, darīja savu. Tie veikli bija sakopojuši neatkarīgo vadoņu „filozofiskos" apcerējumus un iztirzājumus par un pret abiem kandidātiem, un speciālās skrejlapelēs uzaicināja vēlētājus urnās iemest baltās zīmītes. Lapeles bija tik labi maskētas, ka apstākļu nepazinējam tā vien likās, ka tās pats prof. Breitners steigā izplata saviem vēlētājiem.

Un tā nu austriešu inteliģence daļēji tieši, daļēji netieši par savas valsts prezidentu 1951. g. 27. maijā ievēlēja komūnistu atbalstīto soc. dem. kandidātu 78 g. veco Dr. Kerneru.

Protams, par vēlēšanu iznākumu vislielākās gaviles bija komūnistu nometnē. Visās viņu lapelēs ar lieliem burtiem sludināja Austrijas strādnieku apvienotās frontes uzvaru. Pieprasīja pat valdības maiņu un jaunas parlamenta vēlēšanas.

DARDZĪBA NEMITĪGI PIEAUG

Pēc vēlēšanām visi puslīdz nožēloja savus grēkus un solījās laboties, it sevišķi tautas partija, apsolot pat dažādas reformas. Patlaban daudz kas jau ir aizmirsies, un vienīgā pārmaiņa ir tā, ka tautas partijas vadība ir nodota inž. Rāba stingrajās rokās, bet bij. partijas prezidents Dr. inž. Figls paliek joprojām bundeskanclera amatā. Tātad partija dalīta no valdības. Pārējais rit pa vecam un koalicija „saprātīgi" sadarbojas kā līdz šim. Apsolītās reformas, liekas, izpaliks, jo nupat tautas partijas runas vīri oficiāli sludina, ka tagadējais nopietnais stāvoklis neesot piemērots, lai izdarītu kādas pārmaiņas vai citādi kā eksperimentētu valsts vadības izbūvē. Ir nenoliedzami, ka pašreizējais stāvoklis saimnieciskā frontē ir pārāk nopietns, jo Austrijai trūkst naudas. Tās nav nedz valdībai, nedz pilsoņiem, to sajūt arī tuvējie kaimiņi, un Šveicē par 100 šiliņiem maksā 15,70 franku (pirms pāris mēnešiem tikai 13—14). Patēriņš strauji samazinājies, un tirdzniecišķā rosība trīskārtīgi sarukusi. Rūpniecība, tiklab valsts, kā privātā, prasa ražoto preču cenu paaugstināšanu, jo ogles atkal par 50 proc. sadārdzinājušās. Lauksaimniecības ražojumus nav iespējams subsidēt, un tas nozīmē, ka tie jāpārdod stipri dārgāk nekā līdz šim. Par importēto labību (60 proc.) valdība maksā divtik daudz, cik saņem Austrijas zemnieks par nodoto labību.

Algu un cenu nolīgums sagatavošanas stadijā. No tā šis tas jau zināms — par cik dzīve Austrijā sadārdzināsies: elektrība un gāze par 40—50 proc., dzelzceļi 25, medikamenti 50, mākslīgie mēsli 40 proc., benzīnu projektē ierindot luksa preču sarakstā. Arī vēstuļu rakstīšana turpmāk būs dārga: iekšzemes vēstules būs jāapmaksā ar 1,5 šiliņiem (līdz šim 60 grošu). Kāda Zalcburgas avīze ziņojumam par paredzēto cenu paugstināšanu pievienojusi sekojošu redakcijas piezīmi: Pēc 1811. g. vispārējās pilsoņu likuma grāmatas un 1914. g. noteikumiem, katrs, kas izmanto sava veikala partnera spaidīgos materiālos apstākļus, uzskatāms par augļotāju un labo tikumu pārkāpēju. Privātiem par šādu „nodarbību" draud 3 gadi cietuma sods. — Bet ko tu darīsi valdībai — maksā ragā...

KORUPCIJAI AUSTRIJAS RUNAS VĪRI NETIC

Vēlēšanu laikā runāja un aprakstīja visādas korupcijas un citādas nebūšanas. (Un vēl šodien visi zvirbuļi pažobelēs čivina par to pašu.) Nupat pagājušā nedēļā t. s. Rechnungshofs (revīzijas komisija) parlamentā nolasīja pārskatu par labo un ļauno, kas noticis pag. gadā valsts iestādēs, uzņēmumos un visur tur, kur ieguldīti valsts līdzekļi. Jau pirms vairākām nedēļām parlamenta locekļi saņēmuši šo pārskatu, lai varētu jo sīki iepazīties ar tā saturu. Tur runā par nevajadzīgiem dienesta ļimuzīniem, par palieliem reprezentācijas izdevumiem, par kādu akciju sabiedrību, kurai it kā vajadzētu pārņemt kādu vēl neeksistējošu spēkstaciju (austrieši zobojas, ka šo spēkstaciju varbūt kādreiz uzbūvēšot, ja vien krievi izvākšoties no Austrijas). Bet šī akciju sabiedrība pag. gadā valstij izmaksājusi 660.000 šiliņu. Ierīkots grezns birojs, limuzīns nobraucis jau 80.000 km, personālam izmaksāti 70.000 šiliņu virsstundām utt. Bija gaidāms, ka pēc skaļās izrunāšanās un „zvirbuļu čivināšanas" parlamenta debatēs dimdēs viss augstais nams, bet nekas tamlīdzīgs nenotika. No 165 deputātiem tikai 7 bija pieteikušies debatēs, un arī tie neko sevišķu nepateica, izņemot kādu strīdu par to, vai izglītības ministram ir vasarnīca vai nav. Nedaudz stundās 76 lapas biezais iespiestais pārskats bija „izsmelts".

Ar ko tas izskaidrojams? Ar vienaldzību? Varbūt visu šo laiku ir tik daudz melsts un tenkots, ka parlamenta locekļi vairs lāga netic pat augstai komisijai. Neticēt ir vienmēr vieglāk nekā ticēt. Piemēram, vēl šodien Kremļa ļaudis netic, ka Ziemeļkoreja uzbrukusi Dienvidkorejai. Un šādu neticētāju ir daudz.

Nule aizvadījām mūsu sēru dienu — 14. jūniju. Cik pasaulei bijis ērti neticēt mūsu nelaimei.

Padomijas repatriācijas komisija arī neticēja, ka tos tik drīz aizvadīs no Kazereras viesnīcas Zalcburgā pāri robežai, jo komisijas bijušā mītnē atrada lielākus maizes, kartupeļu, desu, šņabja uc. krājumus, kas bija domāti „kapitālistu ielenkuma" pārvarēšanai.

Zalcburgieši netic, ka viņu birģermeisters, kas pēdējo reiz Šveices gadsa satiksmes svinīgā atklāšanā ieradies varenā „kunga prātā" (tas gan neesot bijis pirmais atgadījums), pēc atvaļinājuma neatgriezīsies savā amatā, jo pretējā gadījumā pasaulē Zalcburgu sāksot dēvēt par „Saufburg'u".

Vienīgi tā Amerikas dāma, kas pirms dažām nedēļām atsūtījusi uz Zalcburgu vēstuli Mocarta kungam ar lūgumu viņai sakomponēt sonātu vai serenādi arpai, un apsolījusi maksāt visaugstāko honorāru, noteikti tic, ka tiešām saņems visskaistāko skaņdarbu, ar ko tieši viņa varēs lepoties...

Beidzot varam atzīmēt, ka mūsu tautiete Milda Kristīne Štāle 16. jūnijā beigusi Insbrukas universitāti, iegūstot farmācijas mag. gradu. Ticam, ka viņa arī tālāko izcīnīs ar viņai piemītošo neatlaidību un enerģiju.

Arnolds Plūme

Austrijā, jūnijā.

Sīkās Lielbritānijas ziņas

Dievkalpojumi

VIDUSANGLIJAS DRAUDZE, māc. E. Sarkanbārdis, Lesterē, 8. jūlijā, pl. 15; izbraukums uz Vistovu, lūgšanā laikā dievkalpojums, kā parasts, H. Trinity baznīcā.

ZIEMEĻANGLIJAS-BRADFORDAS DRAUDZE, māc. R. Āboliņš, Bradfordā, Lukasa bazn., 8. jūlijā, pl. 15.

MANCESTERAS DRAUDZE, māc. P. Namgauds, Ročdalē, sv. Lukasa bazn., 8. jūlijā, pl. 15.15. — Alsagerā, Excalibur ģimenēs nometnē, 15. jūlijā, pl. 11 un bērnu dievkalp. pl. 14. — Mančesterā, sv. Annas bazn., 22. jūlijā, pl. 15. — Jaunatnes iesvētē notiks 19. augustā. Pieteikties pie draudzes mācītāja, 16, Claxton Avenue, Blackley, Manchester 9, līdz 15. jūlijam.

NOTINGHEMĀ, māc. B. Fedders, sv. Pētera bazn., 8. jūlijā, pl. 16.

Citi sarīkojumi

EIROPAS LATVIEŠU PĀRSTĀVJU SANĀKSME Londonā, DV namā, 30. un 31. jūlijā. LNPL ierosinātajā sanāksmē piedalīšanos pieteikuši Beļģijas, Francijas, Vācijas, Itālijas un Zviedrijas latviešu pārstāvji.

LNPL JURIDISKĀS NOZARES KONSULTANTU UN JURISTU SANĀKSME Londonā, DV namā, 7. un 8. jūlijā, pl. 17, sanākami ievadīs angļu advokāta Krosa referāts par tiesībām un tiesu iekārtu Anglijā.

KRITIĶA UN LITERATŪRAS VĒSTURNIEKA J. RUDZĪŠA LEKCIJU VIRKNE Lielbritānijā notiks starp 14. jūliju un Dziesmu dienām. Tuvāka informācija LBL.

LATVIJAS AGRONOMU BIEDRĪBAS LIELBRITĀNIJĀ SANĀKSME, Londonā, 67, Eaton Place, 29. jūlijā, pl. 11. Aicināti visi agronomi.

DVF KORBIJAS NOD. GADSKĀRTĒJĀ BIEDRU SAPULCE, Korbijā, Columbia Church zālē, 25. jūlijā, pl. 19.

DVF SILSDENES NOD. TEĀTRA IZRĀDE, Silsdenē, Parish Church skolas zālē, 7. jūlijā, pl. 16.30. Izrādīs R. Blaumaņa lugu Pēc pirmā mītiņa. Bradfordas dubultkvarteta Pērse koncerts, deja, atspirdzinājumi.

DVF DAUGAVAS NOD. SAVIESĪGS VAKARS, Birminghamā, St. Giles Church Hall, Green Lane, 7. jūlijā. Koŗa dziesmas DVF Birminghamas nod. vīru koŗa izpildījumā, deja, atspirdzinājumi, loterija.

DVF LESTERES NOD. ORGANIZĒTAM KOPBRAUCIENAM UZ DZIESMU DIENĀM LONDONĀ jāpieteicas līdz 21. jūlijam pie P. Lazdovska, 42, Brazil St., Leicester. Dalības maksa 25/—. Sapulcēšanās pie Holy Trinity bazn., 28. jūlijā, pl. 5.

SEVERINAS KOŖA KONCERTS, Lesterē, Narborough Rd., Metodistu baznīcas zālē, 7. jūlijā, pl. 18. Programmā latviešu komponistu darbi. Diriģenti Alma Skudra un Nikolajs Kandrovičs. Pēc koncerta saviesīgs vakars ar dažādiem priekšnesumiem.

Meklē sievieti darbam vācu muižā

Baltvācu ģimene Augšbavārijā meklē darbam muižā **atraitni** ar apm. 10 g. vecu meitu. Mātei labi jāpārzina lauku darbi, jāprot kūts darbi, govju slaukšana un barošana, kā arī pārējie mājas darbi. Ražas laikā jāpalīdz arī tās novākšanā. Alga pēc tarifa, brīvs dzīvoklis un apkurināšana. Pieteikties rakstiski līdz ar personības datiem un apraksta par lauksaimniecības praksi pie LCK pārstāvja Bavārijā A. Avotiņa, Grosshesselohe, b. München, Kastanienallee 2. Pieņem tikai personas, kas nolēmušas palikt Vācijā.

Amerikāņu DP likums pagarināts līdz gada beigām

LAI VARĒTU SAŅEMT VĪZU, JĀBŪT PROCESĀ LĪDZ 31. JŪLIJAM

Frankfurte (sp). — Prezidents Trumens ceturtdienas vakarā parakstīja abu kongresa namu jau pieņemto papildinājumu pie Sav. valstu DP imigrācijas likuma, ar ko likuma termiņš pagarināts līdz š. g. 31. decembrim. DP komisijas priekšsēdis Džipsons amerikāņu brīvprātīgo organizāciju Eiropas padomes padomdevējai komisijai Frankfurtē paziņoja, ka likuma grozījums nedz paplašina ieceļošanai tiesīgo DP katēgorijas, nedz arī pagarina DP komisijas darbības laiku. Ieceļošanas vīzas nevarēs saņemt tie DP, kas nebūs izceļošanas procesā līdz 31. jūlijam.

Pēc DP komisijas koordinātora Eiropā Korkerija vērtējuma, līdz jūnija beigām izdots 267,000 vīzu. Bez tam līdz 1. jūlijam izceļošanas procesā iekļauti ap 40.000 DP, bet līdz noteiktā termiņa beigām — 31. jūlijam tiem, paredzams, pievienosies vēl ap 4000 personu.

Apvienoto nāciju saimniecības un sociālā padome savā 13. sesijā, kas sāksies 30. jūlijā Ženēvā, uzklausīsies IRO trešo gada pārskatu. Līdz šī gada 1. jūnijam IRO izvietojusi pavisam 940.933, bet repatriējusi 72.280 bēgļu.

Angļu grāfu pāris grib uzturēt 7 gadus vienu DP pāri

Britu bēgļu palīdzības padome informē, ka 19. jūnijā no Vācijas Londonā ieradusies jauna DP grupa, to vidū 8 latvieši. Kopš pag. g. novembŗa 2000 DP ieceļošanas plāna ietvaros uz Lielbritāniju jau pārvestas tuvu pie 300 personu. Šinīs dienās bēgļu novietošanai Londonā iekārtots īpašs hostelis — Lurgan Hostel, 113, Cromvell Rd., kur novietos pavisam 30 laulātu pāŗu. Viņu aprūpei savāktas 3.500 mārc. Pagaidām hostelī novietots gan tikai viens cilvēks. Atklāšanas aktu vadīja grāfiene Mauntbetena. Viņa kopā ar savu vīru, admirāli un bij. Indijas vicekarali, apņēmusies uzturēt vienu DP laulātu pāri 7 gadus, piešķirot viņu vajadzībām 240 mārc. gadā. Hosteļa vajadzībām naudu saziedojuši arī Anglijā dzīvojošie poļi. Līdzīgs hostelis iekārtots arī Bristolē. —ns

Daudz nekas nav mainījies...

Libekas kazarmas pēdējās nedēļās stipri pārvērtušās. Lielā Blankenzē lidlauka vienā pusē ir ārzemnieku izceļošanas nometne, kas iemītnieku skaita ziņā arvien dilst, bet otrā pusē — Hubertus kazarmas, kur arvien skaļāk pulsē dzīvība. Jau sen še apklusušas angļu lidmašīnas, kas savā laikā cēla gaisa tiltu starp Rietumvāciju un Berlīni.

Hubertus kazarmās veidojas jauna armija — vācu robežapsardzības vienības, kuŗu rindās būšot 10.000 vīru. Pirmos 1200 apakšvirsniekus militāri izglītos vairākās Libekas kazarmās. Arī Pionieŗu kazarmās jau ieradušās pirmās grupas, un tuvākās dienās apmācības uzsāks arī Valdezrē kazarmās.

Londonas festivāla aiskaņas Luionā

VĒSTULE LATVIJAS REDAKCIJAI NO ANGLIJAS

Anglija pašreiz dzīvo zem festivāla zīmes. Tālē tīti pārējie notikumi, gan politiskie, gan saimnieciskie. Mazajam cilvēkam neinteresē notikumi Korejā, Persijā vai Honkongā. Ir festivāls, tāpēc tas jāredz, jāizklaidējas un reizē arī jāpapriecājas, jo festivālā gādāts arī par izpriecām.

Lutonas pilsētā, kurai 110.000 iedzīvotāju, lielajā Vordaunas parkā no 16. jūnija līdz 14. jūlijam sarīkots festivāls, kuŗš ir, kā varētu teikt, atskaņas no Londonas festivāla. Rūpniecības izstādes stendos galvenokārt skatāmi pašas Lutonas pilsētas fabriku ražojumi. Ievērību pelna auto rūpnīcu izstādījumi. Labu tiesu no izstādes stendiem aizņem radio, televīzijas, elektrības, vilnas un pītu cepuru skates stendi. Ir izstādītas arī „karavānas" un pāris dzīvojamās ēkas. Mācības līdzekļu skatei ir atsevišķs paviljons, tāpat kā Lutonas pilsētas vēstures skatei. No kopējās lielās izstādes stendiem mākslu pārstāv Lutonas meiteņu koris, kas savu darbību sācis 1936. g. kā nelielš baznīcas koris, dziedātājas sākumā bijušas skolas un apkārtnes nodarbinātās meitenes. Bet 15 gadu laikā koris kļuvis par ievērības cienīgu mūzikālu vienību, un plaši pazīstams ne tikai Lutonā un Anglijā, bet koncertējis arī ārzemēs, nobraukdams vairāk par 60.000 jūdžu un iedziedājis daudz skaņu plašu.

Festivālā ir gādāts arī par tā apmeklētāju atspirdzināšanu un izklaidēšanu. Ir vairāki dzērienu stendi, kuŗos pret samaksu var dabūt dažādus padzērienus, sākot no augļu sulas līdz visstiprākiem vīniem. Festivālā iekārtots arī kino, kas par brīvu rāda dažādas bildes. Izklaidēšanās ēkas, kas iekārtotas blakus festivālam, aizņem lielu platību. Te atrodas karuseļi, elektriskie auto, elektriska dejas grīda, mērķi šaušana un sviešana, dažādu spēļu mašīnas utt. Nav aizmirsts arī bokss. Uzcelta speciāla estrāde, kur dažas dienas nedēļā spēkojas angļu un ārzemju bokseŗi. Karuseļa un dažādu izpriecu nodalījumā iet ļoti jautri. Nepārtraukti skan mūzika, smiekli un jautras čalas, bet cauri visam skaļi un laipni aicinājumi piedalīties izpriecās. Priecājas un izklaidējas ne tikai bērni un pusaudži, bet arī kungi un dāmas sirmiem matiem.

Ļaužu drūzmā aizslīd daudz kas garām, ko tikai retais pamana. Gan sirmā māte, kas ceļ lūgšanā rokas par savu vienīgo dēlu Korejā, gan jaunava-līgava ar saraudātām acīm par savu līgavaini, kuŗš no kara lauka atgriezies sakropļots, gan citu tautu posts un bēdas. Tagad ir festivāls, tas jāredz un jāpriecājas. L. G.

Lutonā, jūnijā

Atbalstīsim savus amatniekus

Tautiešu atbalstiet tos latviešu amatniekus, kas spiesti palikt Vācijā, dodot viņiem iespēju nopelnīt un nodrošināt dzīves iztikuI IRO invalidu pārskološanas centrā Lutensee, IRO Rehabil. Center, dzīvo tautietis I. Blaževics. Viņš ir pulksteņtaisītājs un sasniedzis savā arodā labus panākumus. Nododiet pulksteņus labošanā viņam. Tas Jums izmaksās lētāk nekā pie vācu pulksteņtaisītājiem. Tautietis V. Laimanis turpat labo rakstāmmašīnas un sudraba izstrādājumus.

A. Avotiņš,
LCK pārstāvis Bavārijas apgabalā

Paziņojam saviem godātiem abonentiem un pārstāvjiem ASV, ka mūsu laikraksta galvenā pārstāvja un gaisa pasta abonentu kartotēkas vadītāja ASV

ALEKSANDRA ĀBOLIŅA
jaunā adrese ir:
187 — 16 Ilon Ave.,
St. Albans, L. I., N. Y.
LCK apgāds LATVIJA

VĒSTULES REDAKCIJAI

AMERIKA NE VISIEM IR LABKLĀJĪBAS ZEME

Bieži laikrakstos raksta par Vācijā pelē grūtumiem, trūcīgo iztiku, skubinot tos celot. Meklē visādas iespējas tiem, kam celošanu oficiāli liedz. Mēs to skatāmies šo lietu citādi. Mēs zinām, ka pat ar v trūcīgo bezdarba pabalstu bēgļis tur ir šāks par savu rītdienu nekā to bagātajā A rikā. Smagais darbs stiprajiem to gan pieliekamu iztiku no rokas mutē, bet sli vai nespēka laikā katrs var nonākt bēdī postā. Jau daudzi tā ir sabrukuši, daud ir bijis jāvāc tautiešu pabalsts. Drīs kumcietēji lūgs sainīšus no Vācijā pa jiem. Izlēlot šo zemi par labklājības v nav nekāda pamata.

Jānis Veselis, Ameri

ĀRZEMNIEKIEM VĀCIJĀ NAV NĀKOT

Bēgļiem Vācijā nav nākotnes, jo tā pārslogota savējiem no Austrumvācijas raidītiem un pārbēgušajiem tautas brāļ Ja viena otra ārzemnieka ģimene palīdz cijā dzīvo samērā labos apstākļos, tad voklis drīz vien var mainīties. Vēl ir padomāt par izceļošanu. Daudziem iespēja emigrēt uz ASV. Taču daudzi ārzemju b Vācijā domā citādi. Kāds invalīds-amatn kas Amerikā spētu pats sevi apgādāt, pri roku dod vāču iestāžu maksātam soci pabalstam un atsakās braukt. Te palīd arī daudzi darba spējīgie ārzemju b Švarcvaldē, Vestfālē uc. apgalabos tie binājuši pieticīgu eksistenci un Vācijā nedomā. Citi dzīvo veco laužu mīlest neseko pat savu bērnu aicinājumam aizjūras zemēm.

Dzīvoju Amerikā jau divi gadus. Esmu mūža gados un agrāk nebiju strādājis ku darbu. Taču varu teikt, ka ASV ziem štatos un pilsētās ikviens atradīs savām jām piemērotu darbu. Nevajaga arī aizm ka dolara pirktspēja ir daudz lielāka vācu markai. Kā nekvalificēts strād pienotavā 40 stundu darba nedēļā, izpeln dol. Esmu sagādājis galvojumus vairāk tautiešiem, kas šeit labi iekārtojušies un apmierināti. Šeit ar cilvēkiem neapiet ar nevēlāmiem ārzemniekiem. Bojāeja nīcās vairāki latvieši bez maksas ārstēj ilgāku laiku.

Latvietību saglabāt palīdz daudzās vie jau nodibinātās latviešu organizācijas un dienas skolas. Arī cīnīties par savu tēvu rēsim labāk tad, ja būsim vairāki kopā. pēc pūlēsimies paši un palīdzēsim citiem kļūt Amerikā.

L. Dombrovskis, Čika

PIEMINĒSIM MŪSU OTRĀ PASAULES KA CINĪTĀJUS

Ierosinu otrā pasaules kara latviešu c tāju piemiņai izdot rakstu krājumu, kas dzīgs veciem strēlniekiem veltītam izdevu Zvaigžņoto pulku atmirdza. Šis krājums būtu rakstos celtu piemineklis tiem virš kas ar Latvijas vārdu sirdīs atdeva dzīv cīņā pret bolševismu.

J. Zvaigzne, Anglij

PATEICĪBA

Sirsnīgi pateicamies Latvijas apgādam laikraksta kārtīgu piesūtīšanu apvienības sītavai un par saņemtām grāmatām tās bū tēkai. Šī dāvana palīdzēs mums uzt latviešu grāmatas lasīšanu un mīlestību to mūsu jaunatnē, kas sastāda pusi no vienības bibliotēkas grāmatu lasītāj Jūsu apgāda rīcību atzīmējam kā patiesi v tīgu palīdzības darbu latviskā gara sagla šanai. Latviešu apvienības Brazīlijā va

SPECIĀLRAKSTS LAT
J. Kadiļa savā liri
grāmatā Nenovīmīga
kādu latviešu zemnieku
kas Vircburgas vīna
simtiem eliļtumu sirdī
rīkus, garā apstaigāc
druves izpostītajā Z
gados dzīve ritējusi
tajā dīs pats zemn
ļos sētu atceras, stāvēd
mala kaut kur
prērijā. Kāda attīs
dzīves tempā! Ja p
dam daļa labo no mūsu
ību zemnieka tīr
zirgam arklā iej
govi, tad šogad viņš
pēc ierašanās Am
apsētiņas dzelzs kun
nagurē, lai uzartu l
arvien tālā
pakāpeniski uzv
druvām pārv
un Indijānu tel
prērijas. Kā viss
ir kontrastu pil
prērijā ra
arī Kanādas
Amerikas farmer
ar savu zemi. Tas
tikdēz cilvēce izkūp
dzīves aut
viena no cieš
dzīves stūrakmen
savu vispirms vei
— zemnieks. Ēir
— angļi, franči, vāc
daļēji slavi, izceļa
krasti, soli pa solim
Pensilvēnijas uc.
zīlijas uz Amerikas vid
un „mežonīgajiem" r
samiegta un kolon
tkaņa plekrašte.
tkamē arvien tāl

Pa Kaleju Jāņa pēdām

PIRMAIS MODERNAIS TRAKTORS KURZEMES MUIŽĀ TOBAGO SALĀ

No mūsu redakcijas ASV

Mazliet dīvaina sagadīšanās gandrīz tajā pašā dienā, kad saņēmu Aleksandra Grīna no jauna izdoto romānu Tobago un pārlasīju par Kurzemes laužu gaitām gudrā hercoga Jēkaba kolonijā, kāds draugs mani atsūtīja svešas avīzes izgriezumu ar rakstu par Kurzemes muižu Tobago salā. Tas bija Rietumindijas salas Trinidadas — Tobago tuvākās un lielākās kaimiņienes — Sunday Guardian kādu pusgadu vecs numurs, kurā pagasta reportiža bija veltīta pirmajam modernajam traktoram Kurzemes muižas (Courland Estate) kokosriekstu plantācijā. Lasot Trinidadas žurnālista rakstu, spilgtāk atdzīvojās dūšīgā Kalēju Jāņa un viņa Kurzemes draugu un kaimiņu darbi un cīņas pirms trīssimt gadiem mazajā Tobago salā, kas atrodas pašā Venecuēlas piekrastē.

Pastāstījis par jaunajām zemes kultivēšanas metodēm vēsturiskajā 1000 akru lielajā Kurzemes muižā, kur moderno traktoru — pirmais tāda veida Tobago un visā Trinidadas kolonijā — atšķirējs laukus no krūmājiem, kokiem un pauguriem, žurnālists tālāk raksta: „Kurzemes muižai ir interesantākā vēsture Tobago salā. Tā bija kolonijas daļa, kuru 1654. g. nodibināja Kurzemes hercogs, kādas mazas valstiņas valdnieks Baltijā. Viņš uz Tobago nosūtīja apmēram 600 kolonistu, savam pasākumam pirms tam dabūdams atvēli no Anglijas karaļa Kārļa I. Kurzemnieki patiesībā bija pirmie pastāvīgie salas kolonisti, bet kad 1658. g. Kurzemes hercogu gāza (viņu Jelgavā kopā ar ģimeni gūstā saņēma zviedri un aizveda uz Ivangorodu, kur hercoga sabija divi gadus; Arv. B.) un Kurzemi ieņēma holandieši (raksta autors šeit maldās — tie bija zviedri; Arv. B.), kurzemnieku mītnēm uzbruka holandiešu kolonisti, ieņēma cietoksni un Oranžas prinča vārdā uzmetās par kurzemnieku kolonijas īpašniekiem. Pašus kurzemniekus gan laida mierā, tomēr uzlika viņiem zināmus nodokļus; bet tā kā apgādes stāvoklis no Eiropas bija slikts, kolonija bija nolemta izputēšanai. 1688. gadā gubernators līdz ar lielāko daļu kolonistu devās uz Jaunangliju (tagadējiem ASV ziemeļaustrumu štatiem) un pēc divi gadiem atlikušie atgriezās Kurzemē.

Kopš tā laika Kurzemes muiža gājusi caur daudzām rokām, un tagad to apsaimnieko Frensiss Skats, kas uzcēlis jaunu dzīvojamo māju un citas ēkas, kā arī veicis daudzus jauninājumus. Pēdējos gados Kurzemes muižas laukos audzē vienīgi kokosriekstus, bet senajās dienās, līdzīgi citām muižām Tobago salā, tā bija cukura muiža, un veci dokumenti rāda, ka 1824. g. tur strādājuši 159 vergi un 167 verdzenes.

Muižas laukos atrodas arī kāds kapa akmens, kurā lasāms ieraksts: „Mīļā piemiņā Elizai Mekdaugelei (MacDougal — izrunas ziņā gandrīz vai līdzība ar Dauguli vai Daugeli; Arv. B.), Džēmsa Mekdaugela otrai meitai, kas bija maiga sieva, jauka māte un laipns draugs. Mirusi 1837. g. 27. janvārī, 30 gadu vecumā."

Svešais žurnālists, reportāžu beidzot, saka, ka tagad Kurzemes muižā lietotās jaunās metodes ir kā tāla atbalss no tām, kādas lietoja pirmie kolonisti. Viņa stāsts mums ir mazs gājiens pa tām pēdām, ko kādreiz minis Grīna romāna varonis Kalēju Jānis, kura atstātās un ASV uzietās rakstu rindas ir Grīna darba pamatā.

Bet zīmīgi ir tas, ka krietno kurzemnieku seno gaitu rezultātā līdz šai dienai mazajā Tobago salā saglabājies Kurzemes vārds, gan svešā tulkojumā. Tā laiku pa laikam latvieši atstāj zīmes kādā tālā pasaules malā, un līdzīgā sakarā jāpiemin kādreizējā latviešu nometne Nirnbergas pievārtē, kuras latviešu un igauņu kopēji dotais Valkas vārds palicis līdz šai dienai un arī vācu presē un sabiedrībā kļuvis jau pa pusei oficiāls; pirms neilga laika kāds vācu žurnālists, rakstot par čechu emigrantu ķīviņiem Valkā, bija gan sadomājis, ka Valka čechu valodā nozīmējot karu.

Kurzemes muižas vārds pavedina domāt, ka no tā kaut kādā sakarā varētu būt radies arī Amerikā sastopamais uzvārds Kūrland (Courland), kuram kādā draugu pulkā reiz jokodamies piedēvējām latvisku izcelsmi.

Arv. Bolšteins

ASV, jūnijā.

Uz apsūdzēto sola

LATVIEŠU TULKI, KAS SAPROTAS 11 VALODĀS

Vēstule redakcijai no Austrālijas

Austrālijā imigranti strādā ne vien ražīgu darbu, bet bieži redzami arī tiesu namos, kur parasti nonākuši pēc „kungu dūšā" pastrādātiem grēkiem. Jaunaustrāliešiem, labi nepārvaldot angļu valodu, bieži rodas lielas grūtības dažu lietu noskaidrošanā. Imigrantu lielākajos centros pie tiesām tāpēc radīts jauns postenis — tiesu tulks. Tas palīdz saprasties abām pusēm. Pēc laikrakstu sludinājumiem redzams, ka šim darbam lieli pieprasījumi. Ir krietna pamatalga un 10 šil. 6 pensi par katru lietu, kurā tulks piedalās. Tulku amata kandidātiem tomēr arī augstas prasības, to norāda Adelaides laikrakstos aprakstīto divu latviešu tulku zināšanas — Pēteris Barisovs pārvalda 7 un var saruna ties vēl 3 valodās, kamēr Henriks Gelsens runā 7 un var saprasties vēl 4 mēlēs.

Nonākot uz apsūdzēto sola austrāliešu tiesās, jauniebraucēji tur cīnās visādiem līdzekļiem, izmantojot tiesnešu nezināšanu par Eiropas apstākļiem. Kaut arī katrs iebraucējs pakļauts Austrālijas likumiem, tiesneši paraksti ir humāni un rēķinās ar to, ka jauniebraucēji nav tik bargi sodāmi, jo viņu zemē sodi par attiecīgiem nodarījumiem ir vieglāki.

Nonākot tiesā par auto vadīšanu bez atļaujas, kāds imigrants Olburijas tiesā nolika priekšā savu Vācijā izdoto šofera apliecību vācu valodā, un tiesnesis akceptēja to par derīgu.

Kādā smagā slepkavības drāmā, kur jugoslavs nodūra savu sievu, viņam pieprasīja tikai 2 gadus cietuma, jo apsūdzētais aizstāvējās, teikdams, ka viņa zemē ar neuzticīgu sievu varot izrīkoties pēc patikas.

Tāpat vairāki citi ņazu lietotāji kautiņos tikuši cauri vieglākiem sodiem, jo pratuši apgalvot, ka viņu zemēs nazis tikpat parasta lieta, kā Austrālijā dūre. „Zilu aci" vai piekaušanu ar dūrēm Austrālijā neuzskata par smagu noziegumu un to arī smagi nesoda.

Arī kāds latvietis, nonākot tiesā pēc iedzeršanā pastrādātiem nedarbiem, mīkstinājis savu sodu, iestāstot tiesai, ka Latvijā ir parasts 28 dienas pēc ģimenes pieauguma nosvinēt šo dienu ar iedzeršanu, un tur nu viņš, kā laimīgs tēvs, aiz prieka mazliet pārsteidzies.

Tā katrs cīnās, gan motīvētiem, gan sadomātiem līdzekļiem, lai mīkstinātu nezinātāju tiesnešu sirdis.

P. Purkalītis

Baraku ciems pasaules galā

ČAKLĀKAIS, LAISKĀKAIS UN POPULĀRĀKAIS

VĒSTULE LATVIJAI NO AUSTRĀLIJAS PAR DZĪVI UN DARBU JURENKVINTIJAS ĢIMEŅU NOMETNĒ

Misters D. Lovgrovs, Nusautvelsas pavalsts strādnieku partijas sekretārs, pirms kāda laika preses pārstāvjiem izteicās, ka Austrālija uzņemot par daudz imigrantu. Dzīvokļu trūkuma dēļ tie esot jānovieto nometnēs, un atbraucējiem rodoties iespaids, ka civilizācija šai zemē pastāvot vienīgi no skārda barakām. Tas daļēji taisnība, jo zināms skaits imigrantu tiešām dzīvo baraku ciemos, kur arī strādā un iepazīstas ar austrāliešu draugiem. Šai sakarībā nevar nepieminēt Bilu.

Bils ir garš un izstīdzējis, 62 g. vecs un 9 pieaugušu bērnu tēvs. Viņam pašam sava mājiņa un, liekas, nebūtu vairs jāstrādā. Bet Bils bez darba nevar dzīvot. Kopā ar palīgu — imigrantu viņš ik dienas priekšpusdienās savāc automašīnā nometnes atkritumu tvertņu saturu un aizved to sadedzināt, bet pēcpusdienās virtuvēm piegādā malku. Ne visi grib strādāt kopā ar Bilu, kaut tas ir pati saticība. Vaina meklējama citur. Viens otrs, arī gados jaunākie, iebilst pret Bila darba tempu. Darba laikā Bils neapstājas ne minūti, pat cigareti tas uztin ejot. Bet ne tikai temps, arī viņa darba uztvere ir ievērības cienīga. Tam nekad nebūs par grūtu paiet pa labi vai kreisi no maršruta, pieliekties un pacelt papīru, tukšu konservu kārbu vai etiķa lausku. Brīžiem liekas, ka tas nav Bils, bet kāds čakls Zemgales saimnieks, kas apstaigā savu sētu, ar vērīgu aci redz katru darāmu darbu un pieliek roku visur, kur tas nepieciešams. Vai tā būtu sagadīšanās, ka Bilam par palīgu parasti ir latvietis? Citi pie viņa neturas ilgi.

Bila pretstats ir Džilberts — pusmūža gados, vidēja auguma, kustīgs un runīgs. Viņš nekad nepalaiž garām izdevību parunāties. Sevišķi labprāt viņš to dara ar imigrantu sievām. Lai gan Džilberts runā tikai angliski, kaut kā viņš tomēr ar tām saprotas. Runāšana gan arī ir vienīgā tā aktivitātes izpausme. Darbā viņš krietni gauss. Laikam tādēļ Džilbertu parasti norīko pie viegliem darbiem. Kādu dienu, labojot sētu, tam jānosmailina mieta gals. To viņš veic pēc savas metodes — palīgs tura mietu, Džilberts pieliek cirvi mieta galam un ar āmuriņu klaudzina pa cirvja pietu. Bils, to redzēdams, labsirdīgi nosmejas un nosaka, ka Džilbertam nu atkal reiz gadījies „smags" darbs.

Ja čaklāko un laiskāko pārstāv austrālieši, tad populārākā persona Jurenkvintijas ģimeņu nometnē ir mūsu tautietis Dr. B. Katrs bērns nometnē pazīst omulīgo un jautro pirmā bloka pārzini. Viņa omulība un izpalīdzība tam sagadījusi daudz draugu, apziņība pret pienākumiem arī vienu otru nelabvēli, jo nav jau viegli gādāt par kārtību lielā, dažādu tautību sieviešu un bērnu pulkā.

Bez Dr. B. jau vairākus gadus te strādā arī vēl citi latvieši. Attieksmes labas. Visi laipni un sirsnīgi labprāt palīdz gan ar labu padomu, gan citādi. Daudzi abonē latviešu laikrakstus un pērk grāmatas. Par visčaklāko grāmatu pircēju kļuvis viens no pēdējā laikā pienākušiem tautiešiem — veselā kaste ar grāmatām jau pilna, un katru nedēļu nāk jaunas klāt.

Bez grāmatām un laikrakstiem prieku vēl sagādā braucieni uz 15 jūdžu attālo pilsētiņu, lai laiku pa laikam ieelpotu kaut mazpilsētas gaisu. Sestdienās pilsētiņas ielās redz daudz imigrantu. Tuvojoties autobusa atiešanas laikam, ietvē piestātnes tuvumā līdzinās gada tirgum Austrumeiropas mazpilsētā. Bērni ar vecāku pirktām stabulēm pūš un spēlē cik jaudas, paši vecāki sasēdušies uz iepirkumu saiņiem, lauž maizi un desu un turpat uz ielas iekož. Šīs ainas ir nepatīkamas, sevišķi tādēļ, ka daudzi austrālieši no tām apriež par visiem imigrantiem. Ir gan arī tādi, kas jau prot atšķirt „melno no baltā". Gaidu pilnu satraukumu sagādā pasta izdales laiks. Prieks ir liels, saņemot laikrakstu vai grāmatu. Tad liekas, ka nedzīvojam pasaules galā. Vēl lielāks prieks ir par vēstulēm.

L. V.

Jurenkvintijā, jūnijā.

Sen iecerēta pasākuma trīs darbības gadi

DIENVIDAMERIKAS LATVIEŠU KULTŪRAS ARCHĪVA NOZĪME NACIONĀLĀ GARA SAGLABĀŠANAI TRIMDĀ

Nesen pagāja trīs gadi, kopš San Paulo, Brazilijā, nodibināja Dienvidamerikas latviešu kultūras archīvu. Tā pagaidu valdē toreiz par priekšsēdi ievēlēja Jāni Rudzīti, par viņa vietnieku māc. Jāni Lukašu par sekretāriem inž. J. Kasparu un skolot. A. Janaiti, bet par archīva pārziņiem J. Veisu, zobārstu Ž. Sproģi, māc. M. Zēģelnieku, māc. A. Eichmani un O. Lezdkalnu.

Šī iestādījuma nodibināšana Brazilijā nebija nejaušība, nedz arī kādas pēkšņi radušās domes īstenošana. Jau neatkarīgajā Latvijā trīsdesmito gadu vidū šī raksta autoram un rakstniekiem un žurnālistiem L. Breikšam, A. Francim, P. Atspulgam, V. Krasnajam, E. Raisteram, M. Samam, A. Plaudim uc. radās doma par plašāku latviešu bibliotēku iekārtošanas nepieciešamību lielākajās latviešu kolonijās ārpus Latvijas.

Brazilija toreiz ievērību ieguva tā laika San Paulo latviešu literārās un labdarības biedrības enerģiskā priekšnieka Jēkaba Āboliņa rosmes dēļ, jo viņš sarakstījās ar sabiedriskiem darbiniekiem dzimtenē, un viņu darbus iespieda savā Dienvidamerikas latviešu kalendārā. Bet minēto publicistu doma toreiz atbalstu neatrada. Tā ierosinājums, kura patieso vērtību varam aptvert tikai tagad, palika neīstenots.

Nāca karš. Bojā gāja Rīgas pilsētas plašā bibliotēka un citi kultūras materiālu krājumi. Bet tad 1947. g. britu joslā, Vācijā, latviešu rakstnieku un preses darbinieku kopas sanāksmē atkal atdzīvojās doma par latviešu rakstu materiālu krātuvju iekārtošanu Amerikas kontinentā un citur. Kas šai sanāksmē pirmais atjaunoja labo domu, man nav zināms. Bet ir skaidrs, ka atkal tā izskanēja „spalvas bruņinieku" saimē, kuriem viss rakstītais ir mīļš un dārgs.

Pēc britu joslas preses darbinieku kopas ierosinājuma, tad nu arī Latviešu preses biedrība Eslingenā 1947. gada decembrī, prof. P. Jurevica vadībā, nolēma, ka jācenšas iekārtot latviešu bibliotēkas aizjūras zemēs. Laikraksti uzsāka aktīvu šīs idejas popularizēšanu. Par to Latvijas slejās rakstīja K. Rabācs, R. Dievkociņš, Konst. Berga uc. 1948. g. sākumā par šo jautājumu sāka runāt arī LCK un LCP sanāksmēs.

Šī raksta autora un K. Rabāca sarakstīšanās rezultātā arī Brazilijā no jauna atsāka sarunas par latviešu kultūras materiālu krātuves iekārtošanu. Iznākumā 1948. g. 11. maijā San Paulo sastādījās Dienvidamerikas latviešu kultūras archīva pagaidu pārvalde, kas ieinteresētajiem paziņoja, ka ir gatava saņemt piesūtītos archīva materiālus uzglabāšanai. Minētā gada jūlija sākumā LCK nolēma archīva materiālus — latviešu vēstures un kultūras vērtības nosūtīt uzglabāšanai Hūvera institūta bibliotēkai pie Stanforda universitātes Kalifornijā, ASV, ar noteikumu, ka neizņemtas tās pēc 30 gadiem pāriet šī institūta rīcībā, bet kopijas jānosūta DALKA pagaidu valdei uz Braziliju.

1948. g. rudenī tad nu Brazilijas archīvam arī sāka pienākt sūtījumi, bet ne tādos apmēros, kā bija cerēts. Ļoti „taupīga" bija dažādo latviešu apgādu atsaucība. Vai atsaucība ir bijusi tikpat vāja arī Hūvera institūta krātuvei, nezinu. Jāpiebilst, ka arī organizācijas Vācijā pēc DALKA aicinājumiem sūtīt materiālus, prasījušas no tā sūtīšanas izdevumu utt. samaksu, ko archīvs nav varējis uzņemties, jo tam nekādu ienākumu nav. Tā sūtījumi DALKAi visvairāk nākuši no privātpersonām.

Līdzekļu un pagaidu pārvaldes locekļu laika trūkuma dēļ, archīvam sūtītie materiāli ilgāku laiku glabājās viņu privātdzīvokļos. Arī archīva juridiskais stāvoklis bija neskaidrs, jo tas bija nereģistrēts iestādījums. Tāpēc 1949. g. rudenī, pēc archīva pagaidu pārvaldes pieprasījuma, LCK 1949. g. 13. decembra sēdē nolēma uzņemties archīva disponētājas pienākumus ar tiesībām tos cedēt. Tanī pašā sēdē LCK iecēla DALKAm pirmās pagaidu pārvaldes vietā jaunu pārvaldi, ar Jāni Veisu par archīva pārzini un Arnoldu Skujiņu un Laimonu Rudzīti par archivāriem. Jaunā pārvalde 1950. g. sarīkoja archīva inventāra iegādei līdzekļu vākšanu, no kuriem tagad archīvs iegādājies nepieciešamo inventāru. Pēdējā laikā, izņemot dažu apgādu izdotās periodikas sūtījumus, DALKĀ jauni materiāli neieplūst. Archīva adrese ir: Snr. J. Veiss, Sao Paulo, Caixa Postal 6241, Brasil, un tas būs pateicīgs katram tautietim, kas izpratīs šī nesavtīgā bezpelņas pasākuma nozīmi, veicinot tā mērķus ar saviem sūtījumiem.

Laimons Rudzītis

Ziemeļamerikas bagātības pamatā farmeris

SPECIĀLRAKSTS LATVIJAI NO SAV. VALSTĪM

Redaktors J. Kadilis savā lirisko piezīmju grāmatā Nenozīmīga pasaruna tēlo kādu latviešu zemnieku — emigrantu, kas Vircburgas vīna kalnos ar neizsakāmu siltumu sirdī glāsta kviešu vārpas, garā apstaigādams savas kviešu druvas izpostītajā Zemgalē. Dažos gados dzīve ritējusi uz priekšu, un tagad šis pats zemnieks savu Latvijas sētu atceras, stāvēdams kviešu druvas malā kaut kur plašajā Amerikas prērijā. Kāda attīstība un pārvērtība dzīves tempā! Ja pirms dažiem gadiem daži labi no mūsu tautiešiem kādā švābu zemnieka tīrumā nūkāja blakus zirgam arklā iejūgtu vērsi vai pat govi, tad šogad viņš jau pirmajā nedēļā pēc ierašanās Amerikā, ir spiests apsēsties dzelzs kumeļa — traktora mugurā, lai uzartu lielās kviešu farmas laukus.

Mūsu tautieši izklīduši daudzajos ASV štatos, un ne mazums ir tādu, kam diendienā jādzīvo un jāstrādā blakus amerikāņu zemniekam un jāvēro viņa paražas un dzīves temps. Kas tad ir amerikāņu zemnieks — saukts farmeris, un kāda viņa loma šodien ASV milzīgajā saimnieciskajā potenciālā?

Kā latviešu, un varbūt visu tautu zemnieks, tā arī Amerikas farmeris ir cieši saistīts ar savu zemi. Tas arī saprotams, jo tiklīdz cilvēce izkūņojas no saviem primitīvās dzīves autiem, zemkopība bija viens no ciešākiem ekonomikas un valsts dzīves stūrakmeņiem. Arī Amerikas seju vispirms veidoja tās kolonizātore — zemnieks. Eiropas iecelotāji — angļi, franči, vācieši, zviedri un pa daļai slavi, izceldamies austrumu krastā, soli pa solim caur Jaunangliju, Pensilvēnijas uc. provincēm virzījās uz Amerikas vidieni, uz tālajiem un „mežonīgajiem" rietumiem, līdz sasniegta un kolonizēta bija arī Klusā okeana piekraste. Šai nemitīgajā trauksmē arvien tālāk uz rietumiem viņi pakāpeniski uzvarēja un par auglīgām druvām pārvērta bizonu apdzīvotās un indiāņu teiksmu apvītās milzu prērijas. Kā viss Amerikas kontinents ir kontrastu pilns, tā tas ir arī vidienes prēriju rajonā. Ziemeļos, ieskaitot arī Kanadas rietumu provinces, visvairāk audzē kviešus, vidusdaļā maizu, bet dienvidos kokvilnu.

Kā visa amerikāņu saimnieciskā un gara dzīves struktūra atšķiras no Eiropas, tā atšķiras arī ASV farmera dzīves veids. Eiropas cilvēkam, kā to mēs redzējām savās mājās, Vācijā un citur, zemkopība bija dzīves saturs. Eiropas zemkopību veido tūkstošgadu tradīcijas, un bērni bija lepni mantot savu tēvu tēvu iekoptās mājas, lai tās veidotu tālāk. Turpretim Amerikas farmeris, kā jau iecelotājs-kolonizātors, un pieskaņodamies vispārējai amerikāņu materiālistiskai dzīves struktūrai, bieži vien zemi pērk un atkal pārdod, nomā vai izrentē, lai no tās taisītu lielāku naudu. Tādā kārtā viņš uzskatāms vairāk par lauksaimniecības ražojumu rūpnieku, nekā par zemnieku tā īstā izpratnē. Kā rūpnieks specializējas noteiktā fabrikātā, tā Amerikas farmeris pa lielākai daļai savā farmā audzē nedaudzas vai bieži vien tikai vienu pārtikas produktu kam klimats vai zemes augsne piemērotāka. Sav. valstīs daudz farmu, kurās audzē tikai kādu ogu šķirni, vai tomātus, gurķus utt. Amerikas vidienā ir farmas, kurās audzē tikai kviešus. No kviešu cenām tad arī atkarīga šo saimniecību plaukšana vai bojā eja. Saimniecību eksistencē liela nozīme transportam, resp. ražojumu nogādāšanai tirgū, bet pie Amerikas tehnikas tā vairs nav nekāda problēma.

Tehnikas mašīnerija visplnīgāk atspoguļojas amerikāņu farmās. Ar, ecē, mēslo, sēj un plauj mašīna, govis slauc mašīna, katra lauku produkta novākšanai tagad ir sava mašīna. Kanadas prēriju rajonos esot tā. kvadrātmaiļu farmas. Vienam īpašniekam piederot tūkstošiem akru. Darbus ar mašīnām veicot pāris nedēļās. Pēc paveiktā darba daudzu farmu īpašnieki pārceļoties uz saviem pilsētu īpašumiem. Sevišķi Kanadā atmatā stāvot daudz derīgas zemes, agrāk iekoptās saimniecības stāvot tukšas, bet kaut kur Eiropā un Āzijā klīst no dzimtenes padzīti ļaudis, bez savām mājām un zemes...

Ar visu kopš Kolumba laikiem ražoto zeltu vairs nevar nopirkt Amerikas farmas, to īpašumus un vērtības. Ik no pieciem ASV strādniekiem viens ir farmeris. ASV farmās ieguldīts vairāk kapitāla nekā rūpniecībā un transportā kopā. Tāpēc arī jāsaprot, ka farmeris ir ASV bagātības, kultūras un progresa mugurkauls. Pat vēl vairāk — valdība ar farmeru palīdzību ir īstā brīdī bijusi palīdzīga arī citu zemju trūkumcietējiem, piem. Vācijā, Jugoslavijā, Indijā uc.

H. Lubāns

LATVIEŠI VISĀ PASAULĒ

Zviedrijā nodibināta latviešu skolotāju biedrība, kuras mērķis ir veicināt latvisko skolas izglītību pa emigrācijas laiku Zviedrijā, rūpēties par skolotāju zināšanu papildināšanu, jaunu kadru sagatavošanu un materiālu krāšanu Latvijas skolai. Biedrības valdē ievēlēti P. Lukss, M. Ozols un V. Silenieks.

★ Jenčepingas apkaimē no 21.—30. jūlijam paredzētā latviešu skautu un gaidu nometne pārcelta uz Stokholmas apkārtni. Nometnē bez skautiem un gaidām var piedalīties arī pārējā jaunatne, sākot ar 8 g. v. Tuvāka informācija pieprasāma Lettiska scouter, Box 458, Stockholm. Lai piedalīšanos nometnē nodrošinātu arī trūcīgajiem jauniešiem, skautu un gaidu vadība aicina visas latviešu organizācijas, uzņēmumus un sabiedrību atbalstīt audzināšanas darbu ar naudas ziedojumiem, iemaksājot tos uz augšminēto adresi.

★

★ Montrealas pilsētas veselības departamentā par locekli apstiprināts Dr. A. Pakalniņš, kas strādā par profesoru McGill universitātes inženierzinātņu fakultātē.

★ Montrealas universitāti ar uzslavu beidzis un Master of Science (Math) grādu ieguvis Jānis Bilkins.

★ ★

★ Nudžerijas latviešu biedrības valdē ievēlēti K. Dikerts (priekšsēdis), Palēnis, Gulbieks, Kaupe, Kristbergs, Puriņš, Dolle, Carols un Kadiķe.

★

★ Irijā par kūdras pārvaldes Kilberijas fabrikas direktoru strādā 62 g. v. latvietis Konrāds Pētersons. Amerikāņu laikraksts The Advocate K. Pētersona nopelnus atzīmē ar rakstu Latviešu bēglis pelna dolārus Irijai.

Kupletistam Kārlim Bedriņam 70 gadu

Vircburgas nometnē kopš 1945. g. dzīvo pazīstamais kupletists Kārlis Bedriņš. Jūnija otrā pusē viņš atskatījās uz 70 mūža un 30 darba gadiem. 1921. g. Bedriņš kopā ar Frici Kuģi Liepājā nodibināja duetu Brāļi Laivinieki, kas Latvijā tā laika publikā guva panākumus un popularitāti. Brāļi Laivinieki vairākkārt ar savām kuplejām un komiskiem solo un duetiem uzstājās kino divertismentos un Rīgas radiofonā. Skandinavisk Gramophon Aktiebalaget Stokholmā un Kopenhagenā viņi 1929. un 1930. g. iedziedāja vairākas skaņu plates. Šīs skaņu plates, kā ziņo daudzas tautiešu vēstules, atrodamas pat Amerikas veco latviešu archīvos. Vācijā Brāļi Laivinieki bieži sarīkoja koncertus un jautrības vakarus latviešu bēgļu nometnēs.

M. S.

No Rīgas radiofona

Atpalicība un nopietni trūkumi . . . ar „brālīgo republiku un biedra Staļina personīgo palīdzību"

Vairākkārt nolasītajā LPSR valsts plāna komisijas un statistikas pārvaldes ziņojumā par pēckara piecgades izpildi 1946.—1950. g. uzsvērts, ka plāna izpildīšanā „palīdzējušas brālīgās republikas un personīgi arī biedrs Staļins." Šis „palīdzības" rezultātā pašiem saimniekotāji spiesti atzīt, ka plāns cietis kārtējo neveiksmi.

Lai gan elektrības, kūdras, cementa, logu stiklu un ķieģeļu produkcija esot pieaugusi 2,3 līdz 1,2 reizes, salīdzinot ar 1940. g., tomēr būvmateriālu ražošana un to kvalitāte ļoti apgrūtina atpaliek tautas saimniecības prasībām. Būvmateriālu ražošanas ministrija nav izpildījusi uzdevumu — paplašināt Rīgas cementfabriku un uzcelt jaunas ķieģelnīcas. Mežrūpniecības ministrijā nepietiekamas darba ražības un neapmierinošas mechanismu izmantošanas dēļ atpaliek malkas un lietkoku sagatavošana. Arī citu vietējās rūpniecības nozaru ražojumu asortiments un kvalitāte atpaliek aiz iedzīvotāju „pieaugošām prasībām". Joprojām neapmierina vietējo izejvielu izlietošana, lai gan strādnieku skaits pieaudzis 2,5 reizes, bet valsts kapitāla ieguldījumu plānā pārsniegts visās nozarēs.

Sevišķi nopietni trūkumi lauksaimniecībā: joprojām lieli zudumi ražas novākšanā — graudu kultūrām, liniem un cukurbietēm. Nav izpildīts lopbarības kultūru sējas platības palielināšanas plāns, un lopbarības ražošana atpaliek no augošajām lopkopības prasībām. Tāpat nav paveikts piecgades uzdevums produktīvo un darba lopu pavairošanā. (Tas izrādās grūtāk nekā vergu sagādāšana spaidu darba nometnēm.)

ZĀLE JĀPĻAUJ — VIENALGA CIK TĀ GAŖA

Lai kaut cik saglābtu katastrofālo stāvokli, ministru padome un partijas centrālkomiteja publicējusi lēmumu, ka jālikvidē atpalicība lopbarības sagatavošanā un jānovērš pag. gada trūkumi siena plaujā. Jāsāk plaut, neskatoties uz zāles lielumu. (Tad jau gan daudz saplaus.) Ievestā lopbarība jāsarga no ugunsgrēkiem un izlaupīšanas. Jau līdz labības novākšanas sākumam katrā kolhozā un rajonā jāsagatavo ne mazāk par 80 proc. plānā paredzētās skābbarības. Par plāna pārsniegšanu izmaksājamas prēmijas līdz pus mēnešalgai; šoferiem par skābbarības pārvadāšanu 50 kap. par tonnu. Par plāna neizpildīšanu MTS direktoram u. c. visas prēmijas samazināmas par 50 proc. Desmitā daļa novāktā un kaudzē sakrautā siena pieškirama kā prēmija (kas pērn vēl bija noziegums!). Tiem kolhoziem, kam ir plavu pārpalikums, tās jānodod citiem kolhoziem, kam plavu trūkst. Komjaunatnes centrālkomitejai uzdots iekļaut komjauniešus un jauniešus skābbarības tvertņu rakšanā un sagatavošanā.

LAUKOS JĀBŪVĒ ĀTRI UN LĒTI, BET PILSĒTĀS — ARĪ LABI

Neveicas arī lauku celtniecībā. Pēc viensētu nolikvidēšanas un mazo kolhozu apvienošanas lielajos komūnisma „pionieri" atģidušies, ka trūkst dzīvojamo ēku, laidaru u. c. Gan Rīgas radio dižojas, ka kolhozi šogad domā izlietot 100 milj. rbļ. saimniecisko un lopkopības ēku celšanai, taču daudz tālāk par domāšanu tie, ķiet, nav tikuši, jo gads jau pusē, un atkal dzirdami izmisuma brēcieni un sūdzības. Kolhoznieku celtniecības sanāksmē (atklāja Lācis, piedalījās Kalnbērziņš, Titovs, Plūdons un Ozoliņš) Ronis ziņoja, ka Grīvas un „dažos citos" rajonos lopkopības ēku celtniecība neapmierina. Neveicoties arī celtnieku kadru apmācīšana. (Protams, uzcelšanai vajaga vairāk prāta nekā nojaukšanai.) Arī Cīņa kādā rakstā skubina lauku aktīvu un kolhozniekus (pēdējie tātad pasīvi!) „vienotāk paātrināt lopu mītņu celšanu un iekārtošanu". Ēkas jāceļot ātri un lēti . . .

Citādi domā Tichvinskis, kas pilsētu celtniecības darbinieku apspiedē gan žēlojās, ka „pie mums gausi ieviešas pirmrindas pieredze un slikti izmanto mechanismus", bet mudina celt ātri, lēti un labi. (Partijas dižvīri jau nevar dzīvot sliktos dzīvokļos.) Pēckāra piecgadē Rīgā vien kapitālos darbos ieguldīti 800 milj. rubļu, bet no 36 galvenajām celtniecības organizācijām 17 nav pildījušas savus uzdevumus. Nav organizēta sociālistiskā sacensība un veikts politdarbs. Vēl jānodod skolas Molotova, Staļina un Kirova rajonā, mūzikālās komēdijas teātris un desmitiem dzīvojamo namu. Būvorganizācijas nerūpējas par pilsētas izskatu: centra ielās ceļ vienstāvu ēkas, bet nomalēs — daudzstāvu namus. (Bet kas tādā gadījumā apstiprina jaunbūvju plānus?)

KAPRONA ZEĶES — „LIELAJĀM CELTNĒM"

Pie Ugāles dzirnavām ierīkots galdnieku cehs, kas gatavo detaļas standartmājiņām (vergu barakām) pie Lielajām komūnisma celtnēm. Jau nosūtīti 2 vagoni ar 500 logu rāmjiem. Daugavpils dzelzceļstacijas cēlāji šim pašam nolūkam ietaupījuši materiālus un naudu par 70.000 rubļiem. Strenču mežrūpniecība nosūtījusi 100 gabalu līdz 16 m garus baļķus. Patlaban sagatavo otru pasūtinājumu — 500 baļķu. VEF saņēmusi pasūtinājumu Volgas-Donas kanāla būvei — skaitītājus ekskavātoru izceltās zemes tonnu skaitīšanai. Pirmie paraugi jau nosūtīti. Kosmos kollektīvs nolēmis dot 15.000 pāru kaprona zeķu no ietaupītā materiāla (!) 500.000 rubļu vērtībā, šo summu nododot komūnisma celtnēm. Par šādiem „pasūtinājumiem" un „ziedojumiem" (kas galu galā ir viens un tas pats) dzirdam ik dienas, un to kopvērtība, ieskaitot labprātīgo iekšējo aizņēmumu, jau sniedzas desmitos miljardu rubļu. Turpretī no padomijas tai pašā laikā nācis tikai minerālūdens — Narzans, Baržoms un Esentuki. Nupat gan solīts, ka Latvijas vieglā rūpniecība līdz gada beigām saņemšot mašīnas par . . . 5 milj. rubļu.

LĪCĪTE KOMPONĒ PAR DZĪVES UZPLAUKUMU UN STAĻINU

Folkloras institūtā šogad ievērojami papildināsies krājumi, jo dažas „ekspedīcijas" atvedīs jaunus „materiālus" — veltītus Staļinam, laimīgai kolhoznieku dzīvei un mieram — no Bauskas, Jaunjelgavas, Kuldīgas un Liepājas rajoniem. Tos ierakstīšot magnetofona lentē . . .

Komponiste Līcīte stāsta: Pēckara gados padomju valdība mani vairākas reizes pagodinājusi ar apbalvojumiem. Komponēju 8 dziesmu ciklu par kolhoziem un dzīves uzplaukumu — par elektrofikāciju, par zemes nosusināšanu, par kviesi ar 7 žuburiem — laimes ziedu par godu lielajam Staļinam. (Mūsu zeme miera zeme, brīvo tautu gargātāj . . .) Lielu atsaucību guva arī Saules zeme — Gruzija . . .

Teātra institūta direktrise Bormane stāsta par jauno aktieru izlaidumu. Institūtu beiguši 17 audzēkņu, to vidū Jānis Bolšs, Arnolds Skukuls u. c. Par konservātoriju ziņoja Jānis Ozoliņš. To beiguši 29 audzēkņi: Juris Šogoļevs, Richards Glāzaps, Joachims Brauns, Grīnblats u. c.

Bērnu komūnistiskā audzināšanā liela nozīme esot kino. Bērniem rādītas šādas filmas: Ļenins oktobrī, Ļenins 1919. g., Zvērests, Jakovs Sverdlovs, Parchomenko, Aleksandrs Nevskis, Pēteris I, Savarovs, Kutuzovs u. c.

„Partijas filtrs" padomju joslas augstskolās

Iepriekšējā numurā ziņojām par amerikāņu augstā komisāra sastādīto pārskatu par izglītības un audzināšanas apstākļiem Vācijas padomju joslā. Augstākā izglītība pieejama tikai politiski uzticamām, komūnistu režīmam padevīgām vai „nopelniem bagātām" personām. To raksturo arī Berlīnes Tägliche Rundschau publicētie jaunie noteikumi pielaišanai pie studijām. Starp citu paredzēts, ka kandidātus izrauga īpaša pie universitātēm un augstskolām dibināma komisija. Priekšroka ir „strādniekiem un viņu bērniem, darba zemniekiem un viņu bērniem, darba inteliģencei un bērniem, kā arī tādām personām un viņu bērniem, kam augstskolas izglītība nodrošināta ar likumiem vai rīkojumiem, piemēram, tautas kameras deputātiem, nacionālo prēmiju laureātiem, nopelniem bagātiem tautas skolotājiem, nopelniem bagātiem tautas ārstiem, darba varoņiem, nopelniem bagātiem aktīvistiem utt. Bez tam noteikts, ka vismaz 40% no izraudzītiem kandidātiem jābūt strādniekiem un darba zemniekiem un viņu bērniem, bet studējošo sieviešu skaits noteikts uz 30 proc. Protams, ka šie noteikumi komisijām ļauj nākamos studentus izsijāt taisni tā, kā tas vajadzīgs partijai un režīma kungiem.

Kā Staļins lika deportēt savu jaunības dienu draugu

Igauņu informācijas izdevums Newsletter behind from the Iron Curtain Stokholmā sniedz Zviedrijā nonākušas latvietes stāstu par kādas latviešu ģimenes deportāciju Jelgavas apriņķī, kur pats ģimenes galva savā laikā palīdzējis Josifam Staļinam bēgt no Sibirijas.

Tuvojoties 1941. g. 14. jūnijam, minētā latviete strādājusi Taurkalnes pagasta Līdumu mājās. Vecais saimnieks Raņķis bija dabūjis asins saindēšanos kājā un atradās Jelgavas slimnīcā. Mājās atradās saimniece, viņas meita Austra ar vīru Žani Meķi un abiem bērniem — 8 g. vecu meiteni un 4 g. vecu zēnu. Arī Meķa kundze ar bērniem patlaban slimoja. Mājinieki saņēma ziņu, ka naktī aizvests kaimiņu māju saimnieks Ruka ar savu māti, ka visā pagastā daudzi apcietināti un pagasta nams pilns arestēto. Bet tad arī jau bija klāt mašīna ar 8 vīriem, no tiem bija 4 mongoli, 2 krievi un 2 latviešu komūnisti. Mongoli ar mašīnpistolēm nostājās pie istabu durvīm, arī pie tām, kur gulēja slimniece ar bērniem, un viens no latviešiem nolasīja deportācijas pavēli; visiem saimniecības iemītniekiem, atskaitot vienīgi pašu stāstītāju — kalponi, „par naidīgu nostāju pret padomju režīmu" bija piespriesta izsūtīšana. Tapa dota stunda laika sasaiņot līdznemamās mantas — 16 kg uz personu.

Kad apcietinātie bija nogādāti uz pagasta māju, deportētāji devās uz Jelgavu pēc vecā Raņķa. Slimnieks starplaikā jau bija lūdzis paziņot ģimenei, lai ierodās pie viņa, jo viņš jūtot tuvojamies galu. Ārsti gribot amputēt viņa saindēto kāju, bet viņš gribētu aiziet kapā ar abām kājām. Slimnīcas direktors čekistiem paskaidroja slimnieka kritisko stāvokli, bet tie tomēr iestiepa arī veco vīru mašīnā. Latvijas zemi vecais Raņķis tomēr neatstāja, jo mira nākamā dienā deportējamo vilcienā.

Savās jaunības dienās Raņķis par pretestību cara režīmam 1903. g. bija notiesāts ar izsūtīšanu uz Irkutskas apgabalu. Tur viņš sastapās ar kādu citu revolūcionāru trimdā — Josifu Staļinu. Vini nodzīvoja kopā 2 gadus un labi sadraudzējās. Staļinam izdevās izbēgt no Sibirijas tikai ar Raņķa palīdzību. Vēlāk Raņķis atgriezās Latvijā un atkal sāka kopt zemi. Viņa jaunības dienu pieredzējumi ar Staļinu visai apkārtnei bija zināmi, ieskaitot arī vietējos komūnistus. Bija redzēts arī Raņķa un Staļina kopīgs foto uzņēmums. Un tomēr Staļins nekavējas arī šo savu bijušo draugu un palīgu jau pusmirušu likt izraut no slimības gultas.

Tīrīšanas „augstā skola"... (3)

Griezies kā gribi — visur priekšā cietums

IZVILKUMI NO LONDONĀ IZNĀKUŠAS GRĀMATAS PAR PADOMJU REŽĪMA TECHNIKU

Savā grāmatā F. Beks un V. Godins tālāk raksturo dažādas denuncēto, apcietināto, pratināto un sodīto katēgorijas, klasificējot šos „tīrīšanu" upurus pēc viņu raksturīgākajām iezīmēm, sākot jau no pašiem „vecajiem boļševikiem" un „partijas spicēm".

Par tipisku „partijas līnijas" aizstāvi arī vēl cietuma kamerā autori piemin partijas centrālkomitejas locekli un kādas partijas komitejas sekretāru Levinu, kas bija boļševiku partijā jau kopš 1917. g. Pēc nopratināšanas viņš atgriezās kamerā raudādams, jo pratinātāji bija viņam paziņojuši, ka sieva pieprasījusi šķiršanos no viņa, kā no tautas ienaidnieka. Kamerā Levins nepacieta arī visuzmanīgāko režīma kritiku, nedz vispār kādu neapmierinātības izpausmi. Viņš arī pats neskopojās ar grēku nožēlu, tāpat nepalaida garām nevienu izdevību, kur varēja uzrādīt kādu „ideoloģisku kļūdu" vai „novirzīšanos no partijas līnijas" kameras biedru savstarpējās pārrunās un stāstos.

GRĒKU NOŽĒLNIEKS „MĀTES PARTIJAS" KLĒPĪ

Tāds tīrs grēku nožēlnieks Levins palika līdz galam. Reiz viņš kamerā izskaidrojumam stāstīja šādu pieredzi: „Iedomājieties, biedri, ka māte nosoda bērnu par kādu muļķību, kuŗā viņš nav vainīgs. Bērns sajūt netaisnību, raud un iet pie tēva meklēt mierinājumu. Tēvs saka: — Māte bijusi pret tevi netaisna. Meklēsim jaunu māti. — Bet bērns izplūst asarās un atkal metas mātes rokās, — tās pašas netaisnās mātes rokās, kas viņu aplam sodījusi, bet tomēr vēl arvien ir viņa māte . . ."

Tālāk grāmatas autori piemin vairākus raksturīgus gadījumus no techniskās inteliģences aprindām. Kādam mežsaimniecības speciālistam „teātra prāvā" bija jāatzīstas, ka viņš izcirtis pārāk maz koku, lai pataupītu mežu tā agrākiem īpašniekiem. Viņu notiesāja uz 10 gadiem spaidu darbos, bet pēc nepilna gada atlaida un pat iecēla augstākā amatā. Nu gan viņam drīz būs jāatzīstas, ka viņš licis izcirst pārāk daudz koku, lai izpostītu Pad. savienības mežus un pārvērstu tos neauglīgās stepēs. Kāds cits mežkopis dabūja atzīties, ka viņš Polijas pierobežas mežos licis izcirst īpašas stigas, lai tā sagatavotu ceļu polu vai vācu tankiem.

PELNU TRAUKS „PAR GODU FAŠISMAM"

Kāda keramikas speciāliste bija izgatavojusi sešstūraina pelnu trauka zīmējumu, pēc kuŗa izgatavoja tūkstošiem pelnu trauku padomju kopmītnēm un viesnīcām. Partijas vīri vēlāk „atklāja", ka, apgriežot pelnu trauku otrādi un savienojot tā trīs kājas ar līnijām, rezultātā iznāk cionistu zvaigzne. Keramiķi tūdaļ apsūdzēja, ka viņa zīmējumu izgatavojusi ārzemju fašistu uzdevumā, un visus vēl neizsūtītos pelnu trauku krājumus, skaitā vairākus tūkstošus, iznīcināja. Līdzīgi kādu žīdu inženieri, kas bija uzbūvējis lielu zinātnisku institūtu, apsūdzēja par to, ka viņš celtnes plānu izprojektējis uz pusēm pāršķelta kāšu krusta veidā, lai glorificētu nacismu...

Nozīmīga vaininieku katēgorija lielajās Ježova „tīrīšanās" bija tie, kuŗus apsūdzēja par sakariem ar ārzemēm. Līdz 30. gadu sākumam ārzemnieki Pad. savienībā pat baudīja dažādas priekšrocības, un 1932.—33. g. bada periodā īpaša iestāde pat rūpējās par viņu apgādi ar papildus pārtiku. Bet tad noskaņojums grozījās un vērsās pret ārzemniekiem. Kad Staļins palaida saukli par ārzemju spiegiem, naidīgajam noskaņojumam bija pavērta plaša izpausme. Īsā laikā no iemītniekiem iztīrīja veselus ārzemnieku apdzīvotus namu blokus. Maskavā bija kāds dzīvokļu bloks, kas bija uzcelts uz kooperātīvās bazes un par ārzemju speciālistu ievesto ārzemju valūtu. Neviens dzīvoklis šai blokā arestu viņi nepalika sveikā, un daudzi no dzīvokļiem mainīja īpašniekus vairākkārt.

Apcietinātus ārzemniekus varēja atrast gandrīz katrā kamerā. Viens no tiem bija pazīstamais Hugo Eberleins, Kārļa Lībknechta un Rozas Luksemburgas labs draugs. Dažas dienas pirms viņa apcietināšanas kādā Šveices sociālistu laikrakstā bija parādījusies ziņa it kā par viņa arestēšanu. Tūdaļ Maskavā notika preses konference, kuŗā Eberleins ar izsmieklu noraidīja ārzemju preses izplatītās „pasakas un melu ziņas". Nākamā dienā Eberleinu apcietināja.

ŽIDI — „HITLERA AĢENTI"

Pēc Franko uzvaras Spānijas pilsoņu karā Pad. savienībā nokļuva daudzi komūnisti, kas bija cīnījušies Spānijā sarkano pusē, bet te viņi pēkšņi kļuva par aizdomīgiem ārzemniekiem, un daudzi no tiem parādījās NKVD cietumu kamerās, apsūdzēti par to, ka esot pārgājuši Franko resp. fašisma pusē. Tāpat arī Vācijas žīdi veltī pūlējās pierādīt, cik smieklīgi ir pārmest viņiem jebkādas simpatijas fašistiskai Vācijai. „Žīdu bēgļi ir Hitlera aģenti ārzemēs," deklarēja kāds pratinātājs.

Šad tad Beks un Godins saskārās ar ārzemniekiem, kas NKVD tīklos bija nokļuvuši gluži nejauši. Kāds Vīnes kafejnīcas īpašnieks bija izgudrojis jauna veida kafijas mašīnu. Viņa komūnistiski noskaņotie klienti Vīnē izgudrotājam iestāstīja, ka viņa jaunajai kafijas vārāmai mašīnai būtu plašs tirgus Pad. savienībā. Vīrs ieradās Maskavā kā tūrists, piedāvāja savu izgudrojumu dažādiem tautas komisariātiem un bija galīgā nesaprašanā, kad drīz vien nokļuva cietumā.

Otra katēgorija bija paši padomju pavalstnieki, kuŗiem pierakstīts sakarus ar ārzemēm. Īpaši apdraudēti bija krievi, kas bija bijuši ārzemēs, sevišķi zinātnieki, diplomāti un dažādu tirdzniecības delegāciju locekļi. Kāds lielā Maskavas cietuma kopkamerā viens no abiem mūsu grāmatas autoriem noklausījās kāda padomju inženiera lekciju, kuŗš tikko bija atgriezies no Amerikas, kur bija parakstījis līgumus par kādas fabrikas būvi Zaporožjē. Inženieris paskaidroja, ka šai lekcijai par viņa ārzemju braucienu un inženierzinātņu stāvokli Amerikā īstenībā bija jānotiek tai pašā dienā attiecīgajā tautas komisariātā, bet nu šo lekciju varēja noklausīties kameras iemītnieki.

PAR MALKAS SKALDĪŠANU UN OLU PĀRDOŠANU ĀRZEMJU KONSULĀTAM — CIETUMĀ

Kad 1936. g. notika saules aptumsums, kas vislabāk bija novērojams kādā apgabalā Sibirijā, vairākas ārzemju observātorijas nosūtīja uz Centrālāziju ekspedīcijas, kuŗas padomju iestādes pat atbalstīja. Ekspedīciju rezultāti bija ļoti sekmīgi, bet amerikāņu zinātniskos izdevumus, kur pētījumi bija aprakstīti, velti bija meklēt padomju bibliotēkās. Padomju astronomi, kam bija bijuši sakari ar ārzemju kollēģām, starplaikā bija apcietināti kā spiegi, viņu vidū arī izcilais astronoms Gerasimovičs.

Protams, ka jebkāda korespondence ar ārvalstīm pati par sevi jau bija inkriminējošs apstāklis. Grāmatas autori atceras studentu Geršunu, komjaunatnes biedru. Viņš labi pārzināja ārzemju literatūru un bija apdāvināts valodu zināšanās. Kāda organizācija viņam radīja sakarus ar kādu komūnistu strādnieku Mančestrā, un abi zināmu laiku apmainījās vēstulēm par sociālisma triumfu vienā pusē un satrūdējušo kapitālismu otrā pusē. Rezultātā Geršuns nonāca cietumā kā vāciešu spiegs.

Pastāvot Pad. savienībā ārvalstu konsulātiem un citām pārstāvībām, daudziem padomju iedīm gribot negribot iznāca ar šīm iestādēm gluži saimnieciskas vai techniskas darīšanas. Tā cietumā nonāca vīrs, kas kādreiz bija skaldījis malku poļu konsulāta pagrabā, un sieviete, kas bija pārdevusi konsulātam olas. Kāds vecs cietumnieks kamerā, vaicāts par savas apcietināšanas iemesliem, allaž pa skaidroja, ka viņš ir tās sievietes brālis, kas piegādājusi vācu konsulātam pienu.

Pirmajā pasaules karā vācieši un austrieši saņēma vairāk nekā miljonu krievu gūstekņu. Visi šie nelaimīgie „bija bijuši ārzemēs", tātad, saskaņā ar padomju iestāžu loģiku, droši vien bija ieskaitīti vācu izlūkošanās dienestā un tādēļ apcietināmi. Tāpat apcietinājumā nonāca nacionālo minoritāšu locekļi, kuŗus vajāja sevišķi nesaudzīgi, kā arī visi tie komūnisma simpatizētāji, kas bija iesprukuši Pad. savienībā, meklēdami tur „jaunu pasauli".

Nākamajā turpinājumā lasiet par padomju valsts „bijušo" šķiru.

Nelaime ar ekskavātoriem

KĀPĒC NELĪDZ „VARENĀ DZIMTENES TECHNIKA"

Komsomolskaja Pravda š. g. 13. jūnija numurā sniedz vairāku lasītāju kopīgu vēstuli redakcijai. Vēstules rakstītāji ir Kuibiševas „gidrostroja" labā krasta būvrajona mašīnista palīgs Nekrestovs, ekskavātora mašīnists Nikolajs Solodovs, ekskavātornieku brigadieris Nikolajs Zinkevičs un mašīnista palīgs Vladimirs Akimovs.

„Mēs atbraucām šeit pērn no dažādām zemes malām," — jūsmīgā toņī sākas vēstule, „kas no Urāla, kas no Sibirijas, kas no Ukrainas. Atbraucām būvēt tādu elektrostaciju, kādu vēl pasaule nav redzējusi. Visos bija viena cenšanās — ātrāk izpildīt Dzimtenes uzdevumu."

Tik tālu viss labi un pēc plāna. Tonis, — kā jau vienmēr, kad boļševiki runā par „lielajām celtnēm". Bet tālāk vairs neiet tik gludi. Mašīnisti sūdzas:

„Tanī laikā jau būvē ieradās ekskavātori. Mēs apvienojāmies brigādēs un sākām to sastādīšanu. Strādājām zem atklātas debess un stiprā salā. Izvērtējām katru stundu. Ekskavātoru Nr. 1 (brigādieris b. Paškevičs) un Nr. 2 (brigādieris b. Zinkevičs) sagatavoja 17 dienās, un jau novembrī tie būtu varējuši strādāt. Jau pagājuši 6 mēneši, bet šie ekskavātori nav izņēmuši vēl nevienu kubikmetru zemes. Tas noticis tādēļ, ka tie nav apgādāti ar elektroenerģiju.

Pie mums ieradās jaunas mašīnas. Tuvākajā laikā būvbedrē vajadzētu darboties 20 spēcīgiem ekskavātoriem. Tiem vajadzēs milzumu elektroenerģijas. Jautājums par elektroenerģiju jāizlemj nekavējoties. Mēs vēlamies zināt, kuŗu vainas dēļ stāv dīkā varenā Dzimtenes technika un cik ilgi tas turpināsies."

Tā nu pagaidām nevar rasties „elektrostacija, kādu pasaule vēl nav redzējusi", un arī „varenajai dzimtenes technikai" jāstāv dīkā. Kas vainīgs? Turpat tālāk Komsomolskaja Pravda korespondents K. Devetjarovs citā rakstā sameklējis šos vainīgos, piemēram, „gidrostroja" iecirkņa priekšnieku Tičkovu, galveno mechaniķi un galveno „energetiku" Levčikovu, Protopopovu u. t. t. Rakstā starp citu teikts: „Montāžniekiem nav pat vienkāršāko metalla griezēju instrumentu. Biedrs Gorlanovs atsūtījis ripas zāģi bez motora, virpu — bez patronas..."

Tāda, lūk, izskatās „varenā Dzimtenes technika" ikdienā un īstenībā, un diezin vai ar to vien būs līdzēts, ja vienu vai otru energetiķi" vai brigādieri aizsūtīs uz Sibiriju.

Pad. savienības „atbalsts" satelītiem

Vīne (ag). Šeit saņemta informācija, ka padomju valdība pieprasījusi saviem satelītiem nodot tai lielāku skaitu savu politisko ieslodzīto. Ungārijai un Rumānijai pieprasīti pa 20.000 cilvēku katrai, bet Čechoslovakijai un Bulgārijai pa 15.000. Pieprasījums oficiāli motivēts ar to, ka Pad. savienība, vēlēdamās atvieglot minēto valstu smago materiālo stāvokli, uzņemas pieprasīto 70.000 cilvēku „uzturēšanu".

TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI

Ciemos pie profesora Jureviča

Kā tālākajā trimdā dzīvo mūsu gara darbinieki — augstāko vērtību pratēji un devēji, kuŗus materiālais nodrošinājums vien neapmierina? Vai viņi ir spējuši iekārtoties tā, ka var tālāk balstīt mūsu gara kultūras celtni, kas, zemei un valstij zūdot, palikusi vienīgā latviešu kopā saturētāja?

Viņi, kuŗu dzīve jau brīvvalsts laikā nebija tikai pašu vien, tagad vēl vairāk pieder visai tautai, kas uz viņiem skatās un lūdz: dodiet mums garīgo maizi; tās mums svešumā trūkst vairāk nekā kara laikā trūka ēdamās. Vai šie devēji svešumā paši atrod apcirkņus, kur glabājas graudi garīgajai maizei, vai viņiem ir laika savas dzirnavas malt? Vai viņi paši visvairāk badu necieš, jo viņu prasības taču ir lielākas?

Jābrauc ciemos viņus lūkoties.

Pēdējo universitātes profesoru vidū, kas atstāja Vāciju, bija arī prof. P. Jurevičs. Viņš bija mācības spēks Freiburgas universitātē, franču joslā, un domāja, ka maz izredžu kādā citā zemē dabūt darbu savā speciālitātē, tādēļ nesteidzināja aizbraukšanu. Beidzot tā pienāca arī viņam.

Viņš ar kundzi brauca kā nestrādātāji, līdzi saviem jaunajiem, un neloloja nekādas nākotnes cerības. Divus mēnešus viņi nīka Bonegillas transitnometnē, ko iecelotāji sauc arī par Bonegillas elli. Beidzot laime paskatījās uz profesoru viņa skārda barakā, kas pagājušā novembra un decembra karstumā, kāds Austrālijā 50 gadu neesot piedzīvots, gan drīzāk bija saucama par cepeškrāsni. Profesors dabūja vietu par grieķu, latīņu un vācu valodas skolotāju netālu no Bonegillas — Nusautvelsas luterāņu kolledžā Valla Vallā.

Mans pirmais izbraukums Austrālijā ved pie profesora. Viņš sagaida autobusa piestātnē vingrs, jautrs un humora pilns kā vienmēr. „Tagad esam ilgstošākā mājas vietā," stāsta profesors, „un šo māju kā amata dzīvokli mantojām no sava priekšgājēja."

Jā, vesela māja ar četrām istabām un dažādām piebūvēm diviem vientuļiem austrāliski. Ap mājiņu, kas celta vieglāk nekā mūsu jūrmalas vasarnīcas, ir dārziņš, un tanī ar kapli un lāpstu cītīgi strādā profesora kundze. Ir maijs, tātad te rudens, bet arī it kā pavasaris reizē, jo izbeidzas karstuma periods, un sākas lietus un augšanas laiks.

Vienu dārziņa malu ierobežo vērmeļu dzīvžogs — augumā pāri cilvēka galvai. Dārziņā tāds krūms, kādus zīmē bērnu pasaku grāmatās: spilgti zaļš ar spilgti sarkaniem ziediem, un zied katru mēnesi. Aiz loga aug liels kallu krūms un kaktuss, kas ceļ savas mēles kā lielas zaķu ausis istabas logā.

„Te viss ļoti ātri aug," stāsta profesors, „kad te atnācām, kaktuss bija mazinš, bet tagad daž zaru skatās jau iekšā pa augšējo rūti. Šis kaktuss, pie zemes jau mērena kociņa resnumā, ir Austrālijas nezāle, — kur lapa nokrīt, tur aug."

Mājai katrā pusē liela ūdens tvertne, kurā satek lietus ūdens no jumta. Šis ūdens ir vienīgais, ko lietot saimniecībā. Tā ir Austrālijas īpatība, tāpēc mājiņu jumti taisīti iespējami plati.

Palmas, apelsīnu, aprikozu un citronu koki, milzīgi lieli, reti augoši eukalipti, kuŗu te esot ļoti daudz pasugu — tā Austrālijas ainava. Ciemā mazas, glītas vienstāvu ģimeņu mājiņas un luterāņu baznīcas, bet ciema nomalē, pelēkā plavā vairākas jaunas ēkas. Tā Nusautvelsas luterāņu kolledža ar piecgadīgu mācību kursu. Te profesora „jaunā universitāte" — vieglas, gaišas celtnes, kā jau siltā zemē, un sienas vienos stiklos. Prieks to lūkoties, prieks, ka profesors jau no pirmajiem soļiem var būt savā darbā. Skolā gan daudz kas esot cits, salīdzinot ar Latvijas skolu, bet strādāšana esot viegla.

Ciema iedzīvotāji ir vāciešu pēcteči. Pirms 80 gadiem te apmetušās uz dzīvi trīspadsmit vācu izceļotāju ģimeņu — tāpēc te Nusautvelsas luterāņu centrs. Skolas direktors, arī pēc izcelšanās vācietis, studējis ne vien Austrālijā, bet arī Tībingenā. Direktors vēl pajauns, ļoti enerģisks un inteligents cilvēks, kas profesoru prot vērtēt un cienīt.

Ciemā apmetusies arī kāda ļoti uzņēmīga latviešu amatnieku ģimene, kas pusotra gada laikā jau tikusi pie lielas mājas, un drīz būšot arī auto. Tad nu profesoru vizināšot. Šis amatnieks, kas ir krāsotāju meistars, izveidojis jau mazu uzņēmumu, kam apkārtnē ļoti laba slava. Ar gandarījumu atzīmējams, ka viņš sev par pavalīgiem pieņem latviešus, īpaši kara invalidus.

„Pats biju karavīrs, pie manis iejebkur citur," atbild amatnieks, kad jautāju, vai viņš varētu pieņemt darbā kādu no maniem ceļa biedriem.

„Man pazīņu ir daudz, kas labprāt nāktu strādāt, bet ja Jums zināms vēl kāds no ievainotajiem karavīriem, tad sūtiet šurp," nobeidz amatnieks, vēl piemetinādams, ka dzērājus gan viņš neņemšot. Sēžu turpie pusdienu gal-

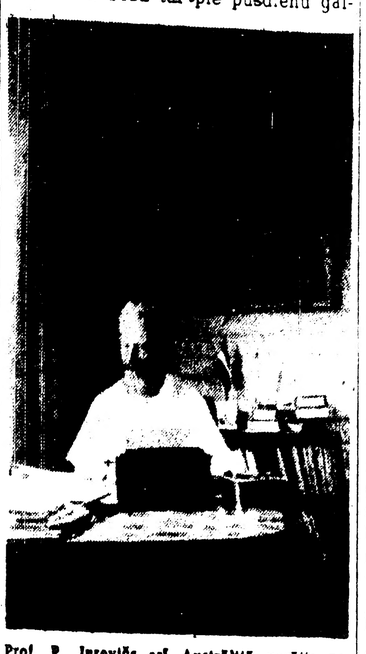

Prof. P. Jurevičs arī Austrālijā varējis palikt uzticīgs gara darbam. Kādā no turpmākiem mūsu laikraksta numuriem sāksim iespiest viņa rakstu sēriju Mūsu laikmeta iezīmes

da, un man šķiet, ka pēc šīs sarunas viņa māja top siltāka un gaišāka.

Ir vakars, profesora darba istabā deg kamīns, ārā līst rudens lietus. Šķiet, mēs nemaz neesam aizbraukuši tik tālu no Latvijas, svešums nelikas ne tālu, ne svešs. Profesors stāsta:

„Domāju, ka mana darba vieta ir labākais atrisinājums trimdas apstākļos. Lai gan alga nav liela, darbs tomēr pielāgots, dzīva saskare arī ar latviešu jauniešiem, no apm. 70 skolniekiem kolledžā apmēram ceturtā daļa ir latvieši, kas sabraukuši no visām Austrālijas malām, jo pie kolledžas ir arī internāts. Daži dzīvo arī tai latviešu amatnieka ģimenē. Attieksmes ar skolas vadību un kolēģām ļoti labas un sirsnīgas, tāpat arī skolas jaunatne ir centīga un labi disciplinēta. Skolas brīvdienās paliek arī laiks paša darbiem. Sevišķu vientulību mēs te nejūtam, jo, pateicoties Eiropas avīzēm un plašākai korespondencei, esam saskarē gan ar latviešu gan ar Eiropas dzīvi. Šad tad iespējams nākt arī personīgā kontaktā ar latviešu cilvēkiem, gan uzņemot viesus, gan izbraucot uz vairāk nekā 700 km attālo Melburnu.

Sekoju arī filozofiskai literatūrai un turpinu apstrādāt dažus iesāktus jautājumus. Ir sagatavota publikācijai kāda apcerējumu grāmata, bet šaubos, vai būs iespējams to izdot, jo liekas, ka izdevējiem vairāk interesē daiļliteratūra.

Emigrācijai uz Austrāliju, pēc manām domām, ir gan pozitīvas, gan negātīvas puses. Pozitīvās tās, ka darbu samērā viegli atrast, sevišķi amatniekiem, lai gan pirmajos divos — līguma gados reti kādam laimējas tikt savā speciālitātē. Inteliģentām profesijām maz izredžu darboties savā arodā. Klimats vairumam ir labi panesams. Atgriešanās gadījumā grūtības radīs dārgais un tālais ceļš, it sevišķi tiem, kas apmetušies dziļāk zemes iekšienē.

Pieaugušiem cilvēkiem asimilācija mazāk paredzama, jo dzīves stils šeit par daudz atšķirīgs no mums parastā. Bērniem stāvoklis ir citāds, it sevišķi, ja ģimene pati neinteresējas par latviskumu, nelasa pat latviešu avīzes, netiecas satikties ar latviešiem."

Austra Tamuža

VALENTĪNS PELĒCIS

ATSKATĪŠANĀS

Tici, mana dvēsele, gaidi vēl arvien!... Nu tas ir piepildīts. Atliek kāpt tikai kuģī. Vajadzētu sameklēt kādu, kam paspiest roku un sacīt: lai žēlastība top svētīta ar augļu augļiem; bet acis tapušas tumšas un nesaredz — kam pateikties. Sirdij jācīnās ar savu blēdīgo ieganstu: to daru sievas un bērnu pēc! Pašam pāri nepaliek nekas kā — kauns. Lielāks kauns nekā toreiz, kad boļševiki mūs no Jelgavas izsvilināja, lielāks nekā tad, kad, ģipsī un marlē ievīstītu, atsūtīja Vācijā. Vecs blēdis un lupata, — saku sev, — te paliek kapi, un vai bez kapiem var atvērties šūpuļi? Paliec pie šīs izmocītās un tumšā nogrimušās zemes! Tu esi smilšu grauds no tās. Uzticies viņas postam tāpat, kā tās posts ir uzticējies tev. Tā ir godīgas sirds nepieciešamība!

Tomēr — braukšu! Gruzis saderas ar gružiem, lai jau nes. Savu bērnu dēļ, savas sievas, kas nevēlas vēlreiz pārdzīvot 1945. g. uzvaras bēres. Sevi nav ar ko aizbildināt, un neredzu kuģa, kuŗa sirēnas aurotu vai katogi plīvotu — pretim jauniem sapņiem un cerībām. Manējais ir milzīgs zarks, un viņā nākotnes kaprači aizveda pagājības miroņus...

Bet kādēļ laiks tik nevalīgs? Es vēlētos būt vēl Beļģijā — Cedelghemas gūstekņu nometnē. Cik žēlīgi tur Dievs apremdināja izsalkumu un salu ar dzimtenes cerību, maizi un sauli! Cik daudz ticības varēja apslēpt skrandās, kas apsedza tikai pusi no kauliem un dzīslām! Es labprāt vēlreiz uzkārtu sainīti ar pēdējo kājautu paliekām kūjas galā un klibotu cauri sagrautām pilsētām, mekļēdams savu tautiešu nometnes un piederīgos. Tie bija ceļi kā durkļu asmeņi. Tad vēl man piederēja savas šaubas un savas cerības. Tagad ar manām acīm pasaulē lūkojas sirms un nīgrs svešinieks.

Atceros mazo Melles nometnīti ar lielo vārdu — Daugava. Ap to zilā Gaiziņa dūmakā snauda Teutoburgas kalni, kas nevainīgi prata piekrāpt trimdinieka izsalkušās acis. Bet tā bija naīva un nekaitīga viltība un darīja varbūt tikai labu.

Es pieminu arī Volterdingenu — Lineburgas tīrelī, kur smaržoja smiltis, virši un skujas. Tur atradās veci kara gūstekņu kapi, kuŗi sen bija izsāpējuši cerības, apnikuši ēpītu un saderējuši mieru ar likteni, bet turpat rāk nekā jebkur ikvakarus aizdedza debesīs sarkanus, un tie liesmoja kā visu padzīto, dzīvo un mirušo mūžīgās tēvzemes ilgas.

Tad nāca un pagāja divi ar pus gada „melno" sargu rindās. Vairāk nekā visā mūžā līdz tam nakti pēc nakts varēju netraucēts lūkoties zvaigžņu bezdibenos. Tā bija salta un vienaldzībai nolikta mūžības jūdze. Manas bēdu aptumšotās acis tās mirdzumā nespēja salasīt nekādas Dieva žēlastības zīmes. Dieva mīlestība, brīvība un taisnība ir ierakstīta cilvēka sirdī, un tanī dienā, kad šie raksti taps galīgi izdzēsti un sirdi pielīdzinās ikkuŗā veikalā pērkamam pulkstenim, Dievs atstās zemi un debesis, bet līķu tārpi varēs sākt pastarās dzīres...

Varbūt daž nezināms draugs vēlēsies dzirdēt, ko kalps saka par savu laicīgo kungu, kuram viņš nokalpoja turpat pusi no Jēkaba kalpošanas? Maizi nepelu, paldies, — bet maz jau pašu pagastos bija roku, kas maizi pasniedza kopā ar milestības pavalgu.

Es tur nebiju ne zirga, ne suņa, ne kaķa, un pat ne tenisbumbiņas vērts. Tomēr var kalpot arī tādam, kam nepieder neviens īstas cilvēcības tikums, — ja vien tam ir cilvēka tradicijas. (Skaidrākus piemērus varat atrast vecā kolaboranta Hamsuna grāmatās.)

Bez tam galvenā vaina ir paslēpta mūsos pašos. Lieta pavisam īsa no augšām līdz apakšām: mūsu mazajām un lielajām cīņas un pienākumu deklarācijām nav pietiekami dziļa un godīga (nesavtīga!) pamata mūsu sagurušo dvēseļu satvereme. Mēs kaunāmies būt līdz galam uzticīgi sev, un tādēļ liktenis atvēlēto laiku mēģinām iemainīt pret svešiem uzskatiem, vārdiem, tieksmēm un cerībām. Tas ir jūrā iebieta ellas piliena traģisms — plankums bez kodola, bet iznīkšana pakāpeniska, viegla un nemanāma. To saku pirmkārt sev, jo kāpšu dvēseļu zārkā. Es kāpšu tur sasvilis aiz pašnicināšanas un kauna! Pēdējos svecienus sviedīšu uz austrumiem, kur varbūt kādā meža bunkurā septīto gadu vēl mani gaida jaunības un kauju dienu draugi. Es braukšu uz citu pusi. Un tur man nekad nepiederēs nekas vairāk kā sūrā un bargā nadža un nemiera sēkla. Mīlestība paliks šinī krastā. Varbūt kādreiz apsvilis un pusē nokaltis atgriezīšos, bet — vai viņa mani vairs pazīs tad?

(Turpinājums 6. lpp.)

JĀNIS VESELIS

Pāri zemēm, jūrām

DIALOGS

Personas: Pretinieks, Aizstāvis, Latvietis Vācijā, Latvietis Zviedrijā, Latvietis Sav. valstīs, Latvietis Kanadā, Latvietis Austrālijā.

Pretinieks: „Mēs atkal satiekamies. Tāpat kā man, arī jums vēstules no latviešiem dažādās zemēs, latviešu avīzes no dažādiem kontinentiem. Šķiet, arī jums būs jāatzīst, ka tas ir diezgan nesaskanīgs koris, balsis, kas dzied katra savā melodijā."

Aizstāvis: „Nevaru jums gluži pievienoties. Ir daži pamattoņi, kas skan visur. Visos ir zināma bravūrība, kas cenšas pārsegt sāpes par zaudēto, tumšās nākotnes izredzes, nespēju saaugt ar svešajiem, bailes no rītdienas, gan izmisumu, gan optimismu par to, ka atpestošais karš pret varmākām nesāksies rīt. Visvairāk šo dūšošanos jūtu joku stāstiņos, kur „jaunā dzīve" iztēlota greizā spogulī. Tur latvietis vienmēr atklāti pasaka kā savas sakušanas tieksmes, tā svešo tautu pilnīgo vienaldzību pret mums."

Pretinieks: „Vai jūs nesaskatāt jūsu suminātο labāko īpašību izzušanu? Baltā dvēsele sāk kļūt pavisam tumša, tā izgaist pavisam, paliek tukšums."

Aizstāvis: „Nepavisam nē. Joprojām mēs redzam latvieša nesavtīgo palīdzēšanu trūkumā nonākušiem. Joprojām plūst dāldeŗi, kronas, mārciņas Vācijā palicējiem. Bet mēs esam neapmierināti ar zemi, kuŗā pašlaik atrodamies. To vislabāk pateiks pārstāvji no dažādām valstīm. Tos esmu saaicinājis jums par prieku, bet viņi runās katrs no vietas, kur atrodas."

Latvietis Vācijā (kājās vecas, pārkrāsotas rietumu zaldātu bikses, tāpat pārkrāsota blūze ar atkārušos ķekatu, jo kļuvusi latvietim par mazu piebrieduma dēļ; aiz viņa nometnes pelēkās, vienādās baraku rindas ar sešos gados saaugušiem pašu stādītiem bērziņiem): „Krona maize gan beigusies, tomēr saņemu vācu bezdarbnieka pabalstu. Tā-kā nekas nav jādara, varu gulēt kā saules brālis tad iztieku labi. Ap mani ierasta apkārtne, esmu gadījies nometnē, kur nav jauktu tautību, bet latvieši vien. Ir sabiedriska dzīve, YMCAs kino ar mežonīgo rietumu filmām. Gadās arī kāds latviešu priekšnesums vai pašu spēlēts teātris. Varētu tā nodzīvot līdz laimīgajam atgriešanās brīdim. Nu jau IRO vairs tik briesmīgi nespiež izceļot kā priekš diviem gadiem, jo neesam vairs viņas maizē. Tomēr laikam jau būs jāmēģina braukt. Dzīvite te kļūst arvien šaurāka, vāciešu preces bodē arvien dārgākas, arī galvojumi pienāk no visām pusēm, ja tikai tie līdzējuši. Paziņas raksta kā no Amerikas, tā Austrālijas, cik tur laba dzīve, cik daudz šiem jau auto, māju. Nule varbūt neskaitīšot arī manu karošanu pret komūnistiem. Draugi jau varētu atsūtīt kādu paciņu, bet — moški — skopi kļuvuši. Gan jau iztikšu."

Latvietis Sav. valstīs (piebrauc ar paša Buiku, 1948. g. modeli, pie kuplu koku apēnotas mājas, izlec amerikāniski ģērbies, ar raibu fantazijas šlipsi, raibi svītrotām zeķēm elegantās kurpēs): „Kā pie svētdienas esmu atkal izlaidis labu gabalu, bijis pie Gall leika, saticies ar tautietēm, tautiešiem. Nu tikai mudīgi jāpārģērbjas, jāsteidzas uz nakts maiņu fabrikā. Ko viņi gan domā: atkal jau pieprasa, lai ziedo trūkumcietējiem Vācijā. Es pats labprāt ciestu tādu „trūkumu", gozēdamies nometnes saulē. Man arī nekas no gaisa nekrīt, strādāju kā traka nakts maiņas, virsstundas, reizēm pieņemu gadījuma darbus: kolledžas iztīrīšanu, noliktavas izmēšanu. Bet kas paliek pāri? Nekas. 50 dāldeŗu mēneša maksas par Buiku, 50 dzīvoklis, 30 gāze ar elektrību, tad uzturs. Maksa biedrībai, trīs latviešu laikraksti, viens amerikāņu — sanāk savi 10 dāldeŗi. Ko tur var palīdzēt? Dot jau nu došu, bet, nudie, lai viņi brauc labāk šurp, tad drīz atsēdīsies šejienes labumos, tad kauks pēc valīgās dzīves nometnē. Kamēr vēl spēju, tad jau vēl nekas, bet ja uznāk slima diena, tad esmu pilnīgi bētē.

Kad sabrauc vairāk mūsējo, tad jau ir labi, ir pie kā turēties. Nupat šai pilsētā divas draudzes, divas ar pus biedrības; tā puse — jaunatnes pulciņš. Lai amerikāņi rūc, ka mēs runājam latviski savā starpā, ko viņi var padarīt. Bet tautiešiem visos kontinentos varu teikt: nav te labāk nekā citur, nekamijieties uz šejieni bez spiedīgas vajadzības. Bet nu — pēdējais laiks uz maiņu. Piecās minūtēs būšu tur."

Latvietis Zviedrijā (netumnieciski atturīgi ģērbies, tikko no savas darba vietas nākdams, paspārliecināts slid pa Stokholmas apgaismoto ielu): „Klausieties, amerikāņi, mēs esam pieraduši braukt ar mazām latvām pār jūrām jau tad, kad bēgām no Kurzemes. Mēs arī tagad rīkojam šādu latvu, lai dotos pāri ne vairs mazajam, bet lielajam dīķim. Gaidiet mūs! Ko jūs sakāt? Amerika nelaidīs mūs krastā? Sūtīs atpakaļ? Kāpēc? Mēs taču bēgām no krieva, tālāk no tā briesmoņa. Jūs sakāt, mums klājoties labi? Nevar jau sūdzēties, visi esam paēduši, mūsu inteliģence lielāko tiesu strādā savos arodos, kultūras darbinieki saņem aschīvāru algas, mums iznāk divi laikraksti, viens žurnāls, Latvju enciklopēdija. Grāmatu skaita ziņā mēs tagad būsim priekšā pat Vācijas latviešiem. Bet mēs nevaram aizmirst leģionāru izdošanas baigās dienas. Kā mūsu zēni smilkstēja, vaimanāja, kad gumijas nūjas tos apdullināja, lai tie vairs nebrēktu, stiepjami uz čekistu kuģi. Kas var zināt, vai mūs arī tagad nepārdod, neizdod kā šos zēnus? Zviedram tikpat grūti iestāstīt, ko dara krievs, ko dara komūnists, kā anglim vai amerikānim. Aģenti jau klīst pa mājām, pierunādami, taujādami adreses. Nē, tad labāk nonīkt kādā ostā, nekā krist čekistu nagos."

Latvietis Kanadā (iznāk no meža ar cirvi rokā, ar zāģi pār muguru, ģērbies kā malkas cirtējs, kliedz pāri jūrai Zviedrijas latvietim): „Muļķis tu būtu, ja uz šejieni brauktu! Laikam neesi vēl diezgan smalstīts, valstīts, dzenāts, ka tev apnikusi labā maize. Te tev sados tādus piparus darbā, ka mēms kļūsi. (Pārdomā.) Vientulība mežā tomēr labāka nekā vientulība pilsētas svešajā laužu pūlī. Tāpēc jau atstāju Toronto. Daba te dzedra, paskarba kā Latvijā. Priedes, egles stalti ceļas uz augšu. Ziemu ap mūsu balku būdu gaudoja vilki. Nule, pavasarim nākot, sadūru pirkstus uz ežucūkas dzeloņiem. Bet nu jau jāmeklē, kur pasvinēt kādus svētkus pie tautiešiem. Nemaz vairs nevar izturēt bez latviešu valodas skaņām, kad esi dzirdējis tikai meža šalkšanu, darba biedra kanadieša svešo murmināšanu."

Latvietis Austrālijā (izsvilinātā cukurniedru laukā Kvīnslendā citīgi nes, krauj niedres, kvēpos, plēnēs nomelnējis kā velns, uz brīdi atliec muguru): „Tā, nu šis sezonas darbs drīz būs galā. Tad varēšu atkal atgriezties uz Brisbēnu, uzsākt ko citu. Cik savādi! Dzirdēju it kā tautiešu balsis skanam pāri jūrām. Tur bija mani draugi gan no Latvijas, gan nometnē radušies. Arī viņiem grūti, tāpat kā man. Plūst man sviedri melni kā darva. Braukdams uz šo svešo vientuļo cietzemi, domāju: dos mums, latviešiem, plašajos neapdzīvotajos novados kādu Latvijas lieluma apgabalu, kur mēs visi vienkopus varēsim apmesties, ceļt mājas, iestrādāt zemi, bet nekā. Skaudīgi mums liedz pulcēties kopā, mūsu valodu grib atņemt, mūsu garīgo satversmi noliegt. Kādēļ viņiem tas vajadzīgs? Vai vēl nepietiek ar to, ka krievs ar apšaušanu, ar vergu nometnēm iznīcina tautas? Vai nepieciešama arī garīga iznīcināšana? Cik savādi redzēt sauli spīdam ziemeļos tur, kur Latvija, uz kurieni manas domas klīst. Tur tagad vasara. Plavas zied. Te mēs Jāņus svinam, kad būtu jāsvin Ziemsvētki. Drīz es braukšu meklēt savējos, varbūt mēs vēl atcerēsimies pusaizmirstus vārdus, melodijas.

Šī zeme ir tik savāda, ka bledē ar aizlaicīgu skumjumu. Bet visās cietzemēs visās salās, valstīs latvieši atceras savu Dievu, Laimu, Māru. Viņi nes savu garīgo valsti sevī, lai viņi būtu kur būdami. Jāstrādā tālāk kalpa darbs." (Pacel niedru kūli uz pleciem, nes.)

Aizstāvis: „No šīs īsās tālredzes jūs varbūt varēsit secināt, ka nav tik lielas atšķirības starp latviešiem dažādās zemēs. Svešums visus viņus drusku nomāc, daž to uzņem vieglāk, cits smagāk."

Pretinieks: „Tā ir drusku vienpusīga tālredze. Es varētu jums rādīt pretējas ainas, kur latvieši gluži labi iekļāvušies svešajā vidē, kur jauneklis Amerikā lakstojas ar amerikāņu gerlām, kur kāda latviete atklāti raksti ja, ka esot labi iestāties amerikāņu draudzēs, vieglāk varot iemācīties valodu, sakust, bet manu, ka tas šoreiz nebūs vietā."

Aizstāvis: „Latviešiem visā pasaulē var būt tikai viena draudze — latviešu draudze."

Pretinieks: „Arī par to varētu būt cita runāšana, bet es dzirdu kādas savādas, burvīgas skaņas plūstam pār zemēm, jūrām. Tās klusi skan no tāluma, dziļi aizgrābj."

Aizstāvis: „Tā ir lūgšana. Klausīsimies to vilksim līdz tās nedaudzās meldijas, vārdus, ko vēl atceramies no tiem simtiem tūkstošu, kas mums bija mājās."

Parīzes vasara

MODE UN POLITIKA

Parīze atguvusi savu vasaras seju. Silts, zaļš. Zēl, ka Tuluze-Lotreks vairs nav dzīvajos; viņš savās Parīzes ielas dzīves impresijās prata ielikt visu šīs pilsētas vienreizīgo šarmu. Bet tas bija lielkņazu, kaviāra, šķiņķu, piedurkņu un karlešu laikmets — Parīze ap 1900. g. Tagad ielu pārvalda auto. Mūsu laikmeta ideāls izsakāms trim burtiem: k.k.k. — katram kustoša kastel Automobilisti ar nepacietību gaida, kad šie „pietoni" būs galīgi izmiruši...

Parīzes „Bimillenaire" (2000 gadu) atzīmēšanā visi centrālie iecirkņi savā starpā sacenšas. Veikalnieki rīko izstādes gan skatlogos, gan telpās, raksturojot noteiktu laikmetu Parīzes vēsturē. Tā, staigājot pa Boulevard des Italiens, jūs kādā lielā konfekcijas veikalā redzat trīs ģimenes — 1850., 1900. un 1950. g. tērpos.

1900. g. sauc par La belle epoche, jo toreiz Francija piedzīvoja lielisku uzplaukumu. Te varat apbrīnot franču gaumi, izjūtu un izdomas bagātību. Kāds ļoti elegants kungs, garā, sirmā bārdā, līdzīgs nelaikā Beļģijas karalim Leopoldam I, pats liekas izkāpis no šīs drusku spokainās revijas ietvariem.

Nav slikta ideja parādīt, kā pēc uzveiktas kaujas ģenerālis X pasniedz Napoleonam I turpat visas armijas priekšā glāzi konjaka Duboucher, kas, protams, arī šodien vēl pērkams taisni šinī veikalā.

Dominē Napoleona I laikmeta suvenīri — gan tā laika dāmu veļa, gan brīnišķas drēbju tapētes un priekškari.

*

Reiz redakcija man uzdeva rakstīt par Parīzes modēm. To es nevarēju, nav manā „branžā". Bet par dāmu kažokiem — lūdzu. Tātad sāksim no tā, cik kažoku īsti vajaga Parīzes dāmai, kas sevi kaut cik respektē. Četri nav par daudz, bet var iztikt arī ar trim. Es ieteiktu tādu mazu asortimentu, kāds pieder m-me X. Viņa apdzīvo vienā no greznākām viesnīcām veselu apartamentu, par kuŗu maksā apm. 1.000.000 fr. gadā). Tātad — vilka, panteras un nerca mētelis un karakula jaka. Vienkārši un solīdi.

Lielā mode pašreiz ir „silver-blue", ko franči izrunā silverblö. Skaists dzīvniecinā, kuŗa ādiņa tik jauki piestāv gan parīzietei, gan persietei.

Kā būtu ar vienu „etole", t. i. apmetni? „Silverblue" apmetnis — tas ir ne tikai parīzietes sapnis. Ir arī pasteļa krāsas (beige) nerci. Tā ir gaumes lieta. Modē arī pasteļa krāsas apmetņi. Cena? Ja pārdevēja runā par 300—400, tad viņa domā tūkstošos franku. Ērts un vienkāršs rēķins, vai nē? Jums nav franku pie rokas? Lūdzu, jūs varat maksāt arī dolaros. Tad rēķins vienkāršojas: pietiek ar vienu tūkstoti. Bet tad būs drusku jāpakaulējas. Reiz daiļa pircēja, kuŗai pienesu izvēlei „silverblue" un pasteļa stolas, spoguļa priekšā grozīdamās, man vaicāja, kas viņai labāk piestāvot. Kad es teicu: „Cienītā kundze, jūsu pasteļkrāsas sejai noteikti vairāk piestāv tādas pat krāsas stola," viņa mani laikam uzlūkoja par vienreizēju ekspertu, kādi sieviešu tērpu jautājumos var būt tikai vīrieši, un atbildēja: „Jums, liekas, taisnība, būs jārunā ar vīru par to pasteļkrāsas stoļu!"

Vai jūs pazīstat īstas Kamčatkas sarkanās lapsas? Ko angļi izrunā kemčetkē? Vai, cienījamā lasītāja, varbūt Jūe vairāk cienāt pilnīgi balto jeb t.s. platīna lapsu? Mākslīgā izlases ceļā iespējams dabūt arī pilnīgi baltus nercus (angliski — mink, franciski — vison). Kā jums, cienītā kundze, piestāvētu apmetnis no šāda nerca? Arī „caze" no sudrablapsām nav pelams. Noliktavā mums arī skaisti bebri, aceloti, lūši, leopardi, skunksi, „monton d'or", „monton de Venisē". Ar vārdu sakot, Parīzes nākošā apciemojumā noteikti iegriežieties, apkalpošana pirmklasīga un cenas, protams, arī.

Starp citu varu jums pačukstēt, ka Parīzē viss atkarājas no rajona, kur jūs iepērkaties, un mūsējais ir „de Luxe". Ar to viss pateikts...

*

Man jāatzīstas, ka ar lielu interesi izlasīju ievadrakstu Latvijā — Mūsu iekārta. Pilnīgi pievienojos autora izteiktajām domām. Sevišķi, kad nākas apciemot amata darīšanās lepnākās Parīzes viesnīcas — Bristol, George V, Prince des Galles (Prince of Wales), Ambassador, tad tā vien sirds lēkā aiz prieka, ka, lūk, arī es, nabaga dipītis, par kuŗu vēl Parīzes prefektūrai nav skaidrības, vai esmu „sujet national" vai „refugié", drīkstu savu kāju spert šinīs bagātnieku klusajās svētnīcās. (Protams, tikai pa kalpotāju uzeju resp. liftu.) Jā, tā tiešām ir mūsu iekārta, un par to ir vērts cīnīties, vai nē?

Franči — asprātīga tauta, kas mīl pazoboties gan par citiem, gan par sevi. Mazais Davids (Paix et Libertē) gan radījis lielu plakātu, kuŗā redzams Eifeļa tornis ar sarkanu karogu galā un parakstu — Nekad! Bet pārtikas cenas aug...

*

Runājot par politiku, riskēšu dot dažās rindiņās pārskatu par Francijas politiskām partijām un viņu līderiem.

MRP — Tautas republikāņu kustība — Žoržs Bido. PRL — Republikāņu brīvības partija — Mišēls Klemanso. RGR — Kreiso republikāņu kustība — Eduards Daladjē. Rad. soc. — Radikālsociālistu partija — Eduards Erio. UdSR — Pretestības kustības demokratu un sociālistu ūnija — Renē Plevēns. SFIO — Sociālistu partija — Gijs Molē. RPF — Franču tautas kustība — ģenerālis Degolls. Ind. Pays. — Neatkarīgo, zemnieku un nacionālo republikāņu ūnija — Pols Reno, Rožē Dišē, Kamils Lorāns. UNIR — Neatkarīgo republikāņu nacionālā ūnija — Žaks Izorni. URR — komūnisti — Žaks Diklo. PCI — trockisti.

Kā redzams, viss tā kā Parīzes telefonā — jāatrod tikai pareizais burtu kombinējums — gan jau attiecīgo savienojumu dabūs! b.t.t.

Parīzē, jūnijā.

Lakstīgala Ņujorkā

Īstenībā viņas te laikam nemaz nav — tā tikai viņas dziesma, kas tālumam un laikam pāri skan kā daļa no paša. Šovakar viņu ieklausos, un, liekas, sadzirdu atkaļ dzīvu — Stravinskā, viņa Lakstīgalas dziesmā, ko pret pašu pusnakti reibīgu jau klusajā namā sviež Ņujorkas raidītājs.

Tā nāk ar tālu Līgo jausmu, dzīvu, spirdzīgu, no reiz tik saldām vasaras plavām, līčiem, birzīm pakalnos, kad nakts un rasa. Un vai tā ir sagadīšanās vai Jāņu laiks, kas laikam tomēr, no Vidzemes kalniem nākdams, iet pāri visai pasaulei — Ņujorkā dzied šodien vēl otra — Hansa Kristiana Andersena lakstīgala, Paša Ķeizara lakstīgala.

Ņo laimīgajiem dāņu ķēniņa laikiem, kad radīja to meistars Andersens, pasaka aizvien vēl dzīva, un šodien tā atmirdz zvaigžņaina, čechu jaunā filmu meistara Jiri Trnkas krāsās likta. Jūs taču esat to lasījuši un atceraties vēl? — Par Ķīnas ķeizaru, no kuŗa nāve aiziet, kad lakstīgala atkal sāk savu dziesmu?

Pēc Andersena to grūti vēl reiz stāstīt. Bet skaisti atmināties — to lasīju pirmo reizi Arkādijā, zaļā Rīgas dārzā, pie Mārupītes sēžot, skaļā bērna balsī Vasarsvētku rītā tētim priekšā, kas nule man toreiz visu Andersenu bija dāvājis. Tumši sarkanā sējumā. —

Aiz gadiem, kad braukts pār jūrām, kur ūdens ne vairs vienmēr, kā laižoties pie jūras vāraviņas pasakā, ir bijis „zils kā visskaistākās rudzupuķes ziedi", nu Andersena tēli pēkšņi atdzīvojušies — krāsās brīnumīgi. Un vēl neticamāk liekas tos tādus sastapt pasaules pilsētas kinematografā. Tikai sprīdi gaŗa lelle ir mūsainā virtuves meitiņa, kas vienīgā zina, kur lakstīgala dzied — uz ezera naktī, kur sevī grimis makšķernieks, ar melnu bizi ķīnietis, savā laiviņā sapņo vai pašas mūžības sapni, — sidraba niedres galā, kad mēness.

Un lelle — pār kuŗas apaļo rožu vaigu tek tomēr, lakstīgalā klausoties, asara — ir arī visuvarenais Ķīnas ķeizars.

Bez dziesmas nevar dzīvot. Ne mēs — kam dzeguze kūko, sit lakstīgala tik tumši jau aizjūrā, jo vēl tālāk aiz tās raud svešā malā māsa, bāleliņš, — ne citi pasaulē.

Un vai tā tomēr nav laba zīme, ka, likteņa biedra čecha saukta, no dzeltānās Ķīnas nākdama, kur varbūt sarkani šķirsties likteņi, dzied šodien paša Andersena lakstīgala — mums visiem vēl brīvajā pasaulē, kam cerība ir vienīgā bura kuģim, kam gaisuši ceļi un ceļa vējš? Mudīte Austriņa

Ņujorkā, jūnijā.

Opera, balets, teātris, filma

Edinburgas svētku ietvaros Ņujorkas filharmonisko orķestri diriģēs Bruno Valters, atskaņojot Bēthovena 9. un Mālera 4. simfoniju.

Londonā ieradušies Saris Bojē un Cārlzs Lautons, lai kopā ar dažiem citiem mākslinie-kiem vairākos publikos sarīkojumos lasītu Šova Cilvēks un pārcilvēks.

Stokholmā novembrī pirmuzvedumu piedzīvos Heinricha Sutermeijera jaunā opera Sarkanais zābaks, kuŗai librets rakstīts pēc Hauta pasakas. Par pirmizrādes tiesībām nesekmīgi cīnījušās vairākas vācu skatuves.

Minchenē no 13. jūlija līdz 7. oktobrim būs atvērta liela mākslas izstāde ar apm. 1000 gleznām, grafikām un skulptūrām.

Parīzē Lielo franču nacionālgodalgu literātūrā pirmais ieguvis filozofs Alēns.

SEVERĪNS DŪMS

Barka Seute Deern iziet jūrā

FANTASTISKS STĀSTS

(Beigas)

Pa to laiku bija satumsis. Barka Seute Deern iztālēm vārīgi taustīja debesis saviem trim mastiem un vilināja. Ostā velkonis klusi sita savu dīzeļa sirdi — tich, tich, tich; tumsā nesaskatāms okeāna kuģis zemi un miksti dūca, un visapkārt rībēja pilsēta, nespēdama uzreiz norimt.

Mēs nokāpām līdz ūdenim; krasta akmeņi palika augstu virs galvām, un zem kājām slinki valstījās betonēts plosts ar laipu, kuŗas augšgals slējās pret Seute Deern bortu. Te bija tumsa un valgums, klājs likās tukšs, un barkas pakalgalā spokains un melns mētājās ūdens, atzibinādams tālas spuldzes gaismu.

„Palūkojieties uz šiem šķīvjiem," mums piesitās dīvains gids — cilvēks ar viesnīcas boja cepuri galvā un sirma runča ģīmi. Mēs palūkojāmies: — uz tauvām, kas turēja trauslo burinieku pie krasta, patiesi bija uzmaukti lieli metalla šķīvji, tie karājās pār tumsu kā ērmīgi veirogi. „Tas pret žurkām," piebilda vecais bojs. „Lai tās neuznes no krasta mēri uz kuģa. Tāds ir seno laiku ticējums."

Žurkas? Šis cilvēks runāja kā no viduslaikiem. Tagad vairs nelieto šķīvjus. Tagad viņu vietā ir chartas, pakti un alianses. Jo nu jau taču turpat pus gadu simteni mēri iznēsā cilvēks.

Mēs uzkāpām uz klāja. Tauvas, vinču mezgli un gredzeni, rājas, misiņš, balta laka, stikls un ūdens smarža un darvas smaka ieņēma mūs savā burvībā. Bez skaņas atvērās meses durvis, aiz kuŗām reiz bija rēkušas kuģa jaužu balsis, un mēs no nakts dzestruma iekļuvām siltumā. Te tagad bija paklāji, mazi galdiņi ar klubkrēsliem, segta gaisma un nedzirdams sulainis. Un daži vēlīni viesi, daži ierēdņi, kam darīšana ar izceļotājiem. Tur bija miss Estere Smite, kas parasti dokumentē, misters Felikss Robinsons, kas parasti skrīnē, un misters Rudolfs Kāns, kas parasti noraida. Mēs apmetāmies kapteiņa bijušajā kajītē, kur sienas rotāja magoņkoka panelis un putniem līdzīgu burinieku attēli, un stūrī, niķeļa kārbu kratīdams un zibinādams, kokteiļus jauca mikseris. Jāatzīstas, ka vērmūts ar šteinhēgeri ir tas lētākais, un pietiekami pikants turklāt. Mēs dzērām. Un miksers pierakstīja. Diezgan bieži.

Un tad tas notika. No jauna mums piesitās dīvainais gids, un mēs saskandinājām vēl un vēl. Tad varēja manīt, ka ārā ceļas vējš. Seute Deern sāka gausi valstīties, tā likās ceļamies un krītam, radīdama kutēšanu pakrūtē, un kajītes pakši un grīda sāka čikstēt un pudeles un glāzes džinkstēja aiz miksera muguras. „Iziesim nu ārā," teica dīvainais gids, un mēs darījām tā. Pūta stiprs vējš. Ūdens Elbā cēlās un barka zvārojās, drīz atlaizdama tauvas, drīz saspringdama tās, un viss smailais korpuse tad drebēja, jūras alkdams. Tāpat kā mēs, tāpat kā mēs! Bet krastā pa tumsu šaudījās nudzīgi kamoli — simti, tūkstoši, un daži no tiem uzrāpās uz tauvas un tecēja šurp, atdurdamies pret metalla šķīvjiem; un spuldzes gaismā bija redzama viņu sarkanā spalva — tās bija sarkanas žurkas!

„Šīs žurkas vienmēr uzmeklē kuģus," teica gids. Šai brīdī dažas pār varēja šķērsli un uzlēca uz klāja Mums notirpa rokas un kājas. Mēris Kādas no tām mēs nositām ar darvo tas virves galu. Bet tur nāca vēl u vēl...

„Ko jūs darāt ar šiem dzīvniekiem atskanēja nikna balss aiz muguras Tā bija misse ar abiem misteriem Bet mums nebija laika sarunāties Kapteiņa nebija, kuģa jaužu nebija ak, šī barka kalpoja vairs vien līksmībai, kur prāts un muskuļi n vajadzīgi! Mums bija jārīkojas p šiem, un es nezinu vairs, kā tas no ka — mēs pārcirtām tauvas. Vien otru — visas! Seute Deern driz vi vairs turējās tikai vienā stigā, t svilpa vējš, un ostas melnajā ūde slīkdamas kūpojās sarkanās žurkas.

„Mēs gribam malā!" brēca augst minētie barkas viesi. „Mums ir pie kums — birojs, aktis, alga!"

„Bet mēs gribam jūrā!" mēs kor kliedzām. „Mums ir jēga par m skaistu dzīvi un brīvību!"

Tas bija drāmatisks brīdis — vi no tiem ķecerīgajiem, gandrīz ne spējamiem, kad viss notiek citādi, kā būtu jānotiek, tā sakot — p stiprākā gribu. Mēs bijām divi pē jie Eiropas bēgļi, kas grasījās aiz lot, un mūsu dēļ vēl darbojās vai ki štābi ar komisiju locekļiem un šinrakstītājām. Un mums bija aiz mas, ka arī žurkas darbojās m dēļ. Bet nu tam bija gals. Nevi žurka netika uz klāja. Un ne Est ne Felikss, ne Rudolfs netika kra Pārtrūka pēdējā tauva, nosvilpa sā, un barku Seute Deern pacēla Elbas vilnis un vēja spārniem c naktij nesa uz jūru. DP problēma pā bija atrisināta.

Šis notikums ir fantastisks un t tikai daļa tajā ir patiesība. Jo, zināms, Seute Deern joprojām šūp Hamburgas ostas viļņos. Bet t kas tajā ir īsta, toties ir skaidra ta: nost žurkas un tauvas pušu rām ir un paliek savi īpaši dziv kumi, raugieties no kādas pers vas gribat.

Atskaņošanās

(Turpinājums no 5. lpp.)

Ir vēls, un nieka vien palic pieminēt. Tas sardžu biedrie zemē. Tur, uz septītā posten dzelzceļa sliedēm kazenāju k aug jauns ozoliņš. Tas gan nav jās ozola zīles, bet pie kokiem mazāka nozīme, viņu dvēseles vādākas un labākas. Pagājušā šo ozoliņu kāds neliga bija Es viņu atsēju, un jūs, šovak posteņa garlaikodamies, palūkoj vai tas atsāks zaļot. Turpat žo arī vienu kastaņas riekstu iebā mē, bet to pirmajā dzietā būs grū vērot, un es neticu, ka ilgi jūs būsit. Jūsu saknes tur neieaug vējš ir skarbs, bet atziņas mēs v mācīties visur un, ja grūtāk no vām vainām, tad mazākais no ko un asniem. Viņu dzīves ir nešķ kas, un tomēr tie paliek tādi, kā tiem Dievs nolicis būt.

J. Kreiļa uzņēmums

Latvijas rekordiem. T. Plūme ar tālāk piedalīties. Toronto latviešu sacensties peldēšanas treneŗa Latvijas vērību rekordiste no- Kanadas peldēšanas meist ir arī lielajās sacensībās Ot tiem, ka visi Plūmes Ī vidējo distanču peldē- ar 200 j. ir krietni labāki par

J. Kr.

Pelēna 20 gadu sporta laukuma

bijušā pavadītiem gadiem Mirdza Pilāra — mūsu pazīsta- 1951. g. sporta draugi jau- absolventu pirmo reizi laukumā, kuŗam viņš sticīgs. Ātri vien Pilāra rezultātus, iz- lielo vieglatlētu rindās, Latvijas valsts vienībā. Lat- reālistie rezultāti — 17,8 sek., augstāk- 6,45 m un kārts- Trīsdā Vācijā Pilāra sa- sacensās spējas vidējās 82,7 sek. Energiskais darbīgie arī sporta dzīves or- trīsdas gados. Kanadā sporta vadītāja vietniekiem, Latviešu sporta apvie- viņš izpilda biedrības pēdējos gados sportists darbs dēļ bija atstāties masšiet sporta gaitas, bet nu no- ar jaunu rosmi. Jāņa Pā- nopelnoties tikai ar sportu darbojies par sko- pārzinis, aktieris, kora di- peldētājs, pildot arī dažā- pienākumus, un iš atkārtoti nav tādi „gara nu- dažas personas vēlas

A. Vinčels

RAKSTA PAR PADOMJU LATVIJU

— Berlīnes austrumu sektorā Sport 1. numurs, ku- „sporta dzīve!" padom- sporta peleķis tik daudz, ka sporta meistare Krama vada treniņus un sacensības vieglat- nometnē, Dinamo spēlētājs futbolistus Pumpuru no- sporta meistars Kanskis vada nodarbības Lielupē, Meiers sacensības, Millerakis airē- Trīs reizes vai- sporta meistaru politiskās aktī- Rīgas skolniece S. Cum- 12,4 sek. laikā atzīmi ir skrējēja Ped. savienībā.

EGILS KALME

Cigarete

NOVELE

(3. turpinājums)

„Pārdot? Nē, maizi gan nepārdodi Tad jau labāk zupu. Maizes cena kritusies. Varbūt rīt no rīta, kamēr uzture nebūs atnests, divas cigaretes dabūs, bet ej nu saglabā līdz rītam."

Viņš arī reiz esot nolicis maizi, gribēdams pataupīt rītam. Viss būtu bijis labi, bet nevarējis to aizmirst. Lai darījis ko darīdams, vienmēr prātā nākusi noliktā maize. Vispirms bijis jādomā, kā vislabāk maizi izlietot: ēst, vai pārdot. Tad uzmākušās šaubas, vai maize nesaspiedīsies, nesažūs, neizskatīsies mazāka un tad nevarēs labi pārdot. Vislaunākais būtu bijis, ja maizi kāds naktī nozagtu. Šīs domas viņu tā tirdījušas, ka viņš nevarējis iemigt, kamēr maize nebijusi apēsta. Vai tad labāk kā viņa draugam Salam, kas divas dienas taupījis maizi savai dzimumdienai, un dzimumdienas rītā pamanījis, ka tā nozagta. Segām gan cigaretes dabūšot, varbūt jau šovakar. Ja viņš sakot — dabūšot, tad dabūšot.

Meņģim varēja ticēt.

Pēc brokastīm pienāca ziņa, ka baltiešus neuzskatīšot par SS vīriem, ja viņi ar dokumentiem pierādīšot, ka esot iesaukti. Vienīgais dokuments, ar ko viņi to varēja pierādīt, bija iesaukšanas pavēle, bet tādas bija tikai retam, jo vairumam iesaucot pavēles bija atņemtas, tālab güstekņi par to ne priecājās, ne skuma. Tikai Skadiņš vaimanāja:

„Pagalam, pagalam! Visa mūsu tauta pagalam! Arī aizvestos reiz bargi sodīs tāpēc, ka viņi strādājuši visnecilvēcīgākās valsts iekārtas labā."

„Viņi taču ar varu ir aizvesti un nevar atteikties strādāt," aizrādīja Meņģis.

„Tad lai uzrāda apliecību, ka viņi ir ar varu aizvesti! To viņi nevarēs tāpat kā mēs, jo varas vīri rakstisku apliecinājumu par saviem darbiem neizsniedz. Pagalam, pagalam!"

Bezcerīgums bija iesakņojies Skadiņā. Viņš glābiņa vairs neredzēja.

Nevaļīgajam Meņģim jaunā ziņa interesēja vismazāk. Viņam bija iešāvusies prātā veikla doma cigarešu iegūšanai. Lai citi to neuzzinātu, viņš slepus kaut ko citīgi sita un kala.

Tīlupam, Pāvulam un Stempem šī nebija pirmā priekšpusdiena, ko viņi nospēlēja kārtīs. Kāršu spēle, kas citos apstākļos spēlmaņus iededzina un gaista cauru nakti, šeit vistukšākās un visbrīvākās stundās necik ilgi nesaistīja. Izsalkuma dzītas iedomas par zupu vai maizi spēja izjaukt visinteresantāko partiju. Lai negarlaikotu, viņi norunāja spēlēt par kādu vērtību. Paspēlētājam bija jāmaksā puscigarete, ko tad dalībnieki kopīgi nopīpēja.

Gūstā pīpēja gandrīz visi. Arī tādi, kas senāk tabakas dūmus necieta, gūsta dīkdienībā sāka pīpēt, kaut arī cigaretes bija gandrīz vai neiegūstamas. Kas gan spēja atteikties no reibīgā dūma, kas ielija asinīs kā vīns, dzēsdams izsalkumu, jaudams valu atmiņām un jūsmām par rītdienu?

Reti bija tādi, kas gūstā atmeta pīpēšanu. Daži lepojās sacīdami, ka viņi varot pīpēt un varot arī nepīpēt. Tā lielījās arī Stempe. Ja cigarete bija iespēlēta, viņš to palīdzēja nopīpēt, bet savējās, kuŗas bija iemainījis pret pulkateni, apmainīja pret ēdienu. Skurbinātāja cigarete nekādu jūsmu viņā neiededzināja. Tā tikai atgādināja viņa nesekmīgo pagātni un bezcerīgo nākotni, par ko viņš domāt vairījās. Stempe ienīda tos, kas mēdza aizdomāties pāri žogam un justies kā cilvēki. Viņš nojauta, ka tie, kaut arī tikai domās, paceldamies pāri žogam, paceļas pāri arī viņam. Tiešī tas viņu sāpināja. Par varu viņš gribēja būt ja ne pārāks, tad vismaz līdzīgs citiem. Güsts nu viņu bija padarījis līdzīgu, dažā ziņā pat pārāku par citiem, un tāds viņš arī gribēja palikt. Ja to viņš nevarēja panākt, pats paceldamies augstāk, tad centās citus novilkt zemāk. Meistariski un neatlaidīgi viņš pūlējās īgnos un nogurušos biedrus izskolot uz jēlībām un rupjībām.

Vienreiz ar nolūku viņš lāva aizmāršīgajam Šalkam nokavēt kārtu iet pēc pusdienām. Kad citi jau bija labā gabalā, viņš brēkdams atgādināja Šalkam pienākumu un pirdzīgi nolūkojās, ka pārgurušajam skolotājam, kam jau ilgi ejot kājas lodzījās, vajadzēja skriet un citus panākt. Arī tad, kad Šalka bija atgriezies, Stempe nebeidza saukt to par nevīžīgu, paviršu un nolaidīgu. Viņš lietoja tos pašus vārdus, ko viņam kāds skolotājs senāk teicis. Šalka rāmi aizrunājās, ka nezinājis laika, bet Stempe vēl vairāk noskaitās. Šalkas rāmums viņu kaitināja. Viņš nu iekodās Šalkā kā ērce, pārmeta, ka viņa dēļ visa grupa esot dabūjusi plānāku zupu, jo pirmiem nesējiem zupa vienmēr ielejoties biezāka. Pie tam viņš lietoja teicienus, kas bija vēl vairāk novārtīti nekā viņa drēbes. Tikai tad, kad Šalka pārskaities nesavaldīgi atlamājās, Stempe aprima. Viņš bija savu panācis un piedabūjis Šalku lamāties. Ar gandarījumu Stempe vēroja, ka tie, kas agrāk bijuši augstāki, nepieejamāki, neaizsniedzamāki, tagad cieta vēl vairāk, jo šeit tie nereti bija vēl nemākulīgāki, nevarīgāki. Viņš nicināja bijību, pašaizliedzību, katru garīgu degsmi — un tā jo dienas vairāk pagaisa. Tās vietā apbrīnojami attīstījās viņa r un oša, raugoties uz virtuves pusi. Jau atkal viņš bija mais, kas nosvieda kārtis, piecēlās un ar kārām kaka raudzījās uz virtuvi.

„Drīz būs zupa," viņš teica, saostījis gaisā zupas smar

„Beigsim. Maģāri jau aizgāja pakaļ," paskaidroja Zīle. pa kuŗu laiku, kārtis spēlēdams, viņš to bija pamanījis. Pāvuls vēl gribēja spēlēt, jo viņš bija paspēlējis, un ja pinātu, varbūt vēl laimētos. Stempe uz Pāvula rēķina sa lēja puscigareti un lielika iemutē. Katram vis Stempe tik prāt cigaretes neaizdeva kā Pāvulam, jo Pāvuls nevienam rādā nepalika. Cigareti aizdedzinājis, Stempe ievilka p dūmu, tad deva Pāvulam, bet Pāvuls Tīlupam. Tā cig staigāja no mutes mutē, apgāja divas reizes apkārt un n pie Pāvula. Pāvuls novērtēja, ka vēl būs divi dūmi, bet p jais ir stiprāks, tālab viņš deva vispirms ievilkt Tīlupam tas pats varētu nobeigt. Tīlups izstieptām lūpām spēcīgi v un Pāvuls skaudīgi nolūkojās. Saņemdams iemuti, Pāvuls noteica:

„Tam gan ir plaušas, man nekas pāri nepalika!"

Pa to laiku blakus nodalījumā ungāri zupu jau bija suši. Stempe vēlreiz paošņāja gaisu un sauca:

„Kas grib angļu cigareti?"

„Es," atsaucās Šalka. „Ko tu gribi par to cigareti?"

„Šīs dienas zupu," atbildēja Stempe.

Šalka domīgi klusēja.

„Kā nu zini; vakar zupa gāja par puscigareti, bet šo es dodu veselu cigareti."

„Vakar bija plāna zupa."

„Šodien būs vēl plānāka."

„To es nezinu."

„Vai es zinu? Es visu laiku spēlēju kārtis. Kā būs, n vai neņemsi?"

Šalka jau gribēja teikt, ka ņems, bet pamanīja Meņģi purināja galvu, draugu brīdinādams.

„Es vēl padomāšu," teica Šalka.

„Domā ātri. Man jau viena alga: neņemsi tu — pa cits."

„Drīz jau zupa būs klāt, tad es pateikšu."

Stempe klusēja. Viņa seja rādīja, ka viņš ne visai ap nāts, ka viņam nav vis gluži viena alga, vai skolotāj cigareti, vai neņem. Vēl brīdi Stempe bezcerīgi gaidīja aizgriezās, pie sevis murminādams žultainus vārdus.

„Kas tev ir par cigaretēm?" ievaicājās Skadiņš.

(Turpinājums sekos)

Nodrošinās pret komūnistu lēcienu no Pasaules jumta

Sadija (gi). — Indijas valdība veic steidzīgus militārus priekšdarbus, lai aizkavētu komūnistu aģentu iefiltrēšanos zemē pēc tam, kad Ķīnas komūnistu vienības, saskaņā ar nesen Pekingā parakstīto „savstarpējas palīdzības" līgumu, būtu pārņēmušas Tibetas aizsardzību. Indijas robeža ar Tibetu, kas sniedzas cauri Himalaju kalnu grēdām, ir pāri par 1500 km gara un grūti nosargājama. Kamēr indiešu sevišķās aizsardzības un pretizlūkošanas daļas štābs atradīsies Sadijā, Asamas strēlnieku brigādes uc. vienības būs izvietotas tuvāk robežai, uzturot sakarus ar štābu pa radio. Daudzas no šīm vienībām, bet īpaši uz priekšu izbīdītie priekšposteņi būs novietoti vietās, kur apkārt dzīvo tikai plēsīgi zvēri, galvenokārt tīģeri, un cilvēkēdēju ciltis.

Karaspēka operācijas lielā mērā kavē plūdu sekas, kas Asamā sekoja nesenajai zemestrīcei un kalnu apgabalos daudzuviet pārtrauca sakarus. Izmantojot to par ieganstu, indieši ierosinājuši atlikt gadskārtējos tibetiešu apciemojumus Indijā, jo baidās, ka ar robežpārgājējiem no Tibetas varētu ieplūst lielāks skaits komūnistu, kas pēc sarkanā karoga uzvilkšanas virs Pasaules jumta, tagad varētu iedomāties no tā taisīt tālāku lēcienu līdz pat Indijas okeanam.

Tibetas hermētiskās noslēgtības dēļ no ārpasaules, nav precīzu informāciju par to, cik tālu zemē pavirzījies Ķīnas komūnistu karaspēks, kas Tibetas robežas pārgāja jau pagājušajā rudenī, bet apstājās, lai panāktu tibetiešu un Dalailamas kapitulāciju miera ceļā. Ir tikai neapstiprinātas ziņas, ka viņpus Himalajiem Tibetā veic priekšdarbus ķīniešu „atbrīvošanas armijas" sagaidīšanai un ka atceļā uz mājām Hongkongā ieradusies tibetiešu delegācija, kas Pekingā parakstīja līgumu ar Ķīnas komūnistiem. Kopā ar to uz Tibetu dodas komūnistiskās Ķīnas misija trīs vīru sastāvā.

Amerikas poļi prasa izmeklēt Katinas noziegumu

Vašingtona (md). — Tautas pārstāvju nama republikāņu deputāts Šīhens pieprasījis īpašas 13 vīru komisijas radīšanu, kurai būtu jāizmeklē 4000 poļu armijas virsnieku noslepkavošana pēdējā kara laikā Katinas mežā pie Smoļenskas. Sav. valstu poļi, norādīja deputāts, vēloties zināt, kas atbildīgs par šo masu slepkavību. Padomju valdība savā laikā liegusies atļaut Starptautiskajam sarkanajam krustam izdarīt izmeklēšnu uz vietas, bet poļu eksīlvaldība un kāda īpaša komisija esot savākusi plašus dokumentāriskus pierādījumus. Tautas pārstāvju nama izmeklēšanas komisijai būtu arī jāpēti, kur palikuši vēl citi 11.000 poļu virsnieku, kas 1939. un 1940. g. aizbēga uz Pad. savienību, meklējot tur patvērumu. Par visiem izmeklēšanas rezultātiem 13 vīru komisijai būtu jāziņo tautas pārstāvju namam.

Krustvārdu mikla

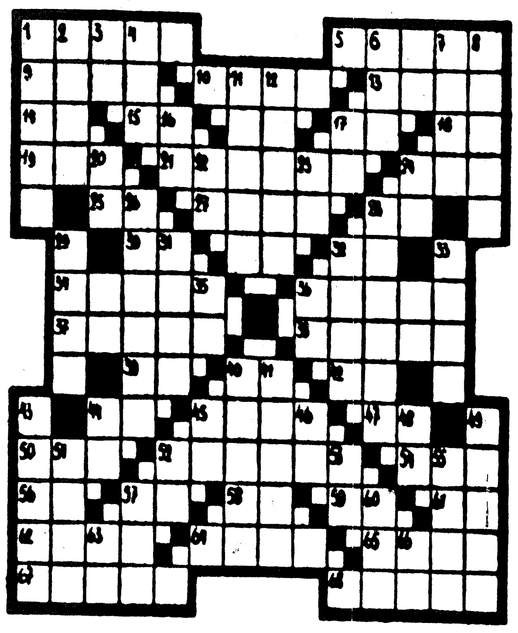

Līmeniski: 1. Trīsmastu burinieks. 5. Skulptūras daļa 9. „Iebraucamā vieta". 10. Pārsegums. 13. Prasme. 14. Jaunās Derības apzīmējums svešvalodā. 15. Naudas vienības apzīmējums 17. Vietniekvārds. 18. Apstākļu vārds. 19 Plaukst. 21 Valsts Āzijā. 24. Kuģu mēra vienība. 25. Akciju sabiedrības apzīmējums svešvalodā. 27. Apvienība. 29. Saikls. 30. Viss kārtībā! 32. Ķīmijas elements. 34. Apģērba piederums. 36. Nēģeris. 37. Elbas pieteka. 38. Upe Āzijā. 39. Noliegums. 40. Izsauciens. 42. Ķīmijas elements. 44. Vēstules „piedeva". 45. Stumt. 47. Tehniskas mēru vienības apzīmējums. 50. Upe Sibirijā. 52. Šillera drāma. 54. Ūdens atrašanās vieta. 56. Izsaukšmes vārds. 57. Apstākļu vārds. 58. Ķīmijas elements 59. Upe Eiropā. 61. Latīņu saīsinājums uz dokumentiem zīmoga vietā. 62. Vēlas. 64. Bībeles persona. 65. Irst. 67. Donkichota pavadoņa vārds. 68. Pāreja.

Stateniski: 1. Budistu priesteris. 2. Dzīvnieku ķermeņa daļa. 3. Kuģu tilpuma mēra vienības apzīmējums. 4. Gatavo no metalla. 6. Garstāvoklis. 7. Aiztiek. 8. Latviešu rakstnieks. 11. Vīrieša vārds. 12. Mīļigs. 16. Nots. 17. Ķīmijas elements. 20. Nots. 22. Holandes auto apzīmējums. 23. Apstiprinājums. 24. Ķīmijas elements. 26. Franču gleznotājs. 28. Rūdas pilsēta Skandināvijā. 29. Svēts senēģiptiešu dzīvnieks. 31. Medus „trauks". 32. Vīrieša vārds. 33. Vīra lepnums. 35. Latīņu saīsinājums summai. 36. Elektrības mēra vienības apzīmējums. 40. Priekšnesumu vieta. 41. Mutuļot. 43. Mūzikas instruments. 44. Amerikas štata saīsinājums. 45. Amerikāņu kareivja apzīmējums. 46. Dānijas auto apzīmējums. 48. Apstākļu vārds. 49 Deja 51. Latvas dzinējtērce. 52. Ķīmijas elements. 53 Mūzikas darbu apzīmējums. 55. Pakrīt. 57. Slimības apzīmējums. 58. Ķīmijas elements 60. Dziedājums. 63. Ķīmijas elements. 66. Amerikas štata apzīmējums.

IEPRIEKŠĒJĀS KRUSTVĀRDU MĪKLAS ATRISINĀJUMS

Līmeniski: 1. Librets. 7. Apogs. 12. ALA (Amerikas Latviešu Apvienība). 13. Krīt. 15 Orde. 16. Izida. 18. Trula. 20. Degā. 22 Ozons. 24. Strauja. 25. Īve. 26. RM. 28. Aduja. 29. San. 32. Āre. 34. Līras. 38. Sn (svins). 39. Str. (Strasse). 40. Impulss. 42. Avene. 44. Māsi 47. Ārija. 49. Valka. 50. Etna. 52. Aura. 53. Tin. 54. Klase. 55. Ticians. — **Stateniski:** 1. Laidars. 2. Ilze 3. Baigs. 4. Ēka. 5. TR. 6. Sīt. 8. Polo. 9 Orānija. 10. Gd (Gadolijs). 11. Sāk. 14. Troja. 17. Dati. 19. Uzada. 21 RAF (Royal Air Force). 23. Svars. 27. Malta. 30 Nirvāna. 31. Saiņi. 33. Encians 35. Smēja. 36. Lūki 37. Usma. 41. Salta. 43. Ēras. 45 Šķin 46. Tek. 48. Sūt. 49. Vāc. 51. Tī (tālijs).

SPORTS

Rekordiste Tatjana Plūme Kanadā

SPORTA VĒSTULE LATVIJAI NO TORONTO

Beidzoties universitātes pavasara pārbaudījumiem, latviešu daudzkārtējā peldēšanas rekordiste Tatjana Plūme no ASV ieradusies Kanadā, lai pavadītu vasaras brīvdienes pie radiekiem. Rekordiste cītīgi gatavojas psihologijas Dr. grada iegūšanai, tādēļ pēdējā laikā sacīkstēs nav piedalījusies.

Toronto centrālajā YMCA rekordistes apveikšanas vakarā bija pulcējušies daudz sportistu — arī peldētāji Ozolcelms, Dābols un Ronis, tāpat Kanadas latviešu sporta apvienības valdes locekļi un citi interesenti. Runājot par saviem turpmākajiem nodomiem sportā, rekordiste izteicās, ka iespējama viņas piedalīšanās Kanadas peldēšanas meistarsacīkstēs, kā arī lielajās sacensībās Ontario ezerā, kas notiek Kanadas izstādes laikā septembrī. Piezīmējams, ka visi Plūmes līdzšinējie sasniegumi vidējo distanču peldējumos, sākot ar 200 j, ir krietni labāki par attiecīgajiem Kanadas rekordiem. T. Plūme arī spēcīgs aktīvi piedalīties. Toronto latviešu sporta dzīvē, uzņemoties peldēšanas trenera pienākumus. Sevišķu vērību rekordiste nolēmusi pievērst pašas jaunākās audzes apmācīšanai peldēšanā.

Tatjana Plūme ar krāšņajiem ziedlem rokās, ko, viņai ierodoties Kanadā, pasniedza vietējā latviešu sporta apvienība labprāt uzņēmās arī fotografam.

J. Kreiļa uzņēmums

J. Kr.

Toronto, jūnijā.

J. Palena 20 gadu sporta laukuma

Uz 30 sporta laukumā pavadītiem gadiem šogad atskatās Jānis Pālēns — mūsu pazīstamais vieglatlēts. 1931. g. sporta draugi jaunos skolotāju institūta absolventu pirmo reizi redzēja vieglatlētikas laukumā, kuram viņš visu laiku palicis uzticīgs. Ātri vien Pālēns ieguva pelnītu cieņu ar saviem cienījamiem rezultātiem, izvirzoties latviešu labāko vieglatlētu rindās, par ko vislabāk liecina fakts, ka viņš 7 reizes bijis iedalīts Latvijas valsts vienībā. Latvijas laikā viņa labākie reālizētie rezultāti bija: 100 m skrējienā — 11,8 sek., augstlēkšanā — 1,70 m, tāllēkšanā 6,45 m un kārtslēkšanā — 3,62 m. Trimdā Vācijā Pālēns apguvis arī savas telcamās spējas vidējās distancēs, veicot 400 m 52,7 sek. Enerģiskais sportists dauds darījis arī sporta dzīves organizēšanā, sevišķi trimdas gados. Kanadā viņš visu laiku bija sporta vadītāja vietnieks, bet nule ievēlētajā Latviešu sporta apvienības Kanadā valdē viņš izpilda biedrzina pienākumus. Pašos pēdējos gados sportists organizācijas darba dēļ bija atstājis mazliet novārtā aktīvās sporta gaitas, bet nu nolēmis tās atsākt ar jaunu rosmi. Jāņa Pālēna intereses neaprobežojas tikai ar sportu vien. Viņš daudzus gadus darbojies par skolotāju, bijis skolas pārzinis, aktieris, koŗa diriģents, YMCAs darbinieks, pildot arī dažādus sabiedriskus pienākumus, un tā atkārtoti apliecinot, ka sportisti nav tādi „gara nabagi", par kādiem tos dažas personas vēlas uzskatīt.

A. Vinčels

VĀCIEŠI RAKSTA PAR PADOMJU LATVIJU

Berlīne (rs). — Berlīnes austrumu sektorā iznāc Körperkultur und Sport 1. numurs, kurā viena sleja veltīta „sporta dzīvei" padomju Latvijā. Par sportu pateikts tik daudz, ka Rīgas Dinamo sporta meistare Krama vada turienes pionieru treniņus un sacensības vieglatlētikā. Piparinu nometnē, Dinamo spēlētājs Dobelis trenē jaunos futbolistus Pumpuru nometnē jūrmalā, sporta meistars Kanskis vada jauno vēģelētāju nodarbības Lielupē, Meiers organizē nākamos tenisistus, Milerskis airētājus un Koblencs šachistus. Trīs reizes vairāk telpas rakstā aizņem padomju Latvijas republikordistu un sporta meistaru politiskās aktivitātes vērtējums. — Tā paša izdevuma citā rakstā minēts, ka Rīgas skolniece S. Cumbura ar sasniegto 12.4 sek. laika atzīmi ir pieskaitāma labākā 100 m skrējēja Pad. savienībā.

Franču futbolistu sveiciens latviešu sportistiem

Nesen Latvijas redakcija saņēma jauku skatu karti no Tunisas, kas tāda Afrikas tuksneša panorāmu. Ar šo karšu Francijas futbola kausa izcīnītāji — Strasburgas Racing Club savā sacīkšu turnejā sveic latviešu sporta saimi dažādajās trimdas zemēs. Viņi labi pazīst latviešus, jo viņu rindās spēlē arī mūsu bij. izlases futbolists Aleksandrs Vanags, kas saviem franču kolēģēm daudz stāstījis par latviešu sportistiem un viņu likteņiem, kā arī par Latvijas panākumiem sporta laukumos. Franču futbolisti raksta: „Sveicienus no tālās Tunisas latviešu sportistiem sūta RC Strasbourg futbolistu saime. 17.6.1951." Seko visu spēlētāju paraksti. Ar šo sveicienu franču futbolisti apliecina, ka joprojām uztur draudzīgās saites ar latviešu sporta ļaudīm.

„Olimpisks ceļojums"

Berlīnes olimpisko spēļu uzvarētāji un vairākkārtējais pasaules meistaru pāris daiļslidošanā — vācieši Maksija un Ernsts Baiers pašreiz, šķiet, uzstājas ar savas dzīves lielāko pasākumu — ledus reviju Olimpiskais ceļojums. Pirmizrāde ar sekojošām sekmīgām turpinājuma nedēļām notika Nelminsterē. Tad Baieru pāris ar milzīgiem panākumiem uzstājās Hamburgas Planten un Blomen mākslīgā ledus slidotavā. Talu pāri par 100.000 skatītāju Hamburgā jūsmoja par pašu augstāko daiļslidošanas mākslā. Līdzās Baieriem, arī pārējie ledus reviļas dalībnieki sniedza baletu uz ledus, kas katrā ziņā apzīmējams par vienreizēju. Ar Olimpisko ceļojumu Baieru pāris apceļos nevien visu Vāciju, bet savu mākslu rādīs arī daudzās citās valstīs.

Sp.

Latviešu vieglatlētu sasniegumi Zviedrijā

Arī latviešu vieglatlētu pašreizējie sasniegumi Zviedrijas sporta laukumos nav saucami par spožiem, tomēr jau manāms noteikts progress — kaut vai N. Millera rezultātos. Tā viņš lodes grūšanā klubu sacensībā pret Vesterosas IFK savu rezultātu uzlabojis uz 13,73 m, gan paliekot 2. vietā aiz kluba biedra Hagmana, kas spēja 13,96 m. Tāpat diska mešanā Millers Šoreiz ar apaļiem 40.00 m palika 2. vietā. Graudiņā pagaidām trenēšies mazāk kā jebkuras citas sezonas sākumā un galveno uzmanību veltīja iespējai — panākt Halstahamarai dubultuzvaru. Tas arī izdevās: ar 17,0 sek. laika atzīmi uzvarēja Graudiņa kluba biedrs, bet latviešu sportists 110 m barjērus veica 17,8 sek., ieņemot 2. vietu. Tāpat trīssoļlēkšanā Graudiņš ar 12.20 m rezultātu spēja iegūt tikai 2. vietu. Interesanti piezīmēt, ka Millers pirmo reizi izmēģināja savas spējas veseŗa mešanā, metot tā starp 22—24 m... Par spīti halstahamariešu it krietnajiem panākumiem, uzvarētāja tomēr palika Vesterosa.

Kluba sacensībā pret Flagerstu Zirnis izcīnīja 2. vietu kārtslēkšanā ar 3,00 m varējumu bet Graudiņš ar 2,70 m palika ceturtais. Kopā pag. gada klubu sacensību programmā uzņemta jauna disciplīna — 15 kg smagunia mešana. Millers to „aizlidināja" 10 m. Bergās vēl jāpiezīmē, ka Čepingas vieglatlēts Priedītis skrējis 400 m 56,1 sek.

Halstahamarā notika nokavētās 1950. g. spēles Melāra kausa izcīņā basketbolā Kāda „tumša roka" bija paziņojusi Vesterosai, ka sacensības atliktas, un tā cīņas vietā ierādās vienīga Čēpinga, kas 2×10 min. ilgā spēlē zaudēja Halstahamaras Lieņmai ar 5—17 rezultātu. Līdz ar šo panākumu, Liesma 1950. g. Melāra kausa sacensību ciklā nodrošinājusi uzvaru, jo tai jau 19 punktu. Vēl gan atlikušas sacensības šachā, bet tās var grozīt vienīgi tālāko vietu kārtību. Pagaidām 2. v. Čēpinga ar 13.5 p., 3. Eskilstuna ar 10,5 p. un 4. Vesterosa ar 3. p.

—agr—

Domu graudi

Ir cilvēki, kas gan atvadās, bet iedomājas, ka ar to pašu ir jau aizgājuši.

Inteliģenta sievlete ir tā, kas vienmēr zina mazāk par vīrieti, ar kuŗu tā patlaban sarunājas.

Diplomāts ir cilvēks, kas mēģina atrisināt citu diplomātu radītās problēmas.

Sievietēm drēbes ir tas pats, kas vīriešiem grāmatas: drēbju skapis ir bibliotēka un pārģērbšanās istaba — studiju telpa.

Ja mēs savas kļūdas varētu redzēt ar citu acīm, arī tās maz lidzētu, jo mēs tām vienkārši neticētu.

Sievietēm patīk stiprie un klusie vīri, jo viņas ir pārliecinātas, ka tie viņām vienmēr paklausa.

Holivudā aristokrats ir katrs, kas var savu senču radu rakstus sadzīt vismaz līdz tēvam.

Ir divas sieviešu šķiras: vienas, kas grib novērst vīriešu vājības, un otras, kas pašas grib būt viena no tām.

Izveicīga un gudra cilvēka lielākā māksla ir noslēpt savas spējas.

Sievietes mīl modes jaunumus, jo ikviens no tiem atgādina viņas jaunību.

Vienkāršākais līdzeklis, kā sievieti atrunāt no viņas nodomiem, ir tiem pievienoties.

Mūsu mīļais darba biedrs un draugs, Bearley latviešu nometnes Stratford on Avon, Anglijā, iemītnieks, bijušais karavīrs

Kārlis Rogainis

dzimis 1914. g. 15. oktobrī, miris traģiskā nāvē š. g. 9. jūnijā. Apglabāts Bearley baznīcas kapsētā 13. jūnijā.

Par viņu sēro
Bearley latviešu nometnes saime

Negaidot š. g. 9. jūnijā Derbijā no mums šķīries mūsu mīļais
agronoms **AUGUSTS PRIEDĪTIS**
dzimis 1911. g. 18. janv. Ādažu pag. Apbedīts š. g. 13. jūnijā Derbijas Nottingham Road kapsētā.

Vieglas smiltis Tev svešajā zemē. Viņu mīļā piemiņā paturēs
Leju ģimene, H. Elzans un G. Belovs

Mūsu mīļais konfilistrs
būvinženieris
PĒTERIS BĒRZIŅŠ
dzimis 1875. g. 20. martā Cēsu apr. Rozulas pagasta Zaķos, miris 1951. g. 6. jūnijā Libekas „Ost" slimnīcā, apbedīts 1951. g. 9. jūnijā Libekas Forverka kapos.

Dziļās sērās
korporācija Selonija

IZNĀCIS
RICHARDA VALDESA
romāns
JŪRAS VILKI
ar E. Geistautes vāka zīmējumu
Cena DM 5.50

Tēva sēta, dzimtās druvas, meži un zilā Baltijas jūra, viru darbi un nedarbi, zaļoksnība, dēkas un dzīves gaišais skatījums — to sniedz mums šī reti latviskā grāmata.

Būdami no šī celma, mēs jūtam, ka pašī esam šādi jūras vilki un ka mūsu ceļš nevar būt citāds — vienā dūrē savā zemē!

Grāmata pasūtināma (vācu vai angļu valodā):
Buchdruckerei G. Hauser,
Metzingen / Wurt.

P. AVOTIŅA grāmatu apgāds
(297)

Kas ko zinātu par
Jāni Soilānu,
beidzamā dzīves vieta Švābu Gmindē, lūdzu rakstīt Valijai Tarabanovai, 2010, Geri Lane, Hillsborough, Calif., U. S. A. (319)

Dr. Izsumā
ANDR. OZOLIŅA APGĀDĀ
īstā iespiedumā tiks izdoti sen gaidītie
feldmaršala ERVĪNA ROMMELA
Afrikas uc. kaujas patiesie memuāri
Tuksneša velns
(apm. 400 lpp.)
Grāmata būs īpaši apdarināta, ilustrēta un papildināta labām cīņu shēmām un kartēm
Bez tam iespiešanā atrodas:
F. BUŠA
Bismarka noslēpums,
kur attēlotas šī milzīgā 53.000 t kaujas kuģa cīņas un drāmatiskā bojā eja Atlantijas okeanā 1941. g. 27. maijā. (339)

Lūdzu atsaukties!
Meklēju Pauli ĶEPĪTI. Pēdējā dzīves vieta 1949 gadā Ardena, Francijā. Ja kāds par viņu ko zinātu, lūdzu rakstīt mātei c/o Mrs. Milda Driksna, 519, Michigan Ave., Lansing, Mich., USA. (338)

Augusts Ozoliņš Zviedrijā
meklē savam uzņēmumam
SAIMNIECI
(event. ar mieru izprasīt)
Adrese: Vasteras, Störegatan 48, Sverige. (317)

FREGATA TRAVEL LTD.,
BALTIC SECTION,
122, Wardour Street, London, W. 1
Ātri nokārto
VISAS CEĻOJUMA FORMĀLITĀTES
(no vīzas līdz biletei) uz visām pasaules valstīm par biļetes cenu (bez speciālas piemaksas).
Biļešu cena emigrantiem uz Kanadu — sākot no £ 48.10—; uz Savienotām valstīm — sākot no £ 50.—.—. (174)

*AČUKS*DRŪMAIS*RIRDĀNS*

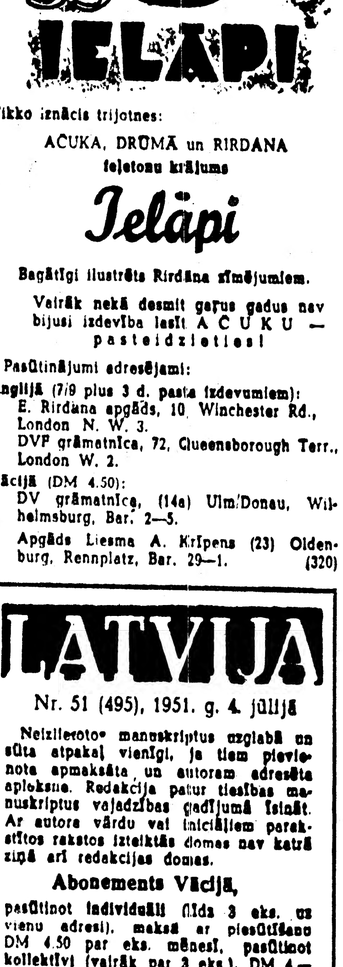

Tikko iznācis trijotnes:
AČUKA, DRŪMĀ un RIRDANA
ielotonu krājums
Ielāpi
Bagātīgi ilustrēts Rirdāna zīmējumiem.
Vairāk nekā desmit gaŗus gadus nav bijusi izdevība lasīt AČUKU — pasteidzieties!

Pasūtinājumi adresējami:
Anglijā (7/9 plus 3 d. pasta izdevumiem):
E. Rirdāna apgāds, 10, Winchester Rd., London N. W. 3.
DVF grāmatnīca, 72, Queensborough Terr., London W. 2.
Vācijā (DM 4.50):
DV grāmatnīca, (14a) Ulm/Donau, Wilhelmsburg, Bar. 2—5.
Apgāds Liesma A. Krīpens (23) Oldenburg, Rennplatz, Bar. 29—1. (320)

LATVIJA
Nr. 51 (495), 1951. g. 4. jūlijā

Neizlietoto manuskriptu atgriešana un sūta atpakaļ vienīgi, ja tiem pievienota apmaksāta un autoram adresēta aploksne. Redakcija patur tiesības manuskriptus vajadzības gadījumā īsināt. Ar autore vārdu vai iniciāļiem parakstītos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā arī redakcijas domas.

Abonements Vācijā,
pasūtinot individuāli (līdz 3 eks. uz vienu adresi), maksā ar piesūtīšanu DM 4.50 par eks. mēnesī, pasūtinot kollektīvi (vairāk par 3 eks.), DM 4.— mēn., uz ārzemēm DM 5.30 mēn., atsevišķā numura cena DM 0.60; uz ASV un Kanadu pa gaisa pastu DM 8.50 mēn., uz Austrāliju un Jaunzēlandi pa gaisa pastu DM 11.—.

Sludinājumi Vācijā
maksā DM 0.90 par vienslej nonpareilles iespiedumrindas aizņemamo telpu; vienreizīgs 10 iespiedumrindu slud. piederīgo meklēšanai DM 5.—; vienreiz. 5 iespiedumr. slud. DM 3.—. Grāmatu apgādu un tirgotāju sludinājumiem, piesūtot tos tieši apgādam, aprēķinām 30% atlaidi.

Abonementu pieteikumus, sludinājumus un iemaksas VĀCIJĀ pieņem mūsu pārstāvji nometnēs, kā arī apgāds tieši.

Abonementa un sludinājumu maksu ārzemēs un turienes pārstāvju sarakstu izziņojam vairākas reizes mēnesī īpašā sludinājumā.

LCK APGĀDS LATVIJA
(13b) Grafenaschau, Obb.,
Regierungslager,
US-Zone, Germany.

Šodien nafta — rīt kaviārs!

ANGĻU TECHNIĶI ATSTĀJ IRĀNU — ABAS PUSES KONCENTRĒ KARASPĒKU — HĀGAS TIESĀ PIEDALĀS IRAŅU NEOFICIĀLIE NOVĒROTĀJI

Basra (In). — **Abadanas evakuācija praktiski sākusies. Šestdien Basrā ieradās pirmās lidmašīnas ar 40 Anglu-iraniešu naftas sabiedrības darbiniekiem un svētdien tiem sekoja 140 angļu tehniķi. Pēc īsas uzkavēšanās Basras lidlaukā, lidmašīnas devās tālāk uz Lielbritāniju.**

Jaunā notā angļu valdība brīdinājusi Iranu no pārsteidzīgas rīcības un pasvītrojusi, ka kamēr starptautiskā tiesa nebūs izlēmusi citādi, Lielbritānija uzskatīs Anglu-iraniešu naftas sabiedrības uzņēmumus un ierīces par savu īpašumu. Hāgas starptautiskā tiesa, kas šestdien iepazinās ar britu iesniegumu, vēl nav pasludinājusi lēmumu. Tiesas sēdē bija klāt arī divi iraņu neoficiālie novērotāji.

Kamēr no vienas puses abas strīdīgās puses pūlas panākt sev labvēlīgu amerikāņu starpniecību, labi informētas aprindas ziņo par abpusējiem karaspēka koncentrējumiem. No Fao atbalsta punkta Irākā ziņo, ka Persijas līcī ieradies otrs kreiseris. No Basras ziņo, ka angļu izplētņu lēcēju vienības no Suecas kanāla joslas steidzīgi pārvietojot uz Irāku. Kopskaitā Irākā sakoncentrēti 300 britu iznīcinātāju vai bumbvežu, 2000 izplētņu lēcēju un 4000 kājnieku. Arī Iranas karaspēka vienības pastiprinātā kārtā pārvietojot uz Persijas līci. Ap Abadanu savilktas artilerijas un tanku vienības.

Teherānā notika komūnistiskas demonstrācijas parlamenta priekšā, kurās 10.000 demonstrantu prasīja krievu speciālistu pieņemšanu darbā, un asi vērsās pret amerikāņu un starptautiskās tiesas iejaukšanos Iranas iekšējās lietās.

Kā no Abadanas ziņo New York Herald Tribune speciālkorespondents, iraņi apzinās, ka rafinētavas slēgšana un britu aizlaišana tiem būs smags sitiens, taču tā viņus pašlaik neinteresē. Iranē, šķiet, sasniegusi stāvokli, kad viņu karstākā vēlēšanās ir māt britiem ardievas, pataupot asaras vēlākam laikam. Briti savukārt atgādinot ilgi uzkavējušos vasarnieku, kas pēc jūgas un vispusīgas informēšanās par mājupvilciena atiešanas laiku, ar nepatīku redz pienākam brīdi, kad visi koferi jau sakravāti un mājas priekšā gaida taksīti.

Iranas šacha māsas princeses Fatimas vīrs, 26 g. v. amerikāņu rakstnieks un students Hillaiers savukārt izteicies, ka pašreizējie notikumi nebūšot pēdējie pretārzemnieku naida izplūdumi Irānā, un pēc naftas pienākšot nacionālizācijas kārta arī kaviāram. Kāds 30 gadu vecs līgums devis Pad. savienībai monopoltiesības zvejai un makšķerēšanai Kaspijas jūras Persijas piekrastē, un irani visu laiku bijuši spiesti bēdīgi nolūkoties, kā krievi zvejo un eksportē viņu krabjus, zivis un to ikrus. Tagad irani šai makšķerēšanai svešos ūdeņos un kaviāra nosmelšanai grib darīt galu. Laikraksti jau ievadījuši propagandu arī šīs nozares nacionālizēšanai, un jau atskanējis jauns sauklis: „Šodien nafta — rīt kaviārs!"

Kremļa sensācija . . .

(Turpinājums no 1. lpp.)

lietā Sav. valstīm un prezidentam Trumenam.

Prezidents Trumens preses konferencē pasvītroja, ka padomju miera priekšlikums rādot, cik pareiza bijusi amerikāņu valdības Tālo austrumu politika. Sav. valstis jau kopš Korejas kara sākuma pūlējušās nodibināt mieru, tādēļ viņa cerot, ka Jakoba Malika priekšlikumam būšot sekmes. Ārlietu ministrs Ečesons tai pašā laikā tautas vietnieku namā paskaidroja, ka jautājumus par Formozas nākotni un sarkanās Ķīnas uzņemšanu UN saimē nevarot sasaistīt ar Maļika priekšlikumu.

Padomju ārlietu viceministrs Gromiko paskaidroja, ka kara darbības izbeigšanai vajadzētu ierobežoties tikai ar tīri militāriem jautājumiem. Politiskie un robežu jautājumi jāatliek. Toties militāriem pārstāvjiem jāpanāk tāda vienošanās, kas novērstu jaunas agresijas iespējas. Angļu prese, balstoties uz šo padomju viceministra apgalvojumu, norāda, ka pilnvaru priekšniršana ģen. Ridžvejam, kas savukārt uz miera sarunām uzaicinājis komūnistu karaspēka virspavēlnieku, pilnīgi atbilstot padomju teskatiem.

New York Times raksta: „Ja padomju varasvīri pārdomātu par tiem iemesliem, kas Maļika priekšlikumu par mieru Korejā pārvērtuši par pasaules sensāciju, tad tie varētu no tā daudz ko mācīties. Atbilde šeit gluži vienkārša: priekšlikums kļuvis par pasaules sensāciju tādēļ, ka tas nāk no Maskavas." Tālāk laikraksts apraksta rietumu sabiedroto pūles un centienus Korejas konflikta izbeigšanai un piezīmē, ka ASV un Apvienotās nācijas veselu gadu diendienā ierosinājušas miera sarunas un nekas nav noticis... Kremļa vīri varētu būt lepni uz to, ka viņu rokās ir tāda vara, kas spēj izraisīt tik lielu satraukumu un saviļņojumu. Bet patiesībā šis fakts nodod baigu liecību par viņu politiku, jo neviena cita valsts nav tik pārliecinoši parādījusi savu vainu vispārējo saspīlējumu radīšanā.

Ja arī padomju priekšlikums un tā tālākais risinājums vizuem neskaitāmas slejas visā brīvās pasaules presē, tad nekur par pozitīvo attīstību Korejas konflikta atrisināšanā nepriecājas tik atklāti, kā Indijas presē un valdības aprindās. Arī rietumvalstu presē visumā apsveic miera iespējas, kas sevišķi vairojušās pēc komūnistu militāro vadītāju pozitīvas atbildes. Bet nav gandrīz neviena laikraksta, kas nemudinātu būt modriem tiešī šīs pēkšņās Kremļa tendenču maiņas dēļ, un turpināt rietumu aizsardzības spēku tālāku konsolidēšanu sevišķi tagad. Lielākā komentātoru daļa pārliecināta, ka Maskava ar savu pārsteidzēju un šķietamo miera gribu vispirms un galvenokārt nodomājusi paralizēt rietumu militāro spēku attīstību.

Saimnieciskā briviba

(Turpinājums no 1. lpp.)

kais ceļš, lai to panāktu, ir brīvā, vai, precīzāk izsakoties, vienlīdzīgā konkurence. Tikai praktiskā dzīvē to traucē neskaitāmi apstākļi, un tāpēc bieži arī pie labākās gribas rodas sociālas netaisnības. Lai tās kaut cik mazinātu, ir nepieciešama sociālā palīdzība, sociālā organizācija un likumdošana. Ja sociālprodukta sadalīšana notiktu pilnīgi taisnīgi, tad sociālās problēmas nemaz nepastāvētu. Tāpēc visādas sociālās reformas ir tikai pārejas laika parādības, kas kļūst liekas, tiklīdz būs reālizēti visi augšā minētie mērķi: individa izglītošana, saimnieciskās dzīves fainomenu izpratne un nākotnes interešu paredzēšana un formula sociālprodukta taisnīgai sadalīšanai.

Pēdīgi paliek vēl iztirzājams jautājums, kas šo darbu lai veic. Te ir divi ceļi, un abi pieejami vienlaicīgi. Pirmais ir valsts iejaukšanās saimnieciskā dzīvē, regulējot ar likumdošanu izglītību, plānošanu un sociālo palīdzību. Otrs ir pašu individu radītu organizāciju aktīvitāte. Kā rast līdzsvaru un kā sadalīt darba lauku šo divu veidu institūciju starpā? Pareizākais sadalījums būtu: valsts darbojas ar visus aptverošām problēmām, bet atsevišķas organizācijas ar lokālas dabas jautājumu atrisināšanu. Tikai nekad nedrīkst aizmirst, ka galvenais veidotājs spēks ir ekonomiskās intereses. Tāda valsts politika vai organizāciju darbība, kas ignorē šos spēkus, nekā nepanāks, jo saimnieciskā dzīve rit savu gaitu, kā ūdens no augstākas vietas uz zemāku, un ar varas līdzekliem gaita nav grozāma, nedz apstādināma.

A. Caune,
tirdzn. un finanču licenciāts

Sabiedroto flotes apciemojumi Skandinavijā

STOKHOLMĀ BRITU KUĢUS PIRMAIS SAGAIDA PRESES FOTOGRAFS ILGVARS LINDE

Stokholma (vv). — Zviedrijas galvaspilsētu šinīs dienās apciemoja angļu lidmašīnu bazes kuģis Indomitable un iznīcinātājs Cadiz. Šī bija pirmā reize, kad Zviedrijā oficiālā vizītē ieradās kāds lidmašīnu bazes kuģis, kādēļ interese Stokholmas iedzīvotājos bija milzīga.

Viens no pirmajiem angļu viesus sveica — latvietis, Stokholmā plaši pazīstamais preses fotografs Ilgvars Linde, kas zviedru laikrakstu Stockholms-Tidningen un Aftonbladet reportāžas lidmašīnā izlidoja retajiem viesiem pretī, lai pirmais šo laikrakstu lasītājiem sniegtu svaigu bilžu reportāžu.

Oficiāli angļu eskadra šeit ir ar pretvizīti līdzīgu zviedru flotes apciemojumam pag. pavasarī Anglijā, taču, ievērojot to, ka šai pat laikā Norvēģiju un Dāniju apciemo vairāki amerikāņu flotes kara kuģi, to vidū pasaules lielākais bruņu kuģis Missouri, nebūs pārspīlēti teikts, ka šīs vizītes ir ļoti iespaidīgi manevri rietumu-austrumu aukstajā karā.

Uz 23.000 br. t lielā angļu lidmašīnu bazes kuģa, kas tanī pat laikā ir britu „home-fleet" admirālkuģis, atradās arī pats admirālis sērs Filips Vaians. Intervijā uz kāda žurnālista jautājumu, ko viņš domā par padomju zemūdeņu draudiem Anglijas piekrastē, sērs F. Vaians atbildēja: „Šie draudi ir ļoti nopietni arī tad, ja krieviem neizdotos iegūt flotes bazes Skandinavijā." — Tālāk admirālis norādīja, ka angļu flotes Atlantika telpā, Vidusjūrā un Tālos austrumos sagatavotas katram gadījumam.

Jāpiezīmē arī, ka angļu kara kuģiem Baltijas jūrā bija eastapšanās ar krievu lidmašīnām, kas izrādījušas pārāk lielu interesi tieši par lidmašīnu bazes kuģi. Viena no tur novietotām iznīcinātāju eskadriļām bijusi spiesta pacelties un pārāk uzmācīgos krievus piespiest attālināties. Kā zināms, Baltijas jūrā pašreiz notiek lieli jūras un gaisa flotes manevri.

Aktuāli plāni par Kanadas naftas rezervju izmantošanu

KRĀJUMI TRĪS GADU SIMTEŅU PATĒRIŅAM

Londona (du). — **Kā ziņo Sunday Times korespondents no Otavas, Kanadas lietpratēji pārliecināti, ka Lielbritānija varētu aizstāt visus līdzšinējos naftas pievedumus no Iranas, ar samērā nelieliem kapitāla ieguldījumiem, uzsākot Kanadas plašo naftas rezervju izmantošanu. Kā izteicies Kanadas raktuvju ministrs Pradhems, Albertas provinces valdība tikai apsveiktu britu kapitāla un lietpratēju piedalīšanos naftas atradņu izmantošanā ts. „dārvas smiltīs" apgabalos.**

Pārbaudes urbumi gar Atabaskas upes smilšaino piekrasti pierādījuši, ka viena kv. jūdze zemes šai apgabalā slēpj 200 milj. mucu naftas, kas atbilst Iranas 10 mēnešu produkcijai. Šo pasaules plašāko naftas lauku apmērus vērtē uz 30.000 kv. jūdzēm, un ASV raktuvju pārvalde pārliecināta, ka ar šiem krājumiem varētu segt visas britu imperijas patēriņu vairāk nekā 300 gadiem. Galvenā lieta ir atrast saimnieciskāko procesu naftas iegūšanai no „dārvas smiltīm". Kanadas inženieris Blērs šādu procesu esot atradis. Procesa gaitā iegūtu lielus daudzumus vērtīgā blakus produkta — sēra.

Rezultātā iegūto augstas kvalitātes naftu pa vadiem varētu piegādāt lielajās Kanadas ezeru ostās par lētāku cenu nekā tagad Lielbritānija maksā par Iranas jēlnaftu.

Ģenerālis tādsuntāds neizteiksies

Vašingtona (ip). — **Pēc 8 nedēļu darba un 42 nopratināšanas dienās izteiktiem 2.045.000 vārdiem, senāta apvienotās ārlietu un bruņoto spēku komisijas beigušas izmeklēšanu ģenerāļa Mekartura atlaišanas lietā. Izmeklēšanas gaitā vispusīgi analizēta arī vispārējā ASV Ķīnas politika pēdējo gadu laikā. Noslēgumā izdota deklarācija, ka izmeklēšana nav radījusi nesaskaņas un šķelšanos amerikāņu nāciju, bet tieši otrādi, saprotami apgaismojot dažādus viedokļus, stiprinājusi vienprātību nākotnē pretoties agresijai jebkurā vietā pasaulē.**

Ja arī ne visu amerikāņu nāciju, tad katrā ziņā izmeklēšana stiprinājusi un konsolidējusi demokratu partijas rindas, kurā draudēja bīstama šķelšanās ziemeļnieku un dienvidnieku starpā. Tā kā militārā cenzūra bija parūpējusies par visu slepenībā turamo faktu un deklarāciju svītrošanu no presē publicējamā teksta — svītrojumi aptvēra līdz 5 proc., — nebūtu pārāk jābaidas, ka ar izmeklēšanām būtu izdarīts kāds pakalpojums Kremlim. Zināmas aprindas pat uzskata, ka kādreizējo Maskavas tribunālu rīkotājos Vašingtonas „process" radījis apjukumu un neziņu par to, kā būtu vērtējama šī ģenerāļu defilēšana publikas priekšā.

Pašai amerikāņu sabiedrībai ģenerāļu liecības jau bija paspējušas pagalam apnikt, un mazais cilvēks gandrīz nodrebinājās, kad radio paziņoja: „... un tālāk jūs dzirdēsit tāda un tāda ģenerāļa balsi." Šī virkne jau šķita nebeidzama, un ģenerāļu balsis, jaukdamās viena ar otru, bija pārkliegušas visas pārējās. Ģenerāļa Mekartura atcelšana bija simboliska atgādinājums, ka militārā vara ASV stingri pakļauta civilajai. Ģenerālis Mekarturs pats palīdzēja ātrāk nobeigt ģenerāļu parādi, atteikdamies no tiesībām izteikties vēlreiz pats.

Tagad ģenerāļi un diplomāti atgriezīsies katrs savā darbā. Presē atskanējusi prasība, lai militāristi sabiedrības priekšā nākotnē ar runām uzstātos tikai sevišķi ārkārtējos gadījumos un lai arī senātori mūžīgo izmeklēšanu vietā stātos pie nozīmīgāka darba valsts iekšējai un ārējai stiprināšanai, kā pretinflācijas likuma un jauno nodokļu likmju izstrādāšanas.

Vēl sagaidāma izmeklēšanu pēcspēle, kad pēc dažām nedēļām apvienotā komisija izdos vienu vai — nespējot vienoties — vairākus ziņojumus.

Prezidentu Gotvaldu apsargā NKVD

Prāga (rs). — Vairāki vācu laikraksti saņēmuši no Prāgas slepenu informāciju, ka Čechoslovakijas valsts prezidenta Gotvalda apsardzībai jau norīkoti krievu NKVD virsnieki, ievērojot arvien lielākā skaitā prezidentam Gotvaldam piesūtītās draudu vēstules. Pieņem, ka lielāko daļu draudu vēstuļu sūtījuši Prāgā dzīvojošie slovaki, kuŗu aprindās tāpēc izdarītas jaunas apcietināšanas. Sākumā draudi Gotvaldam izteikti, piesūtot viņam lielā skaitā pašnāvībā dzīvi beigušā ārlietu ministra Masarika uzņēmumu, kuŗā nelaikis redzams ar draudīgi paceltu pirkstu. Pēc tam Gotvaldam sākušas pienākt arī vēstules, kuŗās sīki aprakstīta viņa gaidāmā nāve. Viņa sievai piedraudēts ar verdzenes un ielu staigules dzīvi. Draudu vēstules parakstītas ar vārdiem: „Kas Dievu apgrūtina, to nogalinās."

Jau pirms draudu vēstuļu akcijas sākuma Gotvalds parādījās atklātībā tikai daudzu sargu pavadībā, bet tad vēl tie bija čechi. Tagad redzams, ka viņš neuzticas arī vairs saviem tautiešiem.

Kāpēc Staļins . . .

(Turpinājums no 1. lpp.)

jūdžu tālāk notika kaut kas, kas krievu balsi padarīja par riebīgu izsmieklu. Tajā rītā pusčetrōs kādreiz brīvās un neatkarīgās Latvijas galvaspilsētā Rīgā padomju karavīri, lietojot šauteņu laides, sadzina 320 cilvēku lopu vilciena Nr. 333684 vagonos, kuŗa gala punkts bija Sibirija.

Viņi bija tikai daži simti no vairāk nekā miljona, kas deportēti, apcietināti vai nogalināti Igaunijā, Latvijā un Lietuvā bez iemesla, izņemot vienīgi to, ka viņi piederēja sociālām, rasiskām vai nacionālām grupām, kuŗas Kremlis nolēmis iznīcināšanai.

Šādas izrīcības, kas ir nepārprotams genosids, norisinās, kopš krievi sagrāba trīs mazās Baltijas nācijas 1940. g., kamēr pasaules uzmanība bija pievērsta Francijas krīzei; tās norisinās šodien taisni divu stundu lidojuma attālumā no omulīgās un klusās Stokholmas spožajiem uguņiem; tās turpināsies tik ilgi, līdz šīs Baltijas tautas būs gandrīz iznīcinātas vai kamēr civilizētās pasaules augošais spēks varēs piespiest Pad. savienību ievērot genosida konvenciju, par kuŗu vairāk nekā divus gadus atpakaļ Mr. Višinskis tik ciniski pacēla savu roku."

Arv. B.

ANGĻI JOPROJĀM PALĪDZ KREMLIM UZKRĀT KARA MATERIĀLU REZERVES

Londona (sg). — **Kā liecina britu tirdzniecības kameras un Malajas valdības oficiāli dati, Lielbritānija un Malaja joprojām palīdz Pad savienībai uzkrāt militāri svarīgas kaučuka rezerves. Kā ziņo Sunday Express rūpniecības korespondents, šā gada pirmajos piecos mēnešos vien Anglija un Malaja izvedusi ap 20.000 t gumijas, bet pag. gadā izvedumi sasnieguši ap 70.000 t. Tā kā Pad. savienības kopīgais gumijas imports ir ap 87 000 t gadā, tad skaidrs, ka tā lielāko daļu piegādā britu imperija. Pad. savienība tagad pat saņem no britiem vairāk kaučuka, nekā pirms kara. Visi šie izvedumi notiek oficiālā eksporta ietvaros un virzīti caur britu ostām.**

DAŽOS VĀRDOS

Kašmiras valdība pretosies UN izraudzītā vidutāja Grēma galvenās mītnes iekārtošanai galvaspilsētā Srinagarā, jo tā kā nepieņemamu noraidījusi UN lēmumu par šāda postaņa radīšanu.

Republikāņu uzbrukumi cēluši demokratu izredzes 1952. g. prezidenta vēlēšanās ASV, — apgalvojis demokratu partijas vadītājs Ņujorkas štatā Ficpetriks. Pēdējie republikāņu vadības neglītie apvainojumi demokratu dāsnes padarījuši pavisam drošas, īpaši, ja to jauna kandidētu pats prezidents Trumens.

Argentīna pārdotu atomnoslēpumus, ja tai piedāvātu pietiekami izdevīgus noteikumus, — atklājis Austrijā dzimušais Argentīnas atompētnieks Richters, kas pašlaik izdara eksperimentus atomenerģijas izliešanai rūdas apstrādāšanā un elektriskās spēkstacijās.

Gizē piramidas akmens nogalinājis studentu Luku, kad viņš mierīgi sēdēja tās pakājē un izdzirdis virs galvas aizdomīgu troksni, vēlmēģinājis izbēgt. Studenta vecāki iesūdzēja izglītības ministrijas vēstures nodaļu par piramidas neuzturēšanu kārtībā un saņēma tai sāpju naudu 14.000 dol.

Jalta pierādīja vodkas kļūmīgo ietekmi uz rietumvalstu likteņiem, — uzsvēra studentu kristīgās apvienības prezidente Kolvina Ivanstonā, izsakot sašutumu un izbrīnu par to, ka pēdējo 10 mēnešu laikā ASV saražoti un patērēti 576.996 galoni vodkas.

2. pasaules karš beidzās tikai nesen ar Japānu karavīriem, kas nomalājā Antātanas salā, Marianu salu grupā, tikai pēc atklātas skrejlapu nomešanas noticēja, ka karš jau sen beidzies ar Japānas sakāvi, un, uzvilkuši kapitulācijas karogu, atļāva izcelties mūsdienu amerikāņu „desantam".

Ungārijas archibīskaps Greš sodīts ar 15 gadiem cietumā. Pauliešu ordeņa priekšnieks Ferenčam Veceram piespriest nāves sodu par tiešu vai netiešu piedalīšanos 31 padomju karavīra nogalināšanā. Pārējos apsūdzētos notiesāja uz 4—14 gadiem cietumā.

Čechoslovakijas valdība atļāvusi izdot amerikāņu turboiznīcinātāju pilotus, kas bija spiesti nosēsties Čechoslovakijas territorijā Reizē ar pilotiem izdos arī abas lidmašīnas.

Par jauno ASV flotes ministru iecelts šinējais viceministrs Dens Kimbels. Viņa priekšteicis Francis. Metjūzs iecelts par ASV vēstnieku Irijā.

Maršalu Petēnu pag. piektdien atbrīvoja no cietuma un pārvietoja kādā privātā vasarnīcā, jo valsts prezidents Oriols 95 g. v. nevarēja mūža cietumu pārvērtīs mājas arestā.

No 500 amerikāņu flotes kadetiem, kas Parīzē bija saņēmuši divu dienu ilgu atvaļinājumu uz pilsētu, 52 nokavēja atvaļinājuma speciālvilcienu, ar ko tiem bija jādodas atpakaļ uz savu kuģi.

Staļina miera prēmiju pag. nedēļā Krem Sverdlovska zālē piešķīra Anglijas „sarkanajam dekānam" Dr. Hjuletam Džonsonam, ziņoja Maskavas radio.

Par atteikšanos izpildīt pavēli, sevišķa ku kara tiesa tiesā 11 britu armijas karavīru.

Pareizināt 435.621.789 ar 1.234.567 un gus uzdevumus uzdeva savam 8 g. v. dē Čikagietis Defranza, kas gribēja no sava izaudzināt „intellektuālu pārcilvēku" un nolūkā arī baroja viņu ar jēlu gaļu. Pēc pamata pēc sievas pieprašījuma tiesa Defranzu pāra laulību.

Izraelas valdība intervenējusi Budapeštā vairāk tūkstoš žīdu labā, kas kopā ar 40.000 citiem iedzīvotājiem deportēti no dapeštas un citām pilsētām un nometināti laukos, „lai pilsētu dzīvokļus atbrīvotu strādniekiem". Izraelas prese prasa izrādīt žīdus pārvest uz Izraelu.

Pazudušā cilnkalija muca, kas bija satu jusi no kāda preču vilciena Ohaijo, Indi atrasta dzelzceļa līnijas mālā neskarta. Pēdes pazušana bija sacēlusi ārkārtīgu uztraukumu, jo cilnkalija pietiktu miljona cilvēku noindēšanai. Sūtījums bija domāts rūpniecības vajadzībām.

Prezidenta Trumena meitu Margareti 18 privātā audiencē pieņēma pāvests Pijs XII, lūgdams nodot viņa sveicienus, prezidentam un viņa ģimenei, un uzdāvādams Margaretei Madonnas medaljonu. Prezidenta meita audiencē bija ģērbusies piemērotā melnā tērpā, ar plīvuri, bet tomēr nebija gluži attēlojama no vieglas kosmētikas.

Dzīves dārdzības indeks ASV maijā, bija sasniedzis rekorda augstumu — punktus, pieņemot par simtu 1935.—1939. caurmēru.

Amerikāņu karavīrus turpmāk vairs nedrīkst apzīmēt par G. I., — apkārtrakstā visām vienībām norādījusi amerikāņu armijas vadība. Tie turpmāk saucami kārtīgi par karavīriem (soldier), bet slenga izteiciens, kas ir no īsinājums no „Government Issue", izslēgts.

2240. izrādi nesen piedzīvoja angļu farss Nē tārpa perspektīvas, sasniedzot absolūto rekordu britu teātŗa vēsturē. Lugu savā laikā noraidīja 6 teātŗi.

Piašas strādnieku atlaišanas sagaidāmas AS automobiļu rūpniecībā, ievērojot valdības no teiktos ierobežojumus svarīgu metallē mantošanā civilo pasažieŗu automobiļu pro dukcijai. Ierobežojumi stājas spēkā 1. jūlijā un darbs būs jāzaudē desmittūkstošiem strā nieku.

Amerikāņu kaujas kuģis Wisconsin, di iznīcinātāji un daži citi kuģi iegriezās Lis bonā. Šie kuģi, kopā ar citām amerikāņu A lantika flotes vienībām, patlaban uzturē Portugales piekrastē.

Pats uz sava durkļa nodūries kāds 19 g. v skotu gvards Edinburgā, kad parādes laik pēkšņi pagībis, uzkritis uzliktajam šautenes durklim un saļimis ar caurdurtām smadzenēm. Pārējie skotu gvardu pirmā bataljona karavīri visu laiku nepakustināja ne locekļa, bija sastinguši parādes ģenerālmēģinājumā.

Par UN bēgļu augstā komisāra vietnieku augstais komisārs Dr. J. G. van Heuvens Goedharts iecēlis līdzšinējo Vācijas amerikāņu augstā komisāra izglītības un kultūras nodaļas vadītāju Dr. Džēmsu Rīdu.

Somijas arodbiedrību apvienība ar 143 pret 63 balsīm izšķīrusies par iztašanos no komūnistiskās pasaules arodbiedrību apvienības. Lēmums sevišķu politisku nozīmi iegūst ar to, ka tas pieņemts Somijas parlamenta vēlēšanu priekšvakarā.

Maskavas komūnistu partijas oficioza Pravd beidzot izšķīries par angļu ārlietu ministra Morisona intervijas teksta „negrozītu un pilnīgu" publicēšanu, ja to pašu darīšot angļu laikraksti ar padomju vadītāju personu runām.

Francijā nolieguts masu „miera mītiņš", ko komūnistu partija bija izsludinājusi uz 15. jūliju. Noliegumu akceptēja valdība pilnā stāvā, klāt esot valsts prezidentam Oriolam. Īsi pirms tam komūnistu laikraksts Humanité bija paziņojis, ka masu mītiņam Parīzē jāizraudzīti 100.000 delegātu no visas Francijas un ka līdz 15. jūlijam sekos vēl vismaz otrtik.

Rietumvācijas bundesrāts principā pievienojies Šumana plāna ratifikācijai ar dažiem priekšnoteikumiem. Galvenā bundesrāta prasība, lai reizē ar Šumana plāna vispārējo ratifikāciju tiktu likvidēts Rūras statūts. Bonnas valdības iesniegums ratifikācijas likuma nodots tālāk bundestagam.

Protestējot pret pastiprināto vodkas patēriņu ASV, amerikāņu sieviešu atturības biedrības prezidente izteikusies: „Amerikāņi nedrīkstētu vairs vodkai ne pieskarties pēc tam, kad tie pieredzējuši tās ietekmi uz mūsu diplomātiem Jaltā un Potsdamā."

Pudeli konjaka izdzēra 3 g. v. Florino Moterani Venēcijā mirklī, kad bija palicis bez uzraudzības, un nesamaņā sabruka. Kad viņš slimnīcā atspirga, zēna pirmais jautājums bija: „Pap, vai es varētu dabūt vēl to garšīgo limonādi?"

Par Džo Luisu, Eleonoru Ruzvelti un Ēzeru Čārlzu kāda nēģeriete no Dienvidkarolīnas nosaukusi savus trīnīšus.